

Onze werkboot 'Het Oerschop' in de ochtendmist op de Oude IJssel.

Waterschap Rijn en IJssel

BEGROTING 2027 EN MEERJARENRAMING 2028-2031

Waterschap Rijn en IJssel

WATERBEHEER: VEILIG EN OP MAAT

College van dijkgraaf en heemraden,
v.l.n.r. Gerben Karssenberg, Antoinet Looman, Hein Pieper,
Peter Schrijver, Floor Wissing, Dennis Wolsink.

Waterschap Rijn en IJssel
Postbus 148, 7000 AC Doetinchem
Bezoekadres: Liemersweg 2, 7006 GG Doetinchem
T (0314) 369 369 www.wrij.nl - info@wrij.nl

Fotografie
De foto's in deze begroting zijn gemaakt door onze collega's van Waterschap Rijn en IJssel en Ivo Hutten Fotografie.

VOORWOORD

Water is onmisbaar in ons leven. Sommige jaren maken dat extra duidelijk. 2026 was weer zo'n jaar. De lange droogte en extreme hitte raakten ons allemaal. Beken en sloten vielen droog, het grondwater zakte en natuur en landbouw hadden het zwaar. Ook veel mensen hadden last van de aanhoudende hitte. Na zo'n lange droge periode zijn de gevolgen niet zomaar voorbij. Er is veel tijd en regen nodig om het grondwater en onze watervoorraden weer aan te vullen. Ik maak me steeds meer zorgen over hoe snel ons klimaat verandert.

Ons gebied is extra kwetsbaar voor droogte. We kunnen hier maar beperkt extra water aanvoeren. De afgelopen jaren hebben we veel gedaan om de gevolgen van droogte en extreme regen op te vangen. De zomer van 2026 laat zien dat we meer en sneller moeten doen. Daarom heb ik deze zomer opgeroepen tot een Europees actieplan tegen droogte. Droogte houdt niet op bij landsgrenzen. We moeten niet wachten tot het droog is, maar ons samen goed voorbereiden. In Nederland én in Europa.

We moeten ook voorbereid zijn op het andere uiterste. In korte tijd kan zoveel regen vallen dat straten, huizen en land onder water komen te staan. De afwisseling tussen droogte en veel regen vraagt veel van ons watersysteem. Daarom moeten we vooruitkijken en ons gebied blijven aanpassen aan het veranderende klimaat.

Daar zetten we ons ook in 2027 voor in. Deze begroting laat zien waar we ons geld aan besteden. We zorgen voor voldoende en schoon water, sterke dijken en het zuiveren van afvalwater. We werken aan natuur en biodiversiteit. En we nemen maatregelen tegen de gevolgen van lange droogte en extreme regen.

2027 is het laatste jaar van ons Waterbeheerprogramma 2022–2027. In dit plan staat wat we in zes jaar voor het water in ons gebied willen bereiken en wat we daarvoor doen. Tegelijk maken we samen met onze omgeving een nieuw Waterbeheerprogramma voor 2028–2033. Daarin leggen we vast waar we de komende jaren aan werken.

Als waterschap kunnen we dit niet alleen. Voor goed waterbeheer hebben we elkaar nodig. Inwoners, boeren, bedrijven, natuurorganisaties en andere overheden: keuzes over water raken ons allemaal. Ze hebben invloed op hoe we wonen, werken, boeren en onze omgeving inrichten. Daarom moeten we naar elkaar luisteren, samenwerken aan oplossingen en allemaal ons deel doen. Dat is voor mij naoberschap: samen aanpakken wat nodig is.

Op 17 maart 2027 zijn de waterschapsverkiezingen. Ik hoop dat veel inwoners gaan stemmen, en zeker ook jongeren. De keuzes die we vandaag maken over water, klimaat en onze leefomgeving hebben nog tientallen jaren gevolgen. Hun stem telt dus ook mee voor de toekomst.

Wat mij vertrouwen geeft, is de inzet van onze medewerkers én van de mensen en organisaties met wie we samenwerken. Onze medewerkers zorgen er iedere dag voor dat het werk doorgaat: buiten in het veld, op onze zuiveringen en gemalen, op de dijken en op kantoor. Met hun kennis en vakmensschap, en door samen te werken met onze omgeving, kunnen we doen wat nodig is.

Zo zorgen we er samen voor dat het hier ook voor volgende generaties goed wonen, werken en leven blijft.

Hein Pieper
Dijkgraaf Waterschap Rijn en IJssel

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD **3**

KERNGEGEVENS **6**

HOOFDSTUK 1 BEGROTINGSPROCES EN SAMENVATTING **8**
1.1 BEGROTINGSPROCES EN SAMENVATTING 8
1.2 FINANCIËLE ANALYSE OP HOOFDLIJNEN 8

HOOFDSTUK 2 VAN WBP NAAR BEGROTING MET MEERJARENRAMING **14**

HOOFDSTUK 3 KLIMAATROBUUST GEBIED **16**
3.1 WATERSYSTEEM OP ORDE 16
3.2 VOORRAADBEHEER 17
3.3 KOERS STAD EN DORP 18
3.4 KOERS NEERSLAGEXTREMEN 18

HOOFDSTUK 4 VEILIG GEBIED **20**
4.1 BEHEER OP MAAT 20
4.2 INZICHT IN STERKTE KERINGEN 20
4.3 VERSTERKING WATERKERINGEN 21
4.4 AANGRENZEND AREAAL 21
4.5 STERKE ADVISEUR IN DE RUIMTELIJKE ORDENING 21
4.6 OVERSTROMINGSINFORMATIE 22

HOOFDSTUK 5 GEZONDE LEEFOMGEVING **24**
5.1 GOEDE WATERKWALITEIT, ECOLOGIE EN BIODIVERSITEIT 24
5.2 EEN DUURZAME EN DOELMATIGE (AFVAL)WATERKETEN 26
5.3 EMISSIES VORMEN GEEN KNELPUNTEN VOOR HET WATERSYSTEEM EN DE RIOOLWATERZUIVERING 27
5.4 BOVENREGIONAAL WATERKWALITEITSBELEID 28

HOOFDSTUK 6 CIRCULAIRE ECONOMIE & KLIMAATNEUTRALITEIT **31**
6.1 CIRCULAIRE ECONOMIE 31
6.2 KLIMAATNEUTRALITEIT 33

HOOFDSTUK 7 TOEKOMSTBESTENDIGE EN WENDBARE ORGANISATIE **36**
7.1 GERICHTE ORGANISATIEONTWIKKELING 37
7.2 PROFESSIONELE BEDRIJFSVOERING 37
7.3 OMGEVING IN ONS WERK 38
7.4 TOEKOMSTGERICHT DIGITAAL WATERSCHAP 38
7.5 RECHTMATIGHEID 38

HOOFDSTUK 8 EXPLOITATIEBEGROTINGEN EN BALANS **40**
8.1 BEGROTING NAAR PROGRAMMA'S 40
8.2 BEGROTING NAAR KOSTENDRAGERS – TAKEN 41
8.3 BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN 42
8.4 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN 42
8.5 GEPROGNOSTICEERDE BALANS 43
8.6 LOPENDE EN VOORGENOMEN INVESTERINGEN 43

HOOFDSTUK 9 VERPLICHTE PARAGRAFEN **47**
9.1 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN 47
9.2 UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE 49
9.3 ASSETMANAGEMENT 51
9.4 BEDRIJFSVOERING 55
9.5 PARAGRAAF OPENBAARHEID 55
9.6 RISICO'S, WEERSTANDSCAPACITEIT, BESTEMMINGSRESERVES EN VOORZIENINGEN 56
9.7 WATERSCHAPSBELASTINGEN ALGEMEEN 59
9.8 KOSTENTOEREKENING 62
9.9 VERBONDEN PARTIJEN 62
9.10 EMU-SALDO 65
9.11 RISICO'S M.B.T. FRAUDE EN INTEGRITEIT 65
9.12 CONTINUÏTEITSPARAGRAAF 66
9.13 REKENKAMERONDERZOEKEN WATERSCHAP RIJN EN IJSSEL 66

HOOFDSTUK 10 OVERIGE GEGEVENS 67
10.1 VASTSTELLINGSBESLUIT 67

BIJLAGEN 68
BIJLAGE 1 STAAT VAN VASTE ACTIVA 68
BIJLAGE 2 BEREKENING VAN DE RENTEOMSLAG 69
BIJLAGE 3 EXPLOITATIELASTEN OP PROGRAMMA 70

KERNGEGEVENS

Algemeen	
Inwoners	ca. 628.000
Gemiddeld aantal inwoners per km²	322
Oppervlakte waarvan de bodemgesteldheid is:	ca. 195.000 ha.
- zandgrond 66%; - kleigrond 24%;	
- veengrond 2%; - overig 8%.	
Inliggende gemeenten	21
Provincies	2
Reglementaire taken	2
Gedelegeerde taken door provincie	1
Formatie 2027	569,3 FTE

Bestuur	
Het waterschapsbestuur van Rijn en IJssel bestaat uit 30 zetels en de volgende fracties	
- BBB	9
- Water Natuurlijk	5
- Partij van de Arbeid (P.v.d.A.)	4
- CDA	3
- VVD	2
- Vrienden van de Berkel	2
- OndernemendWater	1
Geborgde zetels	
- Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren (VBNE)	2
- Land- en Tuinbouworganisatie (LTO)	2
Het dagelijks bestuur bestaat uit 4 heemraden en de dijkgraaf.	

Zuiveringsbeheer	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	13
Persleidingen	430 km
Gemalen	125
Te zuiveren afvalwater per jaar	ca. 66 mln. m^3
Hoeveelheid slib per jaar	50.000 ton

Watersysteembeheer	
Land	193.050 ha
Water (excl. kleine watergangen)	ca. 1.800 ha
Zwemwaterlocaties	18
Stedelijk gebied	23.500 ha
Hoofdwaterlopen	3.549 km
Gemalen	65
Stuwen	2.092
Primaire keringen	138 km
Regionale en overige niet primaire keringen (incl. kades)	395 km

Financieel 2027	
Belastingopbrengst	€ 156,7 mln.
Jaarresultaat voor bestemming	€ -0,212 mln.
Investeringsvolume bruto	€ 86,463 mln.
Investeringsvolume netto	€ 65,965 mln.

HOOFDSTUK 1

Begrotingsproces en samenvatting

Hoofdstuk 1 Begrotingsproces en samenvatting

1.1 BEGROTINGSPROCES EN SAMENVATTING

Waterschap Rijn en IJssel werkt op basis van het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en het bestuursakkoord '*In vertrouwen samen vooruit*' aan haar opgaven.

Als waterschap streven wij naar een gezonde balans tussen onze opgave en de betaalbaarheid ervan. Ook verwachten we als waterschap dat bij samenwerking alle belanghebbenden hun verantwoordelijkheid nemen. Regel en wetgeving alsook de omgeving zorgen voor nieuwe opgaven die steeds complexer worden en een grotere impact hebben op deze balans. Enkele opgaven die voortduren zijn onder andere de Digitale transformatie, Elke druppel de grond In (EDDGI), de Kaderrichtlijn Water (KRW), het beleid voor Stad en Dorp en de Gedragscode.

In de komende hoofdstukken wordt vanuit de thema's/opgaven inzichtelijk gemaakt wat we het komend kalenderjaar gaan doen om onze opgaven te behalen. In de programma's worden de concrete activiteiten benoemd.

1.2 FINANCIËLE ANALYSE OP HOOFDLIJNEN

De begroting laat zien hoe we uitvoering geven aan de doelen uit het Waterbeheerprogramma (WBP) en de kaders uit de Perspectievennota (PPN). De opgenomen inkomsten en uitgaven zijn gebaseerd op de kennis en verwachtingen van dit moment.
Deze begroting is opgesteld in een periode waarin we te maken hebben met verschillende maatschappelijke uitdagingen. De prijzen van grondstoffen en energie blijven onzeker en kunnen schommelen. Ook de arbeidsmarkt blijft krap. Daardoor is het soms lastig om vacatures in te vullen. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van onze werkzaamheden en voor onze financiële planning.

Ten opzichte van de Perspectievennota zijn er geen grote veranderingen. Wel zijn er verschillende kleinere mee- en tegenvallers. Deze hangen samen met de uitvoering van onze beleidsdoelen en opgaven.

Om de stijgende lasten te kunnen dekken, wordt uitgegaan van de belastinginkomstenstijging zoals opgenomen in de Perspectievennota, inkomstenstijging van 4%. De voorgestelde tarieven en de uitwerking voor verschillende voorbeeldsituaties staan in bijlage 2 en 3 van dit voorstel.

Ook zijn de gegevens voor de belastingheffing geactualiseerd. Hiervoor zijn de meest recente gegevens van het waterschap en de prognoses van GBLT gebruikt.

Al deze ontwikkelingen leiden tot onderstaand overzicht van de baten, lasten, het resultaat en de toevoegingen en onttrekkingen aan de bestemmingsreserves.

bedragen in € 1.000

Taak	Dekkings-middelen	Exploitatie lasten	Operationeel resultaat	Dividend	Resultaat voor bestemmen	Inzet BR DFB BR Huisvest.	Resultaat na inzet BR	Bestemmen reserve DFB	Bestemmen vrije reserve	Resultaat na bestemmen
Watersysteembeheer	85.924	88.367	-2.443	2.000	-443	961	518	518	0	0
Zuiveringsbeheer	70.758	73.067	-2.309	2.540	231	961	1.192	1.192	0	0
Totaal	**156.682**	**161.435**	**-4.752**	**4.540**	**-212**	**1.922**	**1.710**	**1.710**	**0**	**0**

Tabel 1.1 Samenvatting Financiën

Voor 2027 verwacht het waterschap vóór de inzet van reserves een negatief resultaat van € 0,212 mln. Om dit tekort op te vangen, zetten we bestemmingsreserves in.
Deze reserves zijn in eerdere jaren opgebouwd voor specifieke doelen. De bestemmingsreserve Huisvesting gebruiken we voor de kosten van de aanpassingen aan het kantoor.
De bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB) zetten we in voor extra kosten die voortkomen uit maatregelen om de schuldpositie te verlagen, zoals de afschrijvingen door de invoering van het componentenstelsel, en voor nieuw beleid.

Door de verwachte stijging van de belastinginkomsten, het dividend van de Nederlandse Waterschapsbank (NWB) en de inzet van bestemmingsreserves verwachten we voor onze waterschapstaken uiteindelijk een positief resultaat.
Volgens het besluit van het algemeen bestuur van 4 juli 2017 voegen we positieve resultaten toe aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB). Bij een negatief resultaat vullen we het tekort aan uit de vrije reserves.

De bestemmingsreserve DFB gebruiken we om de schuldpositie verder af te bouwen en ruimte te bieden voor nieuwe ontwikkelingen.

De verwachte financiële ontwikkeling van het waterschap en van de taken Watersysteembeheer en Zuiveringsbeheer is hieronder weergegeven.

De doelen uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 en de uitgangspunten van de Perspectievennota 2027-2031 zijn verwerkt in de exploitatiebegroting en de investeringsplanning.

Voorgesteld wordt om het positieve resultaat na inzet van de bestemmingsreserves van € 1,7 mln. toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB).

SAMENVATTING RIJN EN IJSSEL

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	149.817	156.038	161.102	165.939	170.908	176.019
Netto exploitatielasten	155.472	160.045	166.006	167.642	172.222	175.939
Operationeel resultaat	**-5.654**	**-4.008**	**-4.903**	**-1.703**	**-1.314**	**80**
Dividenden	5.922	4.540	4.540	4.540	4.540	4.540
Resultaat voor bestemmen	**268**	**532**	**-363**	**2.837**	**3.226**	**4.620**
Inzet BR Huisvesting	0	350	350	350	350	350
Inzet BR DFB	1.483	2.083	2.464	2.865	3.230	3.595
Resultaat na inzet BR	**1.751**	**2.965**	**2.451**	**6.052**	**6.806**	**8.565**
Bestemmen reserve DFB	2.102	2.965	2.451	6.052	6.806	8.565
Bestemmen vrije reserve	-351	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties BURAP 2026-2 en MJR						
Belast.opbr. en Separate lozers	1.131	645	484	502	509	528
Netto exploitatielasten	-512	1.389	868	2.504	3.410	3.783
Totaal mutaties	**1.643**	**-744**	**-384**	**-2.002**	**-2.901**	**-3.256**
Dividenden	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor bestemmen	**1.643**	**-744**	**-384**	**-2.002**	**-2.901**	**-3.256**

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2027-2031	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	150.948	156.682	161.586	166.441	171.417	176.547
Netto exploitatielasten	154.959	161.435	166.874	170.146	175.632	179.723
Operationeel resultaat	**-4.011**	**-4.752**	**-5.288**	**-3.704**	**-4.215**	**-3.176**
Dividenden	5.922	4.540	4.540	4.540	4.540	4.540
Resultaat voor bestemmen	**1.911**	**-212**	**-748**	**836**	**325**	**1.364**
Inzet BR Huisvesting	0	350	350	350	350	350
Inzet BR DFB	1.317	1.572	1.845	2.082	2.320	2.558
Resultaat na inzet BR	**3.228**	**1.710**	**1.447**	**3.268**	**2.995**	**4.272**
Bestemmen reserve DFB	3.228	1.710	1.447	3.268	2.995	4.272
Bestemmen vrije reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vrij inzetbare reserve per 01-01	10.661	10.661	10.661	10.661	10.661	10.661
Toevoeging/onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 31-12	10.661	10.661	10.661	10.661	10.661	10.661
BR Huisvesting per 31-12	**5.700**	**5.350**	**5.000**	**4.650**	**4.300**	**3.950**
BR DFB per 31-12	**30.779**	**30.917**	**30.519**	**31.705**	**32.380**	**34.094**

Tabel 1.2 Samenvatting Financiën totaal

Watersysteembeheer
In de begroting voor Watersysteembeheer zijn de doelen uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 verwerkt. Ook zijn de uitgangspunten uit de Perspectievennota 2027-2031 opgenomen in de exploitatiebegroting en de investeringsplanning.

Voor 2027 verwachten we, na inzet van de bestemmingsreserves, een positief resultaat van € 0,5 mln. Voorgesteld wordt om dit resultaat toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB).

SAMENVATTING WATERSYSTEEMBEHEER

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	82.503	85.803	88.378	91.031	93.764	96.578
Netto exploitatielasten	86.099	88.491	90.895	93.157	95.833	98.119
Operationeel resultaat	**-3.595**	**-2.688**	**-2.517**	**-2.126**	**-2.069**	**-1.541**
Dividenden	2.691	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Resultaat voor bestemmen	**-904**	**-688**	**-517**	**-126**	**-69**	**459**
Inzet BR Huisvesting	0	178	178	178	178	178
Inzet BR DFB	553	783	1.024	1.284	1.508	1.732
Resultaat na inzet BR	**-351**	**273**	**685**	**1.336**	**1.617**	**2.369**
Bestemmen reserve DFB	0	273	685	1.336	1.617	2.369
Bestemmen vrije reserve	-351	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties BURAP 2026-2 en MJR						
Belast.opbr. en Separate lozers	214	121	126	130	133	137
Netto exploitatielasten	-1.037	-123	-162	269	488	434
Totaal mutaties	**1.251**	**245**	**288**	**-139**	**-354**	**-297**
Dividenden	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor bestemmen	**1.251**	**245**	**288**	**-139**	**-354**	**-297**

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2027-2031	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	82.718	85.924	88.504	91.161	93.897	96.715
Netto exploitatielasten	85.062	88.367	90.733	93.426	96.320	98.553
Operationeel resultaat	**-2.345**	**-2.443**	**-2.229**	**-2.265**	**-2.423**	**-1.838**
Dividenden	2.691	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Resultaat voor bestemmen	**346**	**-443**	**-229**	**-265**	**-423**	**162**
Inzet BR Huisvesting	0	178	178	178	178	178
Inzet BR DFB	553	783	1.024	1.284	1.508	1.732
Resultaat na inzet BR	**900**	**518**	**974**	**1.197**	**1.263**	**2.073**
Bestemmen reserve DFB	900	518	974	1.197	1.263	2.073
Bestemmen vrije reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vrij inzetbare reserve per 01-01	3.934	3.934	3.934	3.934	3.934	3.934
Toevoeging/onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 31-12	3.934	3.934	3.934	3.934	3.934	3.934
BR Huisvesting per 31-12	**3.023**	**2.845**	**2.667**	**2.489**	**2.311**	**2.133**
BR DFB per 31-12	**17.848**	**17.582**	**17.532**	**17.444**	**17.199**	**17.539**

Tabel 1.3 Samenvatting Financiën Watersysteembeheer

Zuiveringsbeheer
In de begroting voor Zuiveringsbeheer zijn de doelen uit het Waterbeheerprogramma 2022-2027 verwerkt. Ook zijn de uitgangspunten uit de Perspectievennota 2027-2031 opgenomen in de exploitatiebegroting en de investeringsplanning.

Voor 2027 verwachten we, na inzet van de bestemmingsreserves, een positief resultaat van € 1,2 mln. Voorgesteld wordt om dit resultaat toe te voegen aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid (DFB).

SAMENVATTING ZUIVERINGSBEHEER

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	67.314	70.235	72.724	74.908	77.145	79.442
Netto exploitatielasten	69.373	71.555	75.111	74.485	76.390	77.820
Operationeel resultaat	**-2.059**	**-1.320**	**-2.387**	**424**	**755**	**1.621**
Dividenden	3.231	2.540	2.540	2.540	2.540	2.540
Resultaat voor bestemmen	**1.172**	**1.220**	**153**	**2.964**	**3.295**	**4.161**
Inzet BR Huisvesting	0	172	172	172	172	172
Inzet BR DFB	930	1.300	1.440	1.581	1.722	1.863
Resultaat na inzet BR	**2.102**	**2.692**	**1.765**	**4.717**	**5.189**	**6.196**
Bestemmen reserve DFB	2.102	2.692	1.765	4.717	5.189	6.196
Bestemmen vrije reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Mutaties BURAP 2026-2 en MJR						
Belast.opbr. en Separate lozers	917	523	358	372	376	390
Netto exploitatielasten	524	1.512	1.030	2.235	2.922	3.349
Totaal mutaties	**393**	**-989**	**-672**	**-1.863**	**-2.546**	**-2.959**
Dividenden	0	0	0	0	0	0
Resultaat voor bestemmen	**393**	**-989**	**-672**	**-1.863**	**-2.546**	**-2.959**

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2027-2031	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belast.opbr. en Separate lozers	68.231	70.758	73.082	75.280	77.521	79.832
Netto exploitatielasten	69.897	73.067	76.141	76.719	79.312	81.170
Operationeel resultaat	**-1.666**	**-2.309**	**-3.059**	**-1.439**	**-1.792**	**-1.338**
Dividenden	3.231	2.540	2.540	2.540	2.540	2.540
Resultaat voor bestemmen	**1.565**	**231**	**-519**	**1.101**	**748**	**1.202**
Inzet BR Huisvesting	0	172	172	172	172	172
Inzet BR DFB	764	789	821	798	812	826
Resultaat na inzet BR	**2.328**	**1.192**	**474**	**2.071**	**1.732**	**2.200**
Bestemmen reserve DFB	2.328	1.192	474	2.071	1.732	2.200
Bestemmen vrije reserve	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Vrij inzetbare reserve per 01-01	6.727	6.727	6.727	6.727	6.727	6.727
Toevoeging/onttrekking reserve	0	0	0	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 31-12	6.727	6.727	6.727	6.727	6.727	6.727
BR Huisvesting per 31-12	**2.677**	**2.505**	**2.333**	**2.161**	**1.989**	**1.817**
BR DFB per 31-12	**12.932**	**13.334**	**12.988**	**14.261**	**15.181**	**16.555**

Tabel 1.4 Samenvatting Financiën totaal Zuiveringsbeheer

Kwijtschelding-oninbaar
Op basis van de realisatiecijfers over de afgelopen jaren is de kwijtschelding in de meerjarenraming uitgegaan van € 2,2 mln. in 2027. In de jaren daarna houdt deze gelijke tred naar € 2,4 mln. in 2031.

Voor oninbaar wordt uitgegaan van afgerond € 0,5 mln. in de periode tussen 2027 en 2031. Deze ontwikkelingen zijn in lijn met de perspectievennota waarbij ook rekening is gehouden met het effect van de verwachte tariefontwikkelingen in de komende jaren.

Investeringsvolume
In de Perspectievennota 2027-2031 is het kader voor het netto investeringsvolume voor 2027 vastgesteld op € 67,8 mln. Met de huidige inzichten wordt voor het begrotingsjaar 2027 een netto investeringsvolume van € 66,0 mln. geraamd. Deze daling is voornamelijk het gevolg van een geactualiseerd kasritme over de jaren binnen het programma Afvalwaterketen. De hoge uitgaven ontstaan omdat diverse grote projecten in de realisatiefase zitten. Een daarvan is het project '*Uitbreiding gistingscapaciteit Nieuwgraaf*'.

Onze opgave blijft omvangrijk. Met de ervaring van de afgelopen jaren en de trend die zich doorzet, staan we voor uitdagingen in onze opgave met stijgende investeringsvolumes. Om de realisatie in de voortdurende volatiele en onzekere marktsituatie tijdig en tegen de ingeschatte kosten af te ronden, moeten we creatief en voortvarend te werk gaan. Als we afwijkingen in de opgave zien aankomen ten opzichte van de raming, zal dit tijdig worden gedeeld en bijgestuurd.

Investeringsvolume op programma's *bedragen in € 1.000*

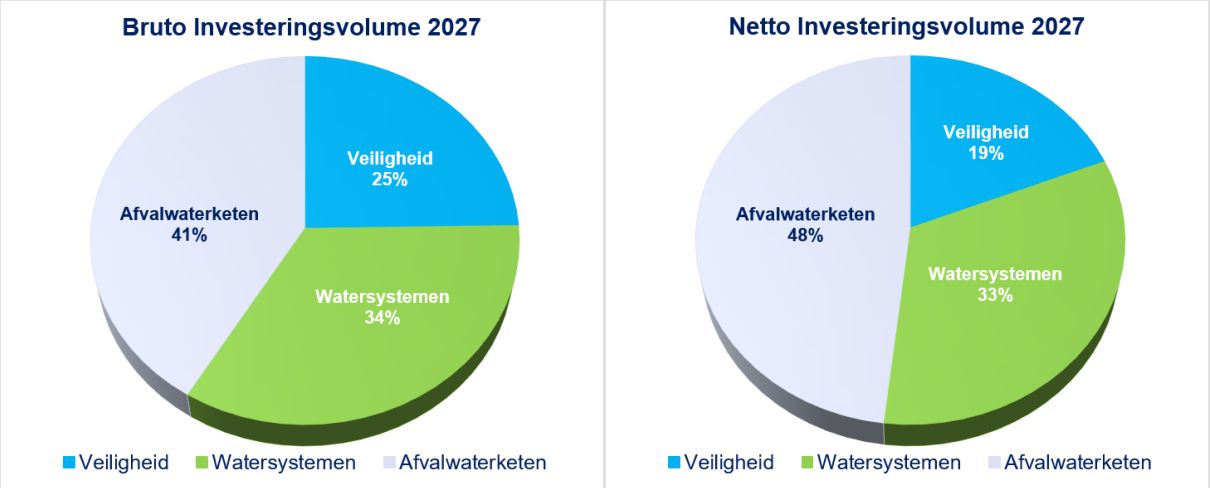
	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Veiligheid	18.620	21.573	21.406	25.893	58.465	70.862	52.223
Watersystemen	21.452	28.690	29.299	28.683	23.409	23.778	25.767
Afvalwaterketen	18.463	21.178	35.758	41.430	29.662	24.821	29.186
Vaarwegen	470	470	0	0	0	0	0
Saldo programma's bruto	**59.005**	**71.911**	**86.463**	**96.006**	**111.536**	**119.461**	**107.176**
Cofinanciering	-16.654	-21.218	-20.498	-28.845	-53.576	-61.283	-43.217
Investeringsvolume netto	**42.351**	**50.693**	**65.965**	**67.161**	**57.960**	**58.178**	**63.959**
PPN 2027-2031	***42.351***	***45.478***	**67.843**	***63.329***	***55.818***	***57.966***	***58.356***

Tabel 1.5 Investeringsvolume 2027-2031

Een groot deel van de investeringen binnen het programma Veiligheid bestaat uit de bijdrage aan het landelijke Hoogwaterbeschermingsprogramma. In 2027 bedraagt deze bijdrage € 5,9 mln.

In hoofdstuk *8.6 Lopende en voorgenomen investeringen* staan de investeringen per programma weergegeven. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de bruto investeringen en de netto-investeringen, waarbij rekening is gehouden met ontvangen subsidies.

De investeringen per programma zijn ook weergegeven in een taartdiagram. De investeringen voor de vaarwegen zijn hierin niet opgenomen. Deze worden volledig gefinancierd door de provincie Gelderland.

Figuur 1.6 Investeringsvolume 2027

Beekhout onder water biedt structuur voor waterleven en vissen.

HOOFDSTUK 2

Van WBP naar begroting en meerjarenraming

Hoofdstuk 2 Van WBP naar begroting met meerjarenraming

In december 2021 heeft het algemeen bestuur het huidige Waterbeheerprogramma (WBP) vastgesteld. Het begrotingsjaar 2027 is het laatste jaar van dit programma.

In de Perspectievennota 2027-2031 (PPN), die op 30 juni is vastgesteld, zijn de doelen voor 2027 verder uitgewerkt. Waar nodig zijn deze doelen aangepast op basis van nieuwe ontwikkelingen. Hierbij kijken we onder andere naar de resultaten uit de jaarrekening, ontwikkelingen in onze omgeving en nieuw beleid.

In de Perspectievennota zijn de beleidsmatige en financiële uitgangspunten voor 2027 vastgelegd. Ook geeft de nota inzicht in de ontwikkelingen voor de jaren daarna. Tijdens het opstellen van de Perspectievennota is veel aandacht besteed aan toekomstige opgaven en ontwikkelingen. Voorbeelden hiervan zijn nieuwe regels voor waterkwaliteit en de gevolgen van de gedragscode flora en fauna voor ons werk.

In de volgende hoofdstukken staat per thema uit het Waterbeheerprogramma beschreven welke activiteiten we de komende periode uitvoeren. Deze activiteiten dragen bij aan het behalen van de doelen uit het huidige Waterbeheerprogramma. De financiële gevolgen hiervan zijn opgenomen in hoofdstuk 8 en 9.

De financiële uitgangspunten voor de exploitatie zijn bij het opstellen van deze begroting en meerjarenraming niet gewijzigd ten opzichte van de Perspectievennota. Wel zijn de meest recente economische inzichten en de afgesloten contracten verwerkt.

Ook zijn de investeringsplanningen geactualiseerd. Hierbij zijn de verwachte uitgaven in sommige gevallen verschoven naar latere jaren.

De verwachte ontwikkeling van de belastingeenheden is gebaseerd op de meest actuele gegevens van het waterschap en de prognoses van GBLT. Deze ontwikkeling komt grotendeels overeen met de aannames uit de Perspectievennota.

Vooruitblik naar het Waterbeheerprogramma 2028-2033
Bij het opstellen van een nieuw Waterbeheerprogramma brengen we nieuwe opgaven, landelijke en regionale ontwikkelingen en de inbreng van belanghebbenden samen. Ook stemmen we af met de regionale waterprogramma's van de provincies en het Nationaal Waterprogramma.

Eind 2026 wordt het ontwerp van het Waterbeheerprogramma 2028-2033 afgerond. In 2027 volgt de inspraakprocedure. Deze wordt afgestemd met het Nationaal Waterprogramma en de regionale waterprogramma's van de provincies.

In december 2027 stelt het algemeen bestuur het definitieve Waterbeheerprogramma 2028-2033 vast. Daarna kan het programma op 1 januari 2028 in werking treden.

Nieuwe ontwikkelingen uit het Waterbeheerprogramma 2028-2033 zijn nog niet opgenomen in deze meerjarenraming. Het programma is namelijk nog niet definitief vastgesteld. Na besluitvorming door het algemeen bestuur worden deze ontwikkelingen verwerkt in de Perspectievennota 2028-2032.

De droogte in de zomer van 2026 is goed zichtbaar bij het pontje Dieren - Olburgen

HOOFDSTUK 3

Klimaatrobuust gebied

Hoofdstuk 3 Klimaatrobuust gebied

Uit het Waterbeheerprogramma
Onze ambitie is om richting 2050 wendbaar invulling te geven aan het beheer, het onderhoud en de inrichting van het regionaal watersysteem. Dit doen we in combinatie met aanpassingen in gebruik en inrichting van de omgeving, zodat het hele jaar een optimale balans tussen te nat en te droog wordt bereikt. Tegelijkertijd zijn inwoners, bedrijven en medeoverheden voldoende weerbaar tegen de onvermijdelijke gevolgen van extreem weer.

Beleidsdoelstellingen

WBP-KG-01	We houden het watersysteem op orde en zorgen dat we aan de normen blijven voldoen in landelijk en stedelijk gebied.
WBP-KG-02	We werken toe naar een andere balans van vasthouden-bergen-afvoeren (voorraadbeheer), rekening houdend met de recente inzichten over de snelheid van klimaatverandering.
WBP-KG-03	Wij investeren gebiedsbreed in een toename van de veerkracht, anticiperend op de nieuwe inzichten over de snelheid van klimaatverandering richting 2050.
WBP-KG-04	We pakken daarvoor een agenderende rol in de integrale aanpak, samen met omgevingspartners, om te komen tot een nieuwe inrichting.
WBP-KG-05	We zetten in op de verdere ontwikkeling van onze instrumenten (hydrologische modellen en meetnetten) en intensiveren de kennisontwikkeling.
BA-01	We werken aan een veerkrachtig, klimaatrobuust watersysteem dat is aangepast aan de weersverandering zoals droogte en extreme neerslag en aan de effecten van klimaatverandering die steeds sneller voelbaar worden.

3.1 WATERSYSTEEM OP ORDE

2027 op hoofdlijnen
Wij werken aan het op orde krijgen van de toetsings-knelpunten, voeren het plan van aanpak voor de overige keringen uit en voeren het (meerjarig) meetprogramma bagger uit. Het in 2023 vastgestelde beleid voor het vergroten van de biodiversiteit en de visie op (brede) onderhoudspaden langs watergangen wordt in 2027 verder uitgevoerd, waarbij de eerste trajecten met verbreding van de onderhoudspaden gerealiseerd zullen worden. Om beter voorbereid te zijn op de klimaatverandering met langere periodes van droogte of juist extremere neerslagpieken, worden de calamiteitenplannen Wateroverlast en Watertekort geactualiseerd. Deze actie wordt in samenwerking met Koers Neerslagextremen opgepakt.

In 2025 is de nieuwe gedragscode Soortenbescherming voor de Unie van Waterschappen van kracht geworden, vastgesteld door de Staatssecretaris van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur. De gedragscode zorgt ervoor dat waterschappen bestendig beheer en onderhoud, zoals maaibeheer, kunnen uitvoeren zonder noodzaak van een omgevingsvergunning voor beschermde soorten. De in de nieuwe gedragscodes opgenomen veranderde werkmethodes en grotere onderzoeksplicht, kosten structureel meer tijd en capaciteit dan voorgaande jaren. Waar 2026 nog een overgangsjaar was, zal 2027 volledig volgens de nieuwe richtlijnen gewerkt worden. Voor het komende jaar zijn de middelen hiervoor beschikbaar gesteld.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
- De afgelopen jaren zijn waterbodemkwaliteitsmetingen gedaan in KRW-waterlichamen waarvan het vermoeden was dat de voedselrijke sliblaag een knelpunt is. Deze meetgegevens zijn nader uitgewerkt tot een baggerprogramma. In 2027 zullen de laatste trajecten uitgevoerd worden. Dit zgn. kwaliteitsbaggeren is een onderdeel van het thema schoon en gezond.
- Uit het Meetprogramma kwantiteitsbaggeren moet de uitvoeringsopgave voor het kwantiteitsbaggeren volgen. Na het inmeten zijn in eerste instantie de gemeten profielen vergeleken met de theoretische profielen uit de Legger. De resultaten hiervan laten echter geen eenduidig beeld zien en het is niet mogelijk om via deze wijze tot een baggeropgave te komen. Er is behoefte aan meer inzicht in de impact van de huidige profielen op de overstromingsgevoeligheid van watergangen, Om hier invulling aan te geven wordt er eerst voor een pilotgebied een hydraulische analyse uitgevoerd met de ingemeten profielen. Op basis hiervan, en in relatie tot de Koers Voorraadbeheer, kan dan de baggeropgave voor dit gebied bepaald worden. Vervolgens moet deze methodiek uitgerold worden voor het totale beheergebied.
- Jaarlijks wordt er regulier groot onderhoud aan onze assets voorbereid en uitgevoerd, zodat het regionale watersysteem betrouwbaar blijft voor de toekomst. Dit betreft bijvoorbeeld renovatie van stuwen en procesautomatisering van de waterkwantiteitsobjecten. In 2027 wordt de kadeverbetering Schipbeek-Buurserbeek uitgevoerd. Groot onderhoud in de zuid wijken van

Zutphen, Leesten en Warnsveld. Maar ook vervanging van stalen duikers, renovatie/nieuwbouw van gemaal de Zumpe en oeverherstel Oude IJssel
- Als onderdeel van de asset gedreven werken (assetmanagement) stellen we een Lange Termijn Asset Planning (LTAP) op voor onze vitale assets (kwantiteitsgemalen, stuwen en regelwerken). Deze dient als basis voor het prioriteren en programmeren van het groot onderhoud en eventuele aanpassingen vanuit de andere strategische opgaven.
- Voortzetting actualisatie van de registratie van de grondwateronttrekkingen, om een actueel en compleet beeld van de omvang en ligging van de onttrekkingen in ons werkgebied te krijgen.

3.2 VOORRAADBEHEER

2027 op hoofdlijnen

- **Kortetermijnmaatregelen**: In 2027 gaan we door met het Vervolgprogramma 'Elke druppel de grond in (EDDGI) 2025-2030'. We blijven inzetten op de vraag gestuurde en TBO-aanpak onder EDDGI. De gebiedsgerichte aanpak is eind in 2026 van start gegaan. Hierin werken we op kansrijke locaties, zoals Voorwoolds water en elders aan EDDGI-maatregelen met grondeigenaren in groepen. We gaan door met kennisopbouw van innovatieve waterinfiltratie technieken (DAW en blauwe diensten) in het waterwingebied 't Klooster. Over de grens delen we onze kennis en ervaring met EDDGI in onze samenwerking met Kreis Borken en de aangrenzende Wasserverbände als onderdeel van een grensoverschrijdend Interregproject.
- **Lange termijn maatregelen**: Met de partners in de Aanpak Droogte en Wateroverlast Achterhoek en Liemers is op grond van de voortzetting van de bestuurlijke afspraken met het Programmaplan 2025-2026 overeengekomen om in te zetten op versnelling van de uitvoering van droogtemaatregelen. Hiertoe hebben partners, waaronder het waterschap, afgesproken in 2026 de voorwaarden te realiseren voor een uitvoeringsprogramma voor minimaal 10 jaar op basis van commitment over de individuele bijdrage van financiële middelen en instrumenten van de partners. Als opmaat naar deze gezamenlijke meerjarig programmering is afgesproken om met 8 sleutelprojecten concreet de stap naar uitvoering te maken. Hiermee leggen we een collectieve basis onder de uitvoering van de opgave uit onze Koers Voorraadbeheer. Het meerjarig investeringsprogramma wordt in 2027 aan alle besturen ter vaststelling voorgelegd.

  Daarnaast wordt het handelingsperspectief voor wateroverlast en bovenlokale neerslagextremen verder uitgewerkt met de partners (aansluiten bij bovenregionale stresstest) en worden raakvlakken en consequenties voor droogtemaatregelen in beeld gebracht (Koers Neerslagextremen). Daartoe voeren wij met gemeenten, provincie en maatschappelijke partners een verdiepende analyse uit voor het stroomgebied van de Oude IJssel. Met de werkregio's Achterhoek+ en Liemers is de betekenis van 'Water en bodem sturend' uitgewerkt in signaleringskaarten en wordt in 2026 en 2027 bepaald hoe dit verder geborgd kan en moet worden in beleid en regelgeving (Koers Stad en Dorp). In 2027 wordt de signaleringskaart ook voor de zuid Veluwe opgesteld. Met de signaleringskaarten krijgen o.a. de waterbeelden uit de bovenregionale stresstest doorwerking in afwegingen over stedelijke ontwikkelingen.
- **Integrale klimaataanpak focusgebieden**: In integrale gebiedsprocessen werken we zowel aan de lange termijn aanpak als aan de korte termijn aanpak via EDDGI-maatregelen. We zetten in op het verbinden van de wateropgaven aan andere opgaven in het landelijk gebied, zoals in het gebiedsproces Vitaal Platteland Winterswijk en rond een aantal waterwinningen. We maken afspraken met de provincie en gemeenten over het opstellen van een maatregelenplan voor deelstroomgebieden zoals in de Limbeek. Ratumsebeek en Bielheimerbeek. Focus ligt daarbij op het Achterhoeks plateau.
- **Beleidsontwikkleing**: Er wordt gewerkt aan een doorontwikkeling van het grondwateronttrekkingenbeleid in samenspraak met de provincie en stakeholders. Zowel vanuit het Rijk als de provincie zijn er initiatieven om dit de komende jaren te actualiseren. Daarnaast wordt in 2027 gestart met een versnelling op het Dynamisch peilbeheer om meer water vast te houden en beter om te kunnen gaan met risico's op wateroverlast. Hiertoe wordt het Parapluplan peilbeheer verder uitwerkt in verschillende verbetervoorstellen voor het peilbeheer.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
Naast bovenstaande activiteiten wordt er aan de volgende klimaatrobuuste inrichtingsprojecten gewerkt. Binnen de landgoederenzone Baakse Beek zal Wildenborch fase uitgevoerd/afgerond worden en worden Medlerlaak en het Spalder verder voorbereid.
In het EDDGI-programma worden de 3 deelsporen gecontinueerd waarbij de inzet op spoor 2 (TBO's) en 3 (gebiedsaanpak) groter wordt. Op het Achterhoeks plateau wordt Woold/Limbeek uitgewerkt en voorbereid.

Binnen de gebiedsprocessen rondom de winningen 't Klooster, Lochem en Haarlo Olde-Eibergen zijn en worden kortetermijnmaatregelen uitgevoerd in de vorm van blauwe diensten en maatregelen via het programma EDDGI.
Bij 't Klooster wordt gestart met de voorbereiding van de maatregelen uit het gebiedsprogramma. Tot slot willen we in 2027 de systeemaanpak van de Zumpe afronden.

3.3 KOERS STAD EN DORP

2027 op hoofdlijnen
In 2027 werken we aan onze opgaven in het stedelijk gebied op basis van de vastgestelde koers. De belangrijkste opgaven zijn de aanpak van wateroverlast als gevolg van extreme neerslag en de verbetering van de waterkwaliteit. Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen hanteren we het uitgangspunt dat het water- en bodemsysteem sturend zijn bij zowel locatiekeuzes als bij de inrichting ervan. Vanuit de koers zetten we ook in op bewust gedrag bij inwoners en bedrijven met de campagne 'Weet van water en groen'.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
We werken aan de hand van de koers stedelijk gebied integraal aan de opgaven in stedelijk gebied samen met gemeenten. Met iedere gemeente stellen we een samenwerkingsagenda op waarin we afspraken maken over de belangrijkste wateropgaven in het stedelijke gebied. We zijn vorig jaar gestart met het opstellen van samenwerkingsagenda's en gaan daar in 2027 mee door.

In de samenwerkingsverbanden van de Achterhoek+ en de Liemers onderzoeken we de noodzaak voor de actualisatie van de stresstesten. Dit komt voort uit de afspraken uit het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie. Voor de aanpak van de waterkwaliteit in 'overige wateren' in stedelijk gebied kijken we naar de monitoring vanuit het thema gezonde leefomgeving. We maken met gemeenten in de samenwerkingsagenda afspraken over nadere analyses en uitvoeringsmaatregelen.

In 2027 stellen we de geactualiseerde notitie 'water in ruimtelijke plannen' vast. Bij deze actualisatie betrekken we de gemeenten en leggen we de verbinding met het instrument 'signaleringskaart water en bodem sturend'.

Qua uitvoeringsprojecten werken we in 2027 verder aan Klimaatrobuust Watersysteem Didam en gaan we in Zutphen aan de slag met de uitvoering van de Kap Helbergen.

3.4 KOERS NEERSLAGEXTREMEN

2027 op hoofdlijnen
In 2027 werken we veder aan de uitwerking en implementatie van de Koers Neerslagextremen, die in november 2025 zullen worden aangeboden aan het Algemeen Bestuur. In de Koers is uitgewerkt wat toenemende neerslagextremen ("boven-normatieve situaties") voor ons gebied betekenen. Daarnaast hebben we een actieve rol in de risicodialoog die, onder regie van de provincie, in 2026 is gestart. De betrokken partijen voeren hierin dialoog over de risico's en mogelijke (meerlaagse) maatregelen.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen en Waterveiligheid?
In 2027 werken we verder aan de onderzoeken en verkenningen die meer inzicht geven in de mogelijke maatregelen in de kwetsbare gebied Oude IJssel en Berkel. We voeren een waterveiligheidsverkenning voor de Berkel en de Oude IJssel uit, en verkennen hoe we de robuustheid van de belangrijke assets in het watersysteem kunnen vergroten. Verder starten we met de verdiepende analyse gericht op de mogelijke opties voor het versterken van onze crisisorganisatie.

Werkzaamheden aan de dijk van de IJssel bij gemaal Helbergen in Zutphen.

HOOFDSTUK 4

Veilig gebied

Hoofdstuk 4 Veilig gebied

Uit het Waterbeheerprogramma
De bescherming tegen hoog water is een randvoorwaarde om veilig te kunnen wonen en werken in ons gebied. Daarnaast hebben we een sterke adviesrol in de ruimtelijke ordening en zijn we een sterke partner in de calamiteitenbestrijding.

Beleidsdoelstellingen

WBP-VG-01	Beheer op maat: we voeren de zorgplicht uit conform de ambities die we hiervoor geformuleerd hebben.
WBP-VG-02	We hebben inzicht in de sterkte van de regionale en primaire waterkeringen.
WBP-VG-03	We zorgen voor de versterking van de regionale en primaire waterkeringen.
WBP-VG-04	We hebben zicht op en sturen op ontwikkelingen in het aangrenzend areaal.
WBP-VG-05	We zijn een sterke adviseur in de ruimtelijke ordening.
WBP-VG-06	Voor als de dijken breken: we hebben een effectieve crisisorganisatie.
BA-01	De bescherming tegen hoog water is een randvoorwaarde om veilig te kunnen wonen en werken in ons gebied. We zorgen voor veilige dijken, nu en in de toekomst. Dat doen we door dagelijks beheer van onze dijken/keringen en door continu inzicht in het functioneren van onze dijken/keringen.

4.1 BEHEER OP MAAT

2027 op hoofdlijnen
Goed beheer en onderhoud vormen ook in 2027 de basis van waterveiligheid. Dijken en andere waterkeringen beschermen mensen, woningen, bedrijven en infrastructuur tegen hoogwater. Om die bescherming te kunnen blijven bieden, moeten we weten hoe onze waterkeringen ervoor staan en tijdig maatregelen nemen als dat nodig is.

We voeren onze zorgplicht voor waterveiligheid uit volgens de ambities uit het Waterbeheerprogramma. Daarbij werken we toe naar een situatie waarin we voortdurend inzicht hebben in de staat van onze waterkeringen. We sluiten daarbij aan op landelijke ontwikkelingen rondom de invulling van de zorgplicht voor waterkeringen.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterveiligheid?
Naast het reguliere beheer en onderhoud doen we inspecties, beoordelen we vergunningaanvragen en onderhouden we onze waterkeringen. Tegelijkertijd verbeteren we de manier waarop we informatie verzamelen en gebruiken. Met gegevens uit verschillende systemen, dashboards en werkafspraken krijgen we steeds beter inzicht in de staat van onze dijken en kunnen medewerkers sneller informatie delen en gebruiken.

In 2027 werken we verder aan een handelingskader voor de bever. Bevers kunnen met hun graafactiviteiten invloed hebben op de veiligheid van dijken. Daarom maken we samen met andere overheden afspraken over hoe we hiermee omgaan. Ook werken we verder aan de uitwerking van de nota Duurzaam samenleven met de bever. Daarbij onderzoeken we maatregelen die schade aan waterkeringen kunnen beperken.

Daarnaast passen we het beleid voor biodiversiteit verder toe binnen het beheer van waterkeringen. Daarbij zoeken we steeds naar een goede balans tussen natuurontwikkeling en waterveiligheid.

Binnen het groot-onderhoudsprogramma werken we verder aan sluizen, coupures, gemalen en andere waterkerende kunstwerken. Een deel hiervan is verouderd of moet worden aangepast aan nieuwe wettelijke eisen. Ook stellen we de integrale veiligheidsrapportage over 2026 op.

4.2 INZICHT IN STERKTE KERINGEN

2027 op hoofdlijnen
We beoordelen regelmatig of onze primaire en regionale waterkeringen voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen. Primaire waterkeringen beschermen tegen hoogwater uit de grote rivieren. Regionale waterkeringen beschermen tegen water uit regionale wateren.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterveiligheid?
Voor de primaire waterkeringen werd in 2023 de eerste landelijke beoordelingsronde afgerond. Inmiddels is de tweede landelijke beoordelingsronde gestart. In deze beoordeling onderzoeken we opnieuw of onze dijken voldoen aan de veiligheidsnormen van nu. Daarbij werken we toe naar een situatie waarin we niet alleen eens in de zoveel jaar toetsen, maar steeds beter continu inzicht

hebben in de veiligheid van onze waterkeringen. Voor de regionale waterkeringen is eind 2024 de tweede toetsronde afgerond. Deze resultaten zijn in 2025 vastgesteld. In 2027 voeren we vervolgonderzoeken uit en vertalen we de resultaten naar het versterkingsprogramma.

Sinds 2023 hebben we op de trajecten Spijk-Westervoort en Den Elterweg Zutphen systemen voor grondwatermonitoring. Deze systemen meten wat er in de ondergrond gebeurt en helpen ons om de veiligheid van de dijken beter te begrijpen. Op basis van de eerste ervaringen zijn we in 2025 begonnen met uitbreiding naar andere trajecten. In 2027 zetten we deze uitbreiding voort.

4.3 VERSTERKING WATERKERINGEN

2027 op hoofdlijnen
We willen dat alle primaire waterkeringen voldoen aan de wettelijke normen voor waterveiligheid. Daarbij dragen we ook bij aan de landelijke doelstellingen van het Hoogwaterbeschermings-programma (HWBP), het landelijke programma waarin waterschappen en het Rijk samenwerken aan veilige dijken. De focus ligt op het voortzetten van de lopende projecten en tegelijkertijd het versterken van het programma: verbeteren met de ‘winkel open’.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterveiligheid?
De projecten Pannerden-Westervoort en Den Elterweg Zutphen werken in 2027 verder aan de planuitwerkingsfase. In deze fase worden eerder onderzochte oplossingen verder uitgewerkt tot concrete ontwerpen en uitvoeringsplannen.

De projecten Tolkamer-Pannerdense Waard en Westervoort-Rha werken in 2027 aan de verkenningsfase. In deze fase onderzoeken we welke oplossingen mogelijk zijn, wat de gevolgen ervan zijn voor de omgeving en welke oplossing het beste past.

De HWBP-alliantie werkt in 2027 verder aan de uitvoering van afspraken die in 2025 zijn gemaakt om te komen tot een stabielere en beter voorspelbare programmering van dijkversterkingsprojecten binnen de beschikbare financiële middelen. We werken aan betere sturing, samenwerking, processen, systemen en middelen. Ook leveren we actief een bijdrage aan het landelijke ontwikkelprogramma van het HWBP.

4.4 AANGRENZEND AREAAL

2027 op hoofdlijnen
Ontwikkelingen in de rivieren en hun omgeving kunnen invloed hebben op de waterveiligheid in ons gebied. Daarom volgen we deze ontwikkelingen en werken we samen met partners in Nederland en Duitsland. We willen op tijd kunnen inspelen op ontwikkelingen die gevolgen hebben voor rivierafvoeren, waterstanden en de veiligheid.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterveiligheid?
We blijven actief betrokken bij het rijksprogramma Ruimte voor de Rivier 2.0. Binnen dit programma wordt gekeken welke maatregelen nodig zijn om in de toekomst voldoende ruimte voor de rivieren te houden. In 2027 wordt besluitvorming verwacht over de verdeling van rivierwater en over reserveringen van gebieden voor mogelijke toekomstige rivierverruiming.

Daarnaast werken we binnen de *Arbeitsgruppe Hochwasser Rhein* samen met partners uit Nordrhein-Westfalen aan gezamenlijke maatregelen voor hoogwaterveiligheid. Ook versterken we de samenwerking met de Duitse Deichverbände door meer gezamenlijke activiteiten op te pakken.

Via de *Arbeitsgruppe Delta Rhein* stemmen we af over de derde ronde van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR). Deze richtlijn verplicht lidstaten om plannen op te stellen voor het beheersen van overstromingsrisico's. Het overstromingsrisicobeheerplan voor de Rijn wordt in 2027 door het Rijk ter inzage gelegd.

4.5 STERKE ADVISEUR IN DE RUIMTELIJKE ORDENING

2027 op hoofdlijnen
Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen van invloed zijn op waterveiligheid. Tegelijkertijd kunnen dijkversterkingen gevolgen hebben voor de inrichting van het gebied. Daarom is het nodig om waterveiligheid vanaf het begin mee te nemen in ruimtelijke plannen. We willen zicht houden op de plannen van onze partners en kansen benutten om werkzaamheden te combineren. Daarbij willen we de kwaliteit van de omgeving behouden en voldoende ruimte vrijhouden voor toekomstige dijkversterkingen.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterveiligheid?
We houden onze kennis actueel en brengen kansen voor samenwerking in beeld. Waterveiligheid maakt ook onderdeel uit van de signaleringskaart Water en Bodem. Deze kaart werken we in 2027 verder uit. Ook vernieuwen we de zogenoemde Profielen van Vrije Ruimte (PVVR). Daarmee leggen we vast welke ruimte langs dijken in de toekomst nodig kan zijn voor versterkingen. Zo voorkomen we dat ontwikkelingen deze ruimte onbedoeld blokkeren.

4.6 OVERSTROMINGSINFORMATIE

2027 op hoofdlijnen
Goede informatie over overstromingen helpt overheden, hulpdiensten en inwoners om zich voor te bereiden op extreme situaties. Deze informatie helpt ook bij ruimtelijke keuzes en crisisbeheersing. We willen dat beschikbare kennis over overstromingsrisico's beter wordt gebruikt binnen én buiten het waterschap. Daarnaast willen we beter inzicht krijgen in de gevolgen van extreme neerslag en mogelijke overstromingen.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen en Waterveiligheid?
Het project Overstromingsinformatie en de bovenregionale stresstest zijn afgerond. Met de resultaten werken we de handelingsperspectieven verder uit. Daarbij kijken we niet alleen naar overstromingen vanuit de grote rivieren, maar ook naar het regionale watersysteem.

Daarnaast werken we verder aan de uitwerking van de koers voor extreme neerslag. Onderdeel hiervan is een waterveiligheidsverkenning voor de Oude IJssel en de Berkel. Ook ontwikkelen we samen met Duitse partners een gezamenlijk beeld van de overstromingsrisico's in deze grensoverschrijdende stroomgebieden binnen het onderzoeksprogramma JCAR-ATRACE.

Kennis delen, van elkaar leren en ontdekken wat er allemaal in ons water leeft.

HOOFDSTUK 5

Gezonde leefomgeving

Hoofdstuk 5 Gezonde leefomgeving

Uit het Waterbeheerprogramma
Als waterschap zorgen we voor een schoon en gezond watersysteem voor de mensen en de natuur in het gebied. Wij streven ernaar dat het water in onze leefomgeving geschikt is voor verschillende maatschappelijke functies en dat het geen risico's oplevert voor de volksgezondheid. Ons doel is een oppervlaktewatersysteem te bereiken dat functioneert om de functies natuur, stedelijk gebied en vruchtbare landbouwgronden te bedienen.

Beleidsdoelstellingen

WBP-GL-01	We zorgen voor inrichting, beheer en onderhoud van de watergangen en de afvalwaterketen (transportstelsels en rioolwaterzuiveringen).
WBP-GL-02	We geven invulling aan de maatregelen voor de KRW- en Natuurwateren (voormalige HEN/SED wateren).
WBP-GL-03	We beschermen de kwaliteit van onze overige wateren om achteruitgang te voorkomen.
WBP-GL-04	We stimuleren en beïnvloeden andere partijen die een bijdrage kunnen of moeten leveren aan het behalen van de gewenste waterkwaliteitsdoelen.
WBP-GL-05	We faciliteren en stimuleren ontwikkeling en kennis op het gebied van bodemverbetering en zuiveringstechnieken.
BA-03	Ons doel is een watersysteem te bereiken dat functioneert om de functies natuur, stedelijk gebied en vruchtbare landbouwgronden te bedienen. We streven naar schoon water dat in onze leefomgeving geschikt is voor verschillende maatschappelijke functies.
PPN-GL-2024	Een grotere biodiversiteit op grondstroken aangrenzend aan onze watergangen, eigen terreinen en kades wordt nagestreefd, i.s.m. de ambitie Biodiversiteit en Visie op onderhoudspaden. In de jaren 2024-2029 wordt de eerste 70 km als pilot brede onderhoudspaden gerealiseerd.

5.1 GOEDE WATERKWALITEIT, ECOLOGIE EN BIODIVERSITEIT

2027 op hoofdlijnen Schoon en gezond
Uit de tussenevaluatie en verantwoording blijkt dat de KRW-doelen niet overal haalbaar zijn binnen de huidige planperiode. Dit vraagt komende jaren voor nader onderzoek, programmering en uitvoering van de in 2026 besloten aanvullende maatregelen, fasering of bijstelling van doelen. In de programmering van projecten in het kader van schoon en gezond geven we prioriteit aan het uitvoeren van maatregelen die nodig zijn voor het realiseren van de KRW-doelen. Onderdeel van onze inspanningen is intensivering van monitoring, ketenaanpak, vergunningverlening en aanpak.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
Qua uitvoeringsprojecten zit er in 2027 veel in de realisatie. Bijvoorbeeld ecologisch herstel binnen bestaand profiel, Beurzerbeek bovenlopen, afronding Berkel, Lochem-Almen en Bemersbeek-Schippersbeek. Ook voor het traject Groenlose Slinge en het eerste deeltraject van de Grote Beek verwachten we met de uitvoering te starten.

Deze aangepaste factsheets vormen de basis voor afstemming met de provincie en zijn een belangrijke bouwsteen voor het nieuwe Waterbeheerprogramma (2028-2033).

Op basis van een aanvullende studie door Wageningen Environmental Research (WEnR) wordt inzicht verkregen in de restopgave voor nutriënten van de landbouw. Hier worden verwachte maatregelen in het kader van het 8e Nitraat actieprogramma en de Taskforce Landbouw, Natuur en Stikstof in meegenomen.
We beogen via het Programma Ruimte voor Landbouw en Natuur (RLN) de samenwerking met partners in de landbouw en de natuur te versterken. Financiering hiervan is nog onduidelijk. De Natuurherstelopgave biedt hiervoor een aanvullend kader.

We voeren 4 DAW impulsprojecten uit gericht op waterkwaliteit, droogte en bodemgezondheid. We dringen bij de betrokken ministeries aan op een landelijk vervolg van het DAW-programma na 2027. Vanuit de thema's *Klimaatrobuust* en *Gezonde Leefomgeving* gezamenlijk werken we aan een structurele invulling van het onderwerp bodem in relatie tot waterkwantiteit en -kwaliteit. Ditzelfde geldt voor kennisontwikkeling en -evaluatie. We sluiten aan bij de nieuwe Stichting Agrarisch Netwerk Achterhoek, die in opdracht van het Ministerie van LVVN aan de lat staat voor experimenteerlocatie Oost-Nederland (ELON). In die stichting nemen deel: VK-Oost, VALA, De Innovatie coöperatie en Stichting biomassa. Het bouwt in belangrijke mate voort op eerdere

projecten en voorstellen van deze organisatie, zoals een kunstmestvrije Achterhoek en het Markemodel. We bekijken of en hoe we onze betrokkenheid in dit project de komende jaren kunnen gaan organiseren en borgen. We bekijken hoe we onze betrokkenheid met ELON de komende jaren kunnen gaan organiseren en borgen, bijvoorbeeld als het gaat om het beperken van gewasbeschermingsmiddelengebruik en voorkomen van emissies.

In hoeverre zitten we op koers?
Biodiversiteit: In 2027 geven we verder uitvoering aan de kortetermijnmaatregelen uit het beleidskader Tijd voor biodiversiteit en de Visie op onderhoudspaden. Deze maatregelen richten zich op het versterken van de biodiversiteit door het beheer en de inrichting van het watersysteem, de waterketen en de waterkeringen verder te verduurzamen.

Natuurwateren: De recent vastgestelde feitenbladen voor de natuurwateren op het Achterhoeks Plateau dienen als basis voor de verdere invulling van de opgaven van het waterschap en de provincie Gelderland binnen de gebiedsontwikkeling Winterswijk. Voor de natuurwateren op de Veluwe wordt vanwege de Natura 2000-opgave prioriteit gegeven aan de verdere uitwerking van de maatregelen. De kosten en (financiële)programmering worden hiervoor in nauwe afstemming met de provincie Gelderland uitgewerkt.

Voor de overige natuurwateren vindt uitvoering plaats zodra financiering en programmering zijn vastgesteld. Een belangrijk onderdeel hiervan is het beoordelen van de toestand van de natuurwateren en de mate van doelbereik, zodat beschikbare middelen doelgericht kunnen worden ingezet.

KRW-inrichtingsmaatregelen analyses: Voor de voorbereiding van de KRW-inrichtingsmaatregelen heeft het bestuur aangegeven dat al gestart kan worden met de benodigde analyses. Deze analyses zijn nodig om de maatregelen verder uit te werken, te prioriteren en tijdig voor uitvoering voor te bereiden. Voor de uitvoering van deze analyses is naar verwachting tijdelijke inhuur van 1 fte noodzakelijk. Hiermee wordt voldoende capaciteit beschikbaar gesteld om de voorbereiding van uitvoering van de KRW-opgave 2028-2033 voortvarend op te pakken.

Zuurstofmeters en ammoniummetingen: De droge en warme zomer van 2026 heeft laten zien dat aanvullende monitoring nodig is om de effecten van hogere watertemperaturen op de waterkwaliteit beter te begrijpen. Vooral zuurstofdips en ammoniumpieken vormen een risico voor het aquatisch ecosysteem. Daarom is aanvullend op het bestaande KRW-monitoringsbudget een incidentele investering van € 90.000 nodig. Met deze middelen wordt in 2027 ervaring opgedaan met het meten van zuurstof en ammonium en wordt inzicht verkregen in de omvang en frequentie van deze knelpunten. Dit vormt de basis voor de inrichting van een structureel meetnet vanaf 2028.

Natuurherstelverordening: De gevolgen van de Natuurherstelverordening voor het waterschap zijn momenteel nog onvoldoende concreet om financieel te kunnen vertalen naar de begroting van 2027. De benodigde maatregelen zijn nog niet opgenomen in het ontwerp van het Nationaal Natuurherstelplan en worden momenteel verder uitgewerkt door de landelijke taskforce. Naar verwachting ontstaat in 2027 meer duidelijkheid over de impact op de organisatie en de daarmee samenhangende financiële opgaven.

Uit de tussenevaluatie blijkt dat de KRW-doelen niet overal haalbaar zijn binnen de huidige planperiode. Dit vraagt bestuurlijke keuzes over aanvullende maatregelen, fasering of bijstelling van doelen. In de programmering van projecten in het kader van schoon en gezond geven we prioriteit aan het uitvoeren van maatregelen die nodig zijn voor het realiseren van de KRW-doelen.
De aanvullende inspanningen voor de KRW, waaronder intensivering van monitoring, ketenaanpak en vergunningverlening en handhaving, leiden tot een structurele uitbreiding van capaciteit en middelen.
De doorwerking in 2027 en 2028 en voor de lange termijn is in de Perspectievennota meegenomen. Tijdens de AB-vergadering van 19 mei 2026 waarin het KRW-maatregelen pakket SGBP4 besproken werd, is door diverse fracties aangegeven dat de capaciteitsuitbreiding een punt van aandacht was en bij besluitvorming over de Perspectievennota naar de integrale afweging wilde kijken. In het licht van die bespreking is bij deze PPN het voorstel om de gevraagde extra inzet voor de KRW in middelen en capaciteit niet enkel in 2027 te programmeren, maar te verdelen over 2027 en 2028. Consequentie van deze fasering is onder meer dat we verwachten in een lager tempo de monitoring van oppervlaktewater te kunnen uitvoeren. Dit heeft op zijn beurt ook gevolgen voor de activiteiten die zich op deze monitoring baseren.

2027 op hoofdlijnen Systeem op orde
We streven naar een grotere biodiversiteit op grondstroken grenzend aan onze watergangen en waar mogelijk op terreinen van de rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI)s, dit aan de hand van het beleidskader op dit gebied. Door kwaliteitsbaggeren dragen we bij aan de KRW-doelen, namelijk door het verminderen van de nalevering van meststoffen.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
We starten in 2027 met de eerste uitvoeringstrajecten van de pilot brede onderhoudspaden en we ronden de laatste trajecten van het kwaliteitsbaggeren in de KRW-watergangen af.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
De Waterketen gaat door met het zuiveren van afvalwater binnen de huidige kaders. Daarnaast ronden we in de KRW-maatregelen van de huidige planperiode af: dit betreft met name de realisatie van een technische zuivering op de RWZI's Aalten, Lichtenvoorde en Ruurlo en de natuurlijke nazuivering op Winterswijks. Op basis van de aanvullende monitoring die we uitvoeren, kan bepaald worden of de afvalwaterketen een significante bron voor overschrijding van chemische stoffen is of van stoffen waarvoor een minimalisatie opgave geldt (ZZS stoffen, zoals prioritair gevaarlijke stoffen).. Daar waar dit het geval is, werken we aan de hand van de ketenaanpak per zuiveringskring een strategie en aanpak uit om deze reductieopgaven te realiseren.

De nieuwe EU Richtlijn Stedelijk Afvalwater (RSA) is vastgesteld en wordt in Nederlandse wetgeving geïmplementeerd. Medio 2027 wordt via aanvullende Europese besluitvorming duidelijk voor welke middelgrote RWZI's ook een aanvullende zuivering voor organische microverontreinigingen nodig is. In het waterbeheerprogramma 2028-2033 hebben we een inschatting gemaakt van de impact van deze nieuwe wetgeving. In 2027 werken we een programmering op hoofdlijn uit voor aanpassing van de zuiveringen door de RSA tot 2045. We hanteren daarbij de lijn die is uitgezet in het concept WBP 2028-2033.

5.2 EEN DUURZAME EN DOELMATIGE (AFVAL)WATERKETEN

2027 op hoofdlijnen Water op maat
In 2027 gaan we door met de realisatie van aanvullende maatregelen op de zuiveringen in het kader van de KRW. We geven prioriteit aan de aanpassing van de zuiveringen als bijdrage aan doelbereik voor nutriënten en ammonium. Hiermee verwachten we de deadline van 2027 te halen (binnen het investeringsvolume van de afvalwaterketen).

De tussenevaluatie voor de KRW kan leiden tot een aanvullende opgave voor de afvalwaterketen (aanpassingen RWZI's en bronaanpak). Eventuele maatregelen programmeren we voor de planperiode 2033 als daar structurele aanpassingen mee gemoeid zijn. Voor RWZI Wehl start planvoorbereiding in 2027. Optimalisaties in de bedrijfsvoering kunnen we waar nodig eerder uitvoeren.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
We dragen continu zorg voor een optimale waterketen om te voldoen aan de lozingseisen ten behoeve van de waterkwaliteitsdoelen voor alle 13 RWZI's. Daarin is de dagelijkse bedrijfsvoering de kern van ons werk: zorgen dat we de prestaties leveren die nodig zijn om de gewenste oppervlaktewaterkwaliteit te behalen. Voor het leveren van deze prestaties is de instandhouding van onze assets een vast onderdeel. Vanuit de investeringen voor Waterketen op orde wordt hier invulling aangegeven. Hierbij dragen we er continue zorg voor dat het werk veilig wordt uitgevoerd.

Voor onze bedrijfsvoering voldoen we blijvend aantoonbaar aan wet- en regelgeving en beschikken over actuele vergunningen, contracten en afspraken. Hiervoor versterken we ons vergunningenbeheer, contractmanagement en onze inkoopprocessen. Wet- en regelgeving en het toezicht daarop worden steeds verder aangescherpt. Daardoor worden vergunningen en de bijbehorende eisen complexer. We bereiden ons tijdig voor op deze ontwikkelingen, zodat we onze taken betrouwbaar en aantoonbaar compliant kunnen blijven uitvoeren.

Ook in 2027 blijven we de zuiveringsprestaties en effecten van de nieuwe technische nazuivering op RWZI Winterswijk intensief volgen. De optimalisatiemaatregelen voor de RWZI Etten zijn doorgevoerd en worden geëvalueerd. Ook worden aanvullende maatregelen genomen om de toekomstige groei van het aanbod van afvalwater op te kunnen vangen. Voor de uitwerking van 'no regret' maatregelen op de korte termijn heeft het algemeen bestuur krediet beschikbaar gesteld voor de realisatie van de InDENSE technologie (verbetering van slibbezinking) en planuitwerking van bellenbeluchting. In 2027 wordt hieraan verder invulling gegeven.

In 2026 is gestart met extra monitoring op RWZI Lichtenvoorde als gevolg van geplande ontwikkelingen bij een grote lozer. In de PPN 2027-2032 is besloten de structurele benodigde capaciteit en exploitatiegelden door te schuiven naar 2028. Dit heeft als consequentie dat data opbouw van de huidige situatie stokt. Hierdoor is het niet mogelijk impact van de grote lozer vanaf de opstart van haar activiteiten, te zien op het functioneren en lozing van de RWZI.
Voorts is besloten de fte t.b.v. een zuiveringstechnicus voor RWZI InnoFase/Nieuwgraaf door te schuiven naar 2028. Dit heeft als gevolg dat kennis van dagelijks beheer en bedrijfsvoering niet consequent wordt meegenomen in de stap van voorontwerp naar definitief ontwerp. Dit kans als effect hebben dat bij en na de opstart van de nieuwe installatie zich onverwachte situaties kunnen voordoen die ad hoc moeten worden verholpen, extra capaciteit vragen en risico's opleveren.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
Nu de technische nazuivering op RWZI Winterswijk gereed is, volgen we de effecten op de waterkwaliteit van de Groenlose Slinge door te intensief monitoren.

2027 op hoofdlijnen Slimme keten
We werken 'Zicht op elke druppel' uit, waarbij door meten, slim datagebruik en samenwerken in de regio uiteindelijk iedere druppel binnen de watercyclus gevolgd en bijgestuurd kan worden. We doen onderzoek naar de wijze waarop we onze assetdata actueel, betrouwbaar en compleet naar de toekomst beschikbaar houden en op welke wijze we dit weer kunnen geven, bijvoorbeeld met een Bouwinformatie- model (BIM). Samen met het Datalab werken we data gedreven aan digitale producten voor een duurzame en doelmatige (afval)waterketen.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
Voor RWZI Winterswijk hebben we de waarde van de slimme gemalenregeling voor het presteren van de zuivering en technische nazuivering gezien. De komende jaren willen we deze maatregel voor al onze zuiveringskringen uitrollen; dit doen we via de ketenaanpak die we uitvoeren t.b.v. de Kaderrichtlijn Water. We komen in 2027 met een programmering voor de aanpak en volgorde van zuiveringskringen.

5.3 EMISSIES VORMEN GEEN KNELPUNTEN VOOR HET WATERSYSTEEM EN DE RIOOLWATERZUIVERING

2027 op hoofdlijnen Schoon en gezond
- Als onderdeel van de opvolging van de tussenevaluatie hebben we het monitoring programma uitgebreid om een beter zicht te krijgen op de toestand en trend van de chemische waterkwaliteit. We zetten in 2027 en volgende jaren waar nodig in op aanvullende metingen om bronnen van probleemstoffen nader te duiden en nut en noodzaak van maatregelen te onderbouwen. We hebben een actueel overzicht van toestand en trends. Deze monitoringsgegevens worden breed benut voor KRW-maatregelen, VTH-taken, bron- en ketenaanpak.
- Het ministerie is in kader van het KRW-impulsprogramma het spoor afvalwaterketen KRW proof aan het uitwerken. Een belangrijke eerste stap is het inzichtelijk krijgen van de emissies uit de afvalwaterketen. Hiervoor voert zij emissie analyses voor alle RWZI's uit. Dit loopt in 2026 en krijgt mogelijk doorloop in 2027. Uitkomsten kunnen doorwerking krijgen voor onze opgaven.
- In lijn met de vergunningenstrategie worden de watervergunningen en maatwerkbesluiten geactualiseerd (bezien en herzien). De omgevingswet, die per 1 januari 2024 in werking is getreden, stelt dat aanvullende voorwaarden gesteld moeten worden aan omgevingsvergunningen wanneer dat nodig is om aan de omgevingswaarden te voldoen. De KRW-doelen voor de regionale wateren zijn een voorbeeld van zulke omgevingswaarden. De verplichting geldt dus ook voor de vergunningen van directe lozingen waar het waterschap bevoegd gezag voor is. Om de actualiteit van vergunningen in de toekomst te waarborgen, geldt hierbij dat de vergunningen voor directe lozingen voor *bepaalde tijd* worden verleend.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
Binnen het programma Watersystemen worden aanvullende metingen uitgevoerd in het effluent van de rioolwaterzuiveringsinstallaties. Doel hiervan is vast te stellen of en in welke mate de zuiveringen bijdragen aan overschrijdingen van de normen uit de Kaderrichtlijn Water (KRW) in het oppervlaktewater.
Op basis van de eerste monitoringsresultaten van de grensoverschrijdende belasting worden geconstateerde normoverschrijdingen geagendeerd bij de Duitse partners. Dit vindt plaats binnen het kader van het gezamenlijke feitenonderzoek (joint fact finding), gericht op het verkrijgen van een gedeeld inzicht in de oorzaken en omvang van de normoverschrijdingen.

Daarnaast worden, ter invulling van de onderzoeksverplichtingen uit de KRW, aanvullende metingen uitgevoerd naar stoffen waarvoor normoverschrijdingen zijn vastgesteld. Deze extra monitoringsinspanning is noodzakelijk om de belasting van het oppervlaktewater beter in beeld te brengen en passende maatregelen te kunnen onderbouwen.
De voor 2026 en 2027 beschikbaar gestelde middelen worden ingezet voor de uitvoering van de KRW-opgave. Doel is om uiterlijk eind 2027 alle vergunningen voor directe lozingen en de maatwerkvoorschriften voor lozingen van RWZI-effluent te beoordelen en, waar nodig, te actualiseren. De beschikbare middelen worden aangewend voor externe ondersteuning en tijdelijke vervanging binnen het reguliere werkpakket. Hiermee wordt geborgd dat de vaste formatie deze wettelijke opgave tijdig kan uitvoeren en de benodigde maatregelen juridisch kan verankeren.
Daarnaast wordt het KRW-toetsingskader toegepast bij de beoordeling van activiteiten die van invloed kunnen zijn op het behalen van de KRW-doelstellingen. Hierdoor kan een breed scala aan ingrepen op een uniforme en transparante wijze worden beoordeeld op de effecten voor de waterkwaliteit en het realiseren van de KRW-doelen.

2027 op hoofdlijnen Water op maat
- We prioriteren onze vergunnings- en handhavingsactiviteiten om de risico's voor de waterkwaliteit te beperken en de doelmatige werking van de zuiveringstechnische installaties te behouden. In relatie daarmee bepalen we onze positie ten aanzien van opkomende stoffen en zeer zorgwekkende stoffen (ZZS), zoals PFAS.
- We gaan de ketenaanpak stoffen verder uitrollen in andere zuiveringskringen.
- We verkennen wat de consequenties zijn voor de vergunningen (maatwerkvoorschriften) voor het lozen van effluent van onze RWZI's op het regionale oppervlaktewater (KRW-waterlichamen) en we toetsen of vergunningen voor directe lozingen van bedrijven KRW-proof zijn vanuit de opgave volgens het huidige SGBP3 (2022-2027) en vooruitlopend op SGBP4 (2028-2033). We actualiseren deze vergunningen waar nodig.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
Waterschap Rijn en IJssel draagt bij aan de landelijke aanpak 'Afvalwaterketen KRW-proof' door data aan te leveren, waar nodig extra te monitoren en het uitwerken van een handelingsperspectief voor de afvalwaterketen wanneer emissies onaanvaardbaar zijn.
We toetsen de vergunningen (maatwerkvoorschriften) voor het lozen van effluent van onze RWZI's op het regionale oppervlaktewater (KRW-waterlichamen) en we toetsen of vergunningen voor directe lozingen van bedrijven KRW-proof zijn vanuit de opgave in overeenstemming met het huidige SGBP 3 (2022-2027) en vooruitlopend op SGBP4 (2028-2033). We actualiseren deze vergunningen waar nodig.
Het KRW-proof maken van de afvalwaterketen en de bijdrage van de RWZI daarin, is een complexe opgave die verband houdt met de prognose voor doelbereik uit de KRW-Tussenevaluatie. Een RWZI is niet gebouwd om alle verontreinigende stoffen uit het water te halen. Van verschillende ketenpartners is een inspanning nodig (denk aan bronaanpak in huishoudens, omgang regenwater, vergunningen (in)directe lozingen), slimmer sturengemalen, aanpassen zuiveringen etc.). Daarom is voor de invulling van de restopgave met ketenpartners (zoals gemeenten en omgevingsdiensten) een strategie voor de ketenaanpak van stoffen bestuurlijk vastgesteld. Deze strategie wordt per zuiveringskring uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma voor de verschillende ketenpartners.
Deze intensivering van de ketensamenwerking met gemeentes en omgevingsdiensten vraagt extra capaciteit.

5.4 BOVENREGIONAAL WATERKWALITEITSBELEID

2027 op hoofdlijnen Implementatie Europese en landelijke regelgeving
We volgen landelijke ontwikkelingen op het gebied van interpretatie van regelgeving en uitwerking van maatregelen om een bijdrage te leveren aan de KRW-doelen van het ontvangend oppervlaktewater. In 2026 en 2027 wordt het KRW-impuls programma verder voortgezet.

We volgen de Europese besprekingen over de aanvullende besluiten ten aanzien van de Herziening Richtlijn Stedelijk Afvalwater en de Richtlijn Prioritaire Stoffen en de Nederlandse implementatie.

We geven uitvoering in de (in 2026 nog op te stellen) Duitsland strategie om in goede samenwerking grensoverschrijdende emissies te reduceren.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Watersystemen?
Vanuit het programma Watersystemen leveren we inbreng en vertalen we bovengeschetste ontwikkelingen naar activiteiten binnen onze taak (inrichting en beheer van het watersysteem).

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
We gebruiken de ketenaanpak die nu in Winterswijk is uitgewerkt, om in de andere zuiveringskringen te bepalen welke mogelijke maatregelen uitgevoerd kunnen worden om de waterkwaliteitsdoelen te behalen en onze zuiveringen zo doelmatig mogelijk te bedrijven.
Voor herzieningen van Europese richtlijnen hebben we de impact bepaald en deze opgenomen in het Waterbeheerprogramma 2028-2033; voor 2027 zal onze inspanning zich vooral richten op het afronden van de maatregelen uit SBGP3.

2027 op hoofdlijnen Beïnvloeding beleidsontwikkeling
In het kader van de omgevingswet werken we samen met andere bevoegde gezagen om éénduidigheid te krijgen in regelgeving en bijbehorende vergunningverlening en handhaving. De indirecte lozingen hebben hierbij onze speciale aandacht.
Op landelijk niveau wordt de KRW-impuls onder andere uitgewerkt in een Programma 'Afvalwaterketen KRW-proof'. Hierin wordt ook de aanvullende opgave vanuit de Richtlijn Stedelijk Afvalwater meegenomen.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
De industriële directe lozingsvergunningen op de RWZI. Voor het afvalwater dat "per as" (via de weg) naar de zuiveringen wordt gebracht, geldt dat deze aan dezelfde voorwaarden moet voldoen. Voor lozingen op oppervlaktewater (industriële directe lozingsvergunningen of lozingen vanuit de RWZI's op regionaal water zal, net als lozingsvergunningen op de RWZI, bezien worden of deze KRW-proof zijn. Het waterschap werkt nauw samen met de ketenpartners en adviseert voor de indirecte lozingen. Op basis van de samenwerkingsafspraken beogen we ook de indirecte lozingsvergunningen KRW-proof te maken. Met pilots wordt een effectieve integrale aanpak nader verkend en verder uitgerold.

Van slib naar groen gas. We breiden de sliblijn op onze rioolwaterzuivering in Duiven uit.

HOOFDSTUK 6

Circulaire economie en klimaatneutraliteit

HOOFDSTUK 6 Circulaire economie & Klimaatneutraliteit

Uit het Waterbeheerprogramma
Wij willen in het uitvoeren van onze primaire taak zoveel mogelijk bijdragen aan het beperken van klimaatverandering. Daarbij willen we in 2050 onderdeel zijn van een 100% circulaire economie waarin we onze taken klimaatneutraal uitvoeren. Hiervoor moeten we zoveel mogelijk onze grondstofbehoefte beperken en zorgen dat er geen sprake is van waardevermindering van grondstoffen. De afvalstromen moeten zo klein mogelijk zijn. En bovenal: we moeten met onze werkwijze zorgen voor 100% minder emissie van broeikasgassen in 2050.

Beleidsdoelstellingen

WBP-C&KN-01	Energietransitie: in 2025 zijn we energieneutraal.
WBP-C&KN-02	Voor Circulariteit zetten we in op waar we als waterschap onderscheidend kunnen zijn: - Voor het Circulair bouwen van assets maken we slim gebruik maken van de markt. - De focus voor dit onderwerp ligt op onze primaire processen, waarbij we vooral zoeken naar de maatregelen die het meest kosteneffectief zijn. - In de ondersteunende processen (huisvesting, facilitair) stellen we ons volgend op.
WBP-C&KN-03	We zijn in staat om goed invulling te geven aan de doelstellingen uit Klimaatakkoord en Grondstoffenakkoord.
BA-04	We voeren maatregelen uit om klimaatverandering tegen te gaan en milieubewust te werken. Wij willen de effecten van klimaatverandering (en de effecten daarvan op weersextremen) beperken door in te zetten op circulair werken en duurzame energieopwekking om energieneutraal te zijn.

Nieuwe beleidsontwikkelingen
Waterschap Rijn en IJssel heeft op 12 september 2023 de Visie en strategie Circulaire economie en klimaatneutraliteit vastgesteld. Voor de huidige planperiode kiest het waterschap voor een haalbare en betaalbare koers voor circulariteit en klimaatneutraliteit om in de pas te lopen met de landelijke afspraken voor 2050. Het waterschap behoudt een open houding voor aanvullende kansen die zich voordoen, vanuit samenwerking, cofinanciering en nieuwe kennisontwikkeling voor effectieve maatregelen.

In het nationaal programma circulaire economie (NPCE) zijn doelen voor circulaire economie opgesteld. Het NPCE is geen wetgeving maar kan wel gezien worden als richting voor toekomstige wetgeving. In het NPCE is als tussendoel voor 2035 opgenomen: 82% van afval gerecycled, 55% aandeel bio grondstoffen en/of secundaire grondstoffen en 6% reductie grondstofgebruik t.o.v. 2016. In het WBP-proces wordt een keuze gemaakt in welke mate het waterschap wil aansluiten bij de doelen van het NPCE. Het NPCE wordt elke twee jaar geactualiseerd. We verwachten dat de komende jaren nieuwe wet- en regelgeving met ambitieuze doelstellingen voor circulariteit komen. Het NPCE kunnen we zien als een richtinggevend programma dat voorsorteert op deze toekomstige wetgeving. Ook het tussendoel uit de klimaatwet is voor CO_2-reductie inmiddels aangescherpt. Hier sorteren we op voor in het WBP 2028-2033.

6.1 CIRCULAIRE ECONOMIE

2027 op hoofdlijnen Circulair inkopen en werken
Onderdeel van een circulaire economie is circulair inkopen en werken. Kader hiervoor vormt het NPCE. Circulair inkopen en werken vergt een andere manier van denken en doen. Waterschap Rijn en IJssel zet in op een waterschapsbrede coördinatie van deze transitie. Begin 2025 is er een transitieplan vastgesteld dat handvaten geeft om klimaatneutraliteit en circulariteit vanaf 2025 mee te nemen in toekomstige projecten binnen de verschillende programma's. Dit zal zeker in het begin in het teken staan van "Lerend doen".

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen?
Vanuit de waterschapsbrede coördinatie- en adviesrol wordt per project een inschatting gemaakt of een verbetering van de milieu-impact mogelijk is. Op basis van deze inschatting wordt bepaald in welke mate ingezet wordt op circulariteit. Voor de drie programma's is voor de lopende en aanstaande projecten deze inschatting gemaakt en opgenomen in de meerjarenplanning. Per project volgt een advies hierover in de investeringsvoorstellen. Dit zal zeker in de eerste jaren een zoektocht zijn, echter voor diverse projecten weten we dat de impact groot is. Dit betreffen

projecten verspreid over de basistaken.
In 2027 zetten we een vervolgstap door de opgedane kennis en ervaringen te vertalen naar een meer gestandaardiseerde aanpak, zodat circulariteit op een consistente wijze kan worden meegenomen in toekomstige projecten.

2027 op hoofdlijnen *Grondstoffen*
Vanuit de principes van een circulaire economie wil je zo min mogelijk gebruik maken van eindige grondstoffen en restromen zoveel mogelijk verwaarden. Naast de inzet op grondstoffenreductie via circulair inkopen en werken, zet waterschap Rijn en IJssel blijvend in op verwaarding van o.a. biomassa en Kaumera in lijn met de vastgestelde strategie. Hiervoor werken we samen met partijen in de regio (o.a. Stichting Biomassa), alsook andere waterschappen via de EFGF en koplopergroepen per grondstof.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen?
Kansen voor nuttige inzet van reststromen en winning van grondstoffen worden op basis van de *Visie en strategie circulaire economie en klimaatneutraliteit* geïdentificeerd vanuit de programma's. De winning en afzet van Kaumera organiseren we samen met andere waterschappen vanuit de opgerichte coöperatie, alsook de Kaumera Sales & Services B.V. waarvan de coöperatie aandeelhouder is. Voor de RWZI InnoFase/Nieuwgraaf wordt in 2027 het ontwerp afgerond voor een duurzame terugwinning van stikstof en bijbehorende ketensamenwerking voor toepassing van het product. Dit in opmaat naar een investeringsvoorstel voor de realisatiefase. Voor de afzet van grondstoffen wordt waterschap Rijn en IJssel per 2027 aandeelhouder van Aquaminerals. Via het aandeelhouderschap nemen de opties voor afzet van grondstoffen toe. De beoogde afzet van teruggewonnen stikstof wordt samen met Aquaminerals vormgegeven.

2027 op hoofdlijnen Water op maat
Met de droge zomers van de afgelopen jaren is meer focus ontstaan op de realisatie van een klimaatrobuust gebied. Gezuiverd afvalwater is ten opzichte van de totale waterbalans slechts een relatief kleine stroom, maar kan juist in droge zomers een bijdrage leveren aan deze doelstelling: lokaal heeft de levering van water op maat impact. We blijven water op maat verkenningen uitvoeren voorafgaand aan investeringsopgaven en faciliteren verkenningen naar kansen voor hergebruik van effluent door derden.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen en Waterketen?
Voor het concept 'zuivering van de toekomst' is de focus verschoven naar de RWZI Holten. Voor deze RWZI is een ontwikkelperspectief opgesteld vanuit het project 'koers waterketen'. Om te blijven voldoen aan huidige en toekomstige opgaven is in 2026 een variantenstudie afgerond. Op basis hiervan is bestuurlijk besloten de variant 'SIX als stap naar een zuivering van de toekomst' als voorkeursvariant verder uit te werken. Dit initiatief is onderdeel van Uppwater traject (Groeifonds).

Daarnaast loopt het landelijke onderzoeksprogramma zuivering van de toekomst, een samenwerking tussen Stowa en 10 waterschappen. Doel van dit programma is complete 'zuiveringstreintjes' te ontwikkelen en op pilotschaal te testen, waarbij integraal wordt bijgedragen aan de doelen voor waterkwaliteit, circulariteit en klimaatneutraliteit. De technologie SIX is onderdeel van een groot aantal kansrijke 'zuiveringstreintjes'. De eerste testen voor dit programma worden in 2027 uitgevoerd op de innovatiewerkplaats van waterschap Rijn en IJssel op InnoFase.

2027 op hoofdlijnen Wendbare keten
Als waterschap willen we een circulaire afvalwaterketen realiseren, waarbij de infrastructuur qua flexibiliteit kan meebewegen met de ontwikkelingen en de opgaven van de omgeving. Enerzijds vraagt dit nog om onderzoek, anderzijds vaak ook om een andere, meer modulaire bouwwijze.

Wat gaan we hiervoor doen in het programma Waterketen?
Waterschap Rijn en IJssel heeft een koers uitgewerkt voor de doorontwikkeling van de infrastructuur in de afvalwaterketen. De toepasbaarheid van deze koers is getoetst aan de hand van de uitwerking voor een aantal RWZI's en vervolgens concreet uitgewerkt voor alle 13 zuiveringen. Vanuit de koers per zuivering wordt inzicht verkregen in het ontwikkelperspectief van de locatie inclusief investeringsopgave voor de middellange termijn. In bestuursvoorstellen komen deze koersen of ontwikkelperspectieven per zuivering terug.

6.2 KLIMAATNEUTRALITEIT

2027 op hoofdlijnen Energieneutraliteit
Het waterschap zet in op energieneutraliteit via energiebesparing en een mix van duurzame energiebronnen (wind, zon en biogas).

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen?
Het waterschap is vanaf 2024 voor ongeveer 90% energieneutraal. Om dit vast te houden ligt de focus op het beheer van de windturbines in Duiven en de bestaande gisting- en zonne-energie-installaties.
De Raad van State heeft een tussenuitspraak gedaan over de te bouwen windturbine in Zutphen: de vergunning is bijna in orde. De afdeling heeft een onderzoek laten uitvoeren naar de gevolgen van wiekerosie. Gebleken is dat dit geen belemmering is voor de vergunning en we blijven in afwachting van een positieve uitspraak. Daarna wordt de turbine aanbesteed en de bouwfase voorbereid.
Voor de uitbreiding van de slibgistingsinstallatie op RWZI Duiven/InnoFase is gestart met de voorbereidingen op de realisatie (engineeringsfase). De provincie Gelderland heeft positief besloten op cofinanciering van het project. Zodra de Natuurvergunning definitief is zal gunning van de uitvoering plaatsvinden. Dit betekent dat een groot deel van de uitvoering van het project plaats zal vinden in 2027.
In het kader van extra energiebesparing en opwekking wordt ingezet op het wijzigen van de beluchting op RWZI Etten en zonne-energie op diverse RWZI's. Afhankelijk van de uitkomst van de verkenning naar extra windenergie in Duiven zullen vervolgstappen gezet worden.

2027 op hoofdlijnen Emissiereductie
Vanuit het visie en strategietraject is een beeld verkregen van de huidige klimaatvoetafdruk van Waterschap Rijn en IJssel. Om meer inzicht en gestructureerder grip te krijgen op onze CO_2 uitstoot maken we vanaf 2027 gebruik van de CO2-prestatieladder. Via de CO_2 prestatieladder brengen we energieverbruik en broeikasgasemissies in kaart en formuleren we reductiedoelen. Naast een CO_2-managementsysteem is het ook een instrument dat we als selectiecriterium in aanbestedingen inzetten.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen?
Klimaatneutraal (en circulair) ontwerpen en bouwen; Het bereiken van een emissiereductie in de ontwerp- en bouwfase vergt een andere manier van denken en doen, in lijn met de uitdaging voor circulariteit. Waterschap Rijn en IJssel zet in op een waterschap brede coördinatie voor de transitie-opgave voor circulair en klimaatneutraal. Verdere uitwerking en beschrijving hiervan is te vinden in paragraaf 6.1.

Gasloos verwarmen; Jaarlijks wordt op of één of twee locaties de verwarmingsinstallatie omgebouwd van aardgas naar elektrisch. De volgorde wordt ingegeven door de technische staat van de cv en de hoeveelheid aardgas wat bespaard kan worden.

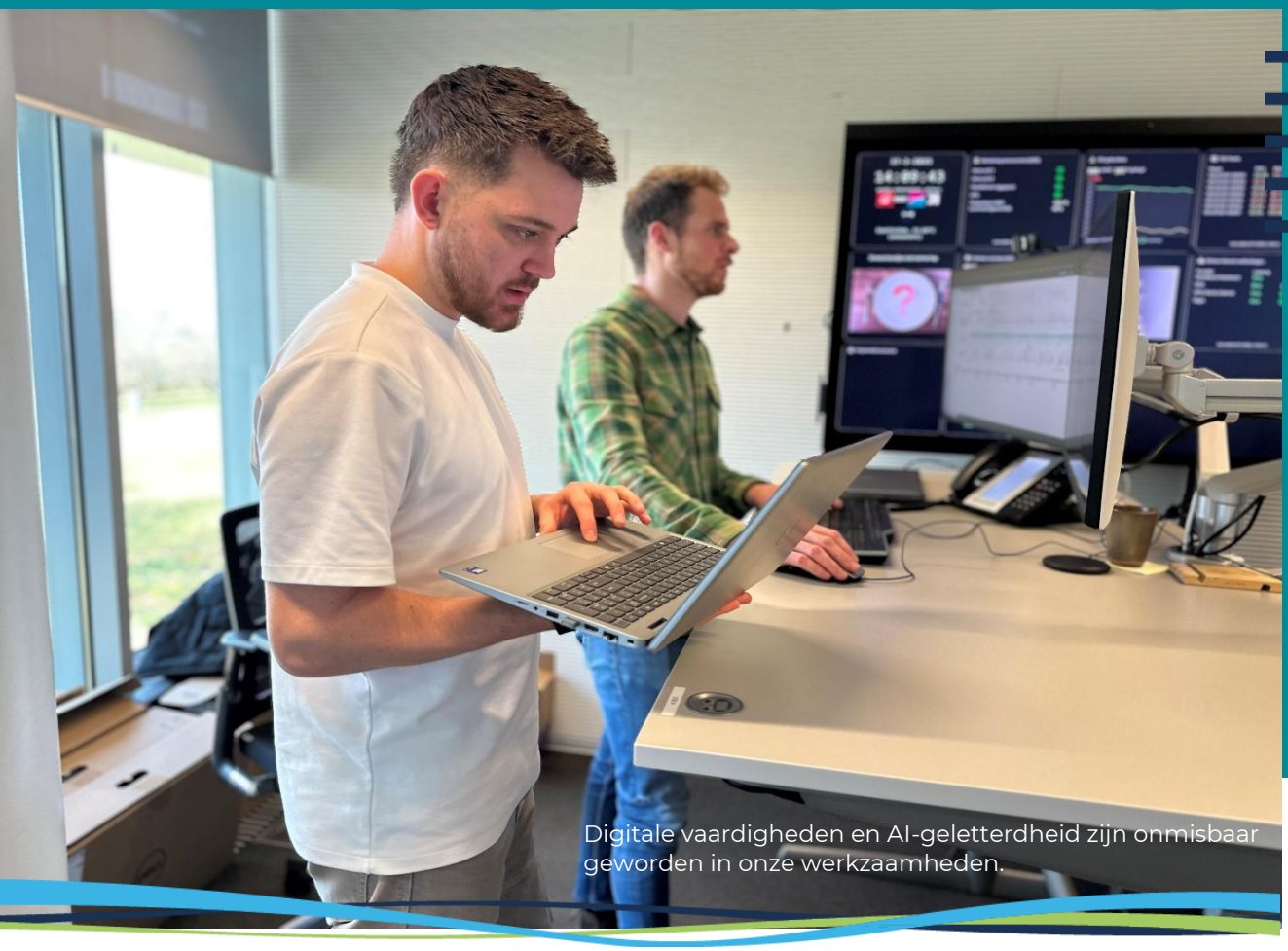
Klimaatneutrale bedrijfsvoering; De klimaatvoetafdruk van de waterketen wordt in hoge mate bepaald door emissies vanuit de RWZI's. In het project voor uitbreiding slibgisting RWZI Duiven/InnoFase wordt de optie meegenomen om emissie van methaan te reduceren door buffers af te dekken en een vacuumontgasser te realiseren. De pilot voor reductie van lachgasemissie op RWZI Zutphen is in 2025 gestart en zal tot en met 2027 doorlopen. Doel is op basis van de verkregen resultaten een regeling te ontwikkelen om de emissie van lachgas te reduceren. De uitrol naar andere zuiveringen wordt voorzien in de komende WBP-planperiode.
Voor het watersysteem wordt vooral het handelingsperspectief in beeld gebracht, mede in relatie tot andere gebiedsopgaven.

2027 op hoofdlijnen Energietransitie in de regio
Waterschap Rijn en IJssel neemt deel aan het RPE's (Regionale Programma's Energievoorziening, voorheen waren dat RES (Regionale Energie Strategie). In een RPE worden strategische keuzes gemaakt voor de hele energievoorziening, inclusief vraag, aanbod, transport, opslag en flexibiliteit. Het waterschap is bij de 3 inliggende RPE's bestuurlijk betrokken (Achterhoek, GMR en Stedendriehoek.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, -veiligheid en -keten?
We blijven in verbinding met RPE-organisaties en met andere initiatiefnemers om waar mogelijk onze assets in te zetten voor de energietransitie.

2027 op hoofdlijnen Netcongestie
Netcongestie is een harde belemmering voor de huidige bedrijfsvoering en voor de realisatie van (toekomstige) projecten. De benodigde aanpassingen aan het hoogspanningsnet van TenneT zijn vertraagd waardoor niet in 2029 maar pas in 2033-2035 meer ruimte gaat ontstaan op het hoogspanningsnet.

Wat gaan we hiervoor doen in de programma's Watersystemen, Waterveiligheid en Waterketen?
Uit een eerste analyse blijkt dat op tientallen locaties van het waterschap sprake is van netcongestie. Sinds 2026 doen we op enkele locaties ervaring op met het afvlakken van vermogenspieken door energieopslag of het optimaliseren van regelingen en processen (b.v. bufferen). Dit wordt in 2027 gecontinueerd. Ook smart energy hubs kunnen een oplossing bieden maar dit zijn langdurige trajecten en vragen intensieve samenwerking met meerdere partijen.
In Zutphen werkt het waterschap samen met Coöperatie Zutphen Energie en KME aan de ontwikkeling van een Smart Energy Hub. Daar wordt beoogd om de netaansluitingen van deze partijen en een toekomstig warmtenet in Zutphen, fysiek te koppelen aan één netaansluiting van de netbeheerder.
Op InnoFase Duiven werkt het waterschap samen met diverse ondernemers aan de ontwikkeling van een "virtuele" Smart Energy Hub. Daarbij blijven de individuele netaansluitingen ongewijzigd maar vervallen de individuele gecontracteerde vermogens en worden deze omgezet naar een zogenaamd groepscontract.

Digitale vaardigheden en AI-geletterdheid zijn onmisbaar geworden in onze werkzaamheden.

HOOFDSTUK 7

Toekomstbestendige en wendbare organisatie

HOOFDSTUK 7 Toekomstbestendige en wendbare organisatie

Uit het Waterbeheerprogramma
In het huidige Waterbeheerprogramma wordt beschreven dat maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot nieuwe mogelijkheden voor het uitvoeren van de taken van het waterschap. Daarbij wordt ingezet op digitale transformatie en omgevingsgericht werken. Er wordt benoemd dat het waterschap zich als lerende organisatie verder wil ontwikkelen.

De digitale transformatie raakt de kern van het werk van het waterschap. Ontwikkelingen op het gebied van data, sensoring en satellietdata zorgen voor nieuwe kansen en verwachtingen. Het waterschap zet technologie in waar deze van toegevoegde waarde is voor de samenleving en het eigen werk. Daarbij wordt gewerkt aan een slagvaardige, doelgroepgerichte en datagedreven organisatie. Ook wordt benoemd dat de digitale transformatie vraagt om andere kennis, vaardigheden en verandervermogen van de organisatie.

Daarnaast wordt in het WBP beschreven dat met de invoering van de Omgevingswet de basis is gelegd voor omgevingsgericht werken. Participatie, het projectbesluit en het beleidsrijker maken van de waterschapsverordening worden daarbij expliciet genoemd als onderdelen van deze ontwikkeling.

Beleidsdoelstellingen

BA-TWO-01	We realiseren ons dat we de middelen, kennis, ervaring en professionaliteit die aanwezig is in de organisatie op de juiste, efficiënte wijze moeten inzetten. We blijven daarbij aandacht houden voor de samenhang tussen de omvang van de organisatie, de ontwikkeling van de totale loonsom, verhouding tussen eigen personeel en inhuur, organisatiecultuur, span-of-control en beschikbaarheid van goed personeel, waarbij de krapte op de arbeidsmarkt een blijvende zorg is.
PPN-TWO-01	We verzamelen gegevens steeds gerichter, krijgen meer mogelijkheden voor voorspellende analyse, en passen de kennis die dit oplevert in onze processen toe. We toetsen onze eigen waarneming aan data, we begeleiden en onderbouwen onze besluiten met data en we begrijpen ons gebied en haar inwoners nog beter door data. We veranderen de manier hoe we onze taken uitvoeren, communiceren, diensten leveren en informatie verwerken.
PPN-TWO-02	Wij realiseren een organische digitale transformatie door digitale innovaties en datagedreven werken in te zetten voor basistaken en bedrijfsvoering. We versterken datavaardigheden, zorgen voor betrouwbaar datamanagement en passen digitale oplossingen gericht toe via het datalab.
PPN-TWO-03	Wij sturen integraal op opgaven en basistaken door strategie, programmering en uitvoering te verbinden. We werken met duidelijke rollen, maken expliciete keuzes en zijn resultaatverantwoordelijk, met een organisatie die zich continu ontwikkelt en meebeweegt met veranderingen.

Nieuwe beleidsontwikkelingen
In het afgelopen jaar zijn meerdere beleidsontwikkelingen vastgesteld die de komende jaren directe impact hebben op de inrichting, sturing en werkwijze van de organisatie. De organisatiewijziging ‘Kr8’ en de ‘Strategie Digitale Transformatie’ (scenario Kotter) geven richting aan de verdere ontwikkeling van de organisatie.

Ook vanuit wet- en regelgeving en maatschappelijke ontwikkelingen ontstaan nieuwe structurele opgaven voor onze bedrijfsvoering. De ‘Wet Open Overheid’ (Woo) vraagt om verdere professionalisering van de informatiehuishouding, juridische functie en werkprocessen. De wijziging van het belastingstelsel leidt tot aanvullende uitvoeringsvraagstukken, onder andere op het gebied van heffingen. Daarnaast zorgen de doorwerking van KRW- en waterkwaliteitsopgaven voor extra druk op vergunningverlening, handhaving en juridische capaciteit. Ook nemen de eisen toe op het gebied van rechtmatigheid, governance, informatieveiligheid en informatievoorziening, met impact op onder andere financiën, juridische zaken en ICT- en informatiemanagement.

De afhankelijkheid van digitale systemen, data en informatievoorziening neemt verder toe. De komende jaren wordt daarom gewerkt aan verdere versterking van digitale weerbaarheid, cloudontwikkeling, data- en informatiemanagement en informatiehuishouding. Landelijke ontwikkelingen, zoals de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), versterken deze beweging verder. Tegelijkertijd vraagt de invoering van nieuwe organisatiebrede systemen om blijvende aandacht voor beheer, ondersteuning en sturing. Ook nemen de structurele lasten van deze systemen toe.

7.1 GERICHTE ORGANISATIEONTWIKKELING

2027 op hoofdlijnen
In 2027 bouwen we verder aan een toekomstbestendige en wendbare organisatie. Met Kr8 is een nieuwe manier van organiseren, samenwerken en sturen ingezet. De aandacht verschuift steeds meer naar het goed laten werken en bestendigen hiervan in de dagelijkse praktijk. Daarbij staat centraal dat we als organisatie duidelijke keuzes maken, goed samenwerken en ons blijven ontwikkelen om onze taken en opgaven uit te kunnen voeren.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
In 2027 geven we verder uitvoering aan de verbeteringen die volgen uit de evaluatie van Kr8. We werken aan duidelijkere rollen en verantwoordelijkheden, eenvoudiger en effectiever sturen en besluiten, meer focus en prioritering en een goede toepassing van de Continue Dialoog. In maart 2027 evalueren we opnieuw hoe Kr8 in de praktijk werkt en welke verdere ontwikkeling nodig is.

We gaan verder met procesgericht werken en pakken knelpunten in processen gericht aan. Daarbij maken we rollen en eigenaarschap duidelijker en verbeteren we de samenwerking over teams en organisatieonderdelen heen. We werken scenario's uit voor een structurele verankering van continu verbeteren in de organisatie en ontwikkelen de organisatiebrede sturingsinformatie verder. In 2027 geven we op basis van deze uitwerkingen vervolg aan beide ontwikkelingen en bepalen we welke inrichting, ondersteuning en capaciteit hiervoor nodig zijn.

Ook zetten we het leiderschapsprogramma voort. In 2027 zetten we verdere stappen om de ontwikkeling van medewerkers beter te verbinden aan de kennis en vaardigheden die de organisatie nu en in de toekomst nodig heeft.

7.2 PROFESSIONELE BEDRIJFSVOERING

2027 op hoofdlijnen
In 2027 bouwen we verder aan een professionele bedrijfsvoering die betrouwbaar, voorspelbaar en toekomstgericht is. We versterken de basis van onze dienstverlening, werken vanuit meer eenduidige processen en kaders en vergroten de samenhang tussen mensen, informatie, systemen en besluitvorming. Digitalisering, informatievoorziening en datagedreven werken krijgen een steeds grotere rol in de ondersteuning van de primaire processen. Tegelijk zorgen we ervoor dat wet- en regelgeving, informatiebeheer, dienstverlening en bedrijfsvoering in samenhang worden doorontwikkeld. Ook bevindt de organisatie zich midden in de verbouwing van het kantoor. Na de oplevering in 2028 blijven we investeren in een werkomgeving die aansluit bij moderne manieren van samenwerken en de behoeften van de organisatie.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
We versterken de ondersteuning van de organisatie op de gebieden waar de werkdruk, complexiteit en eisen vanuit wet- en regelgeving structureel toenemen. Binnen ICT wordt de capaciteit uitgebreid om het beheer van systemen, applicaties, informatieveiligheid en de technische ondersteuning van de organisatie beter te kunnen borgen. Daarnaast werken we aan de verdere professionalisering van de financiële functie, de ondersteuning van de belasting- en heffingsprocessen en de juridische advisering. We geven uitvoering aan nieuwe wettelijke verplichtingen op het gebied van informatievoorziening en digitaal berichtenverkeer en versterken het zaakgericht werken.

Ook investeren we in een toekomstbestendige informatievoorziening, waaronder GEO-informatie, data, applicaties en het verbeteren en uniformeren van processen, zodat informatie beter beschikbaar is, risico's eerder worden gesignaleerd en besluitvorming beter wordt ondersteund. De verdere implementatie en optimalisatie van het nieuwe financiële systeem vraagt daarbij extra aandacht voor inrichting, gegevenskwaliteit, beheer en gebruikersondersteuning.

Tegelijkertijd zien we dat de afhankelijkheid van digitale voorzieningen, informatie en specialistische kennis verder toeneemt. Daarom blijven we inzetten op het versterken van kennis, het terugdringen van kwetsbaarheden in de uitvoering, het duurzaam borgen van kennis en capaciteit binnen de organisatie waar dat van meerwaarde is en een bewuste afweging tussen eigen capaciteit en externe inzet. Op deze manier bouwen we verder aan een bedrijfsvoering die de organisatie ook op langere termijn effectief, rechtmatig en beheerst kan ondersteunen.

7.3 OMGEVING IN ONS WERK

2027 op hoofdlijnen
In 2027 werken we verder aan het professioneel en effectief samenwerken met onze omgeving. Onze wateropgaven raken steeds meer partijen en vragen om goede samenwerking met inwoners, bedrijven, medeoverheden en andere partners. We willen daarbij als één organisatie herkenbaar en voorspelbaar handelen en duidelijk zijn over onze rol en verantwoordelijkheden.
Onze omgeving houdt daarbij niet op bij de grenzen van ons beheergebied. Ook samenwerking met andere waterbeheerders en partners in Nederland en Duitsland maakt deel uit van de manier waarop we aan onze wateropgaven werken.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
We verankeren omgevingsgericht werken verder in onze processen en maken duidelijker op welke momenten en op welke manier we de omgeving betrekken. We werken rollen, verantwoordelijkheden en mandaten voor omgevingscontact verder uit en professionaliseren het accountmanagement. Daarnaast werken we verder aan de ontwikkeling van gebiedsgericht werken en aan een betere verbinding van signalen uit gebieden met onze opgaven en werkzaamheden.

We zetten daarnaast onze bestaande samenwerking met Duitse partners en andere waterbeheerders voort. Waar dit meerwaarde heeft voor onze opgaven, wisselen we over grenzen heen kennis en ervaringen uit en werken we samen aan vraagstukken die het beheergebied overstijgen.

7.4 TOEKOMSTGERICHT DIGITAAL WATERSCHAP

2027 op hoofdlijnen
In 2027 geven we verder uitvoering aan de Strategie Digitale Transformatie. Digitalisering wordt steeds meer onderdeel van de manier waarop we onze taken uitvoeren en onze organisatie laten functioneren. We benutten de mogelijkheden van data en digitale technologie waar deze bijdragen aan onze doelen. We houden daarbij oog voor onze afhankelijkheid van digitale systemen, grote (tech)leveranciers en digitale informatie.
Landelijke ontwikkelingen, waaronder de Nederlandse Digitaliseringsstrategie, geven mede richting aan deze ontwikkeling en vragen de komende periode om verdere keuzes voor ons waterschap.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
We sturen integraal op het portfolio Digitale Transformatie en voeren vanuit de basistaken projecten en experimenten uit die bijdragen aan onze doelen. We zetten in op het versterken van digitale vaardigheden en AI-geletterdheid en gebruiken de inzichten in digitale vaardigheden om het leeraanbod beter aan te laten sluiten op wat medewerkers nodig hebben.

We werken verder aan datagedreven werken, zodat beschikbare data beter worden benut voor analyses, besluitvorming en de uitvoering van onze taken. We versterken data- en informatiemanagement. We ontwikkelen samen met de basistaken digitale en datagedreven oplossingen die bijdragen aan hun doelen. We ondersteunen de toepassing van Microsoft 365 Copilot binnen de organisatie.

7.5 RECHTMATIGHEID

2027 op hoofdlijnen
Het dagelijks bestuur verantwoordt zich vanaf boekjaar 2025 over de financiële rechtmatigheid in de rechtmatigheidsverantwoording, die onderdeel maakt van de jaarstukken.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
Met de rechtmatigheidsverantwoording wordt verantwoording afgelegd over de naleving van de regels die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van het waterschap. Deze gaan bijvoorbeeld over de naleving van voorwaarden van Europese aanbestedingen, maar ook over lasten waarvoor geen voorafgaande dekking was opgenomen in de begroting.
De rechtmatigheidsverantwoording maakt deel uit van de jaarrekening, zodat de externe accountant de getrouwheid van die verantwoording kan toetsen en erover aan het algemeen bestuur kan rapporteren. In de verantwoording hoeven alleen afwijkingen te worden betrokken die boven een bepaalde grens komen. Deze grens is door het algemeen bestuur vastgesteld in de Financiële Verordening. De organisatie werkt continu aan het vergroten van het bewustzijn van het belang van het rechtmatig handelen in alle financiële processen. De interne controles hierop worden ook verder verbeterd.

Water is van ons allemaal. Daarom investeren we niet alleen in waterbeheer, maar ook in educatie.

HOOFDSTUK 8

Exploitatiebegrotingen en Balans

HOOFDSTUK 8 Exploitatiebegrotingen en Balans

8.1 BEGROTING NAAR PROGRAMMA'S

bedragen in € 1.000

	Begroting 2026	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Veiligheid	18.091	18.411	19.664	20.146	20.884	21.694	22.638
Watersystemen	70.838	72.151	76.373	77.650	79.481	81.361	82.695
Afvalwaterketen	78.181	74.455	76.899	79.748	82.246	84.745	86.538
Exploitatielasten	***167.110***	***165.018***	***172.936***	***177.545***	***182.612***	***187.800***	***191.871***
Veiligheid	1.854	1.660	477	465	471	440	444
Watersystemen	3.148	3.897	7.193	6.598	6.469	6.294	6.336
Afvalwaterketen	5.126	4.501	3.832	3.607	5.527	5.433	5.368
Exploitatie baten	***10.128***	***10.059***	***11.502***	***10.671***	***12.466***	***12.167***	***12.148***
Netto exploitatie lasten	**156.981**	**154.959**	**161.435**	**166.874**	**170.146**	**175.632**	**179.723**
Netto dekkingsmiddelen	**152.731**	**150.948**	**156.682**	**161.586**	**166.441**	**171.417**	**176.547**
Operationeel resultaat	**-4.250**	**-4.011**	**-4.752**	**-5.288**	**-3.704**	**-4.215**	**-3.176**
Dividenden	4.540	5.922	4.540	4.540	4.540	4.540	4.540
Resultaat voor bestemmen	**290**	**1.911**	**-212**	**-748**	**836**	**325**	**1.364**
Inzet BR Huisvesting	0	0	350	350	350	350	350
Inzet BR DFB	1.483	1.317	1.572	1.845	2.082	2.320	2.558
Resultaat na inzet BR	**1.773**	**3.228**	**1.710**	**1.447**	**3.268**	**2.995**	**4.272**
Bestemmen reserve DFB	1.773	3.228	1.710	1.447	3.268	2.995	4.272
Bestemmen vrije reserve *)	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 8.1 Begroting naar programma

*) Toevoeging/onttrekking aan reserves is het saldo van de netto dekkingsmiddelen verminderd met de netto exploitatielasten. Aangevuld met de dividenden en de inzet vanuit de bestemmingsreserves. Eventuele verschillen zijn het gevolg van afrondingen.

8.2 BEGROTING NAAR KOSTENDRAGERS – TAKEN

bedragen in € 1.000

	Begroting 2026	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Watersys-teembeheer	Zuiverings-beheer
61-Planvorming	5.688	6.583	6.430	5.682	748
62-Aanleg en onderhoud waterkeringen	9.832	10.621	11.840	11.675	165
63-Inrichting en onderhoud watersystemen	33.057	29.949	31.375	31.421	-47
64-Bouw en exploitatie zuiveringstechn. werken	53.710	50.308	51.210	0	51.210
65-Inrichting en onderhoud vaarwegen	0	0	0	0	0
66-Vergunningverlening en handhaving keur	2.171	2.028	2.241	1.817	424
67-Beheersen van lozingen	2.294	3.504	3.140	2.305	835
68-Heffen en invorderen	4.522	4.378	4.567	2.498	2.070
69-Bestuur en externe communicatie	4.033	4.353	4.025	2.053	1.972
60-Centrale ondersteuning	40.121	42.629	45.437	30.279	15.158
Onvoorzien	1.554	500	1.170	638	533
Incidentele lasten	0	107	0	0	0
Incidentele baten	0	0	0	0	0
Dotatie voorz. arbeidsgerel. verplichtingen	0	0	0	0	0
Netto exploitatielasten	***156.981***	***154.959***	**161.434**	***88.367***	***73.067***
Belastingopbrengsten	155.379	144.039	149.065	86.809	62.256
Inkomsten Separate lozers	0	9.459	10.271		10.271
Kwijtschelding	2.182	2.090	2.176	725	1.451
Oninbaar	466	460	478	159	319
Netto dekkingsmiddelen	***152.731***	***150.948***	**156.682**	***85.924***	***70.758***
Operationeel resultaat	**-4.250**	**-4.011**	**-4.752**	**-2.443**	**-2.309**
Dividenden	4.540	5.922	4.540	2.000	2.540
Resultaat voor bestemmen	**290**	**1.911**	**-212**	**-443**	**231**
Inzet BR Huisvesting	0	0	350	178	172
Inzet BR DFB	1.483	1.317	1.572	783	789
Resultaat na inzet BR	**1.773**	**3.228**	**1.710**	**518**	**1.192**
Bestemmen reserve DFB	1.773	3.228	1.710	518	1.192
Bestemmen vrije reserve *)	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 8.2 Begroting naar kostendrager en taken

*) Toevoeging/onttrekking aan reserves is het saldo van de netto dekkingsmiddelen verminderd met de netto exploitatielasten. Aangevuld met de dividenden en de inzet vanuit de bestemmingsreserves. Eventuele verschillen zijn het gevolg van afrondingen.

8.3 BEGROTING NAAR KOSTEN- EN OPBRENGSTSOORTEN

bedragen in € 1.000

Lasten	Begroting 2026	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Rente	8.899	8.814	9.063	9.187	9.533	9.469	9.375
Afschrijving	26.127	26.096	28.443	31.564	34.934	36.354	37.414
Personeelslasten	59.685	59.062	64.338	66.382	68.335	70.346	72.220
Gebruiksgoederen	2.399	2.350	2.115	2.098	2.096	2.146	2.195
Verbruiksgoederen	2.707	2.700	2.747	2.797	2.837	2.884	2.936
Energie	9.145	8.610	8.936	9.462	10.248	10.859	11.271
Huren/pachten etc.	1.358	1.375	1.386	1.366	1.397	1.429	1.451
Verzekeringen/belastingen	1.088	1.258	1.178	1.197	1.216	1.236	1.256
Onderhoud door derden	16.588	18.253	17.106	17.191	17.804	18.128	18.434
Overige diensten en bijdragen door/aan derden	38.040	36.488	37.029	35.659	33.515	34.193	34.500
Kwijtschelding	2.182	2.090	2.176	2.258	2.319	2.382	2.446
Oninbaar	466	460	478	493	508	523	539
Onvoorzien	1.554	500	1.170	1.225	1.290	1.358	1.434
Incidentele lasten		107					
Inzet innovatiefonds	0	0					
	170.238	**168.162**	**176.166**	**180.880**	**186.033**	**191.308**	**195.470**
Baten							
Dividenden	4.540	5.922	4.540	4.540	4.540	4.540	4.540
Rente hypotheken u/g	22	22	17	13	9	6	4
Baten salarissen sociale lasten	795	1.243	1.121	1.149	1.178	746	651
Geactiveerde personeelslasten	6.821	5.885	7.361	7.441	7.493	7.575	7.621
Opbr. goederen, werken en diensten voor derden	1.874	1.724	1.715	1.366	3.257	3.307	3.328
Opbrengst uit eigendommen	266	290	284	301	319	324	330
Bijdragen van derden	830	1.489	1.579	986	804	812	828
Dekkingsmiddelen, belastingen	155.379	153.498	159.337	164.338	169.268	174.322	179.532
Incidentele baten		0					
	170.528	**170.073**	**175.954**	**180.132**	**186.868**	**191.633**	**196.834**
Resultaat voor bestemmen	**290**	**1.911**	**-212**	**-748**	**836**	**325**	**1.364**
Inzet BR Huisvesting	0	0	350	350	350	350	350
Inzet BR DFB	1.483	1.317	1.572	1.845	2.082	2.320	2.558
Resultaat na inzet BR	**1.773**	**3.228**	**1.710**	**1.447**	**3.268**	**2.995**	**4.272**
Bestemmen reserve DFB	1.773	3.228	1.710	1.447	3.268	2.995	4.272
Bestemmen vrije reserve *)	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat na bestemmen	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 8.3 Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

*) Toevoeging/onttrekking aan reserves is het saldo van de baten verminderd met de lasten. Aangevuld met de dividenden en de inzet vanuit de bestemmingsreserves. Eventuele verschillen zijn het gevolg van afrondingen.

8.4 INCIDENTELE BATEN EN LASTEN

De voor het begrotingsjaar 2027 geraamde dividendontvangsten worden aangemerkt als incidentele baten. Deze baten hebben een incidenteel karakter, omdat dividenduitkeringen niet jaarlijks plaatsvinden. Daarnaast is de omvang van de uitkering afhankelijk van de door de betreffende deelneming of andere rechtspersoon gerealiseerde winst, waardoor de opbrengst niet structureel van aard is.

8.5 GEPROGNOSTICEERDE BALANS

De geprognosticeerde balans is een verplicht onderdeel van de begroting op grond van de geldende verslaggevingsvoorschriften. De balans geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de financiële positie van het waterschap gedurende de meerjarenraming. Hierbij worden onder meer de ontwikkelingen in investeringen, reserves, voorzieningen en de financieringsbehoefte inzichtelijk gemaakt. Daarnaast biedt de geprognosticeerde balans inzicht in de effecten van het voorgenomen beleid op de vermogenspositie van het waterschap.
De geraamde investeringen in de komende jaren leiden tot een toename van de vaste activa. Ter financiering van deze investeringen neemt naar verwachting ook de omvang van de langlopende schulden toe. Het eigen vermogen, bestaande uit de algemene reserves en bestemmingsreserves, ontwikkelt zich overeenkomstig de geraamde exploitatieresultaten en de voorgenomen resultaatbestemmingen.

ultimo standen bedragen in € 1.000

Activa	Jaarrek. 2025	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Vaste Activa							
Immateriële vaste activa	63.919	64.425	64.941	70.280	73.734	77.008	80.990
Materiële vaste activa	331.398	350.949	387.975	418.233	437.805	456.356	478.919
Financiële vaste activa	11.402	11.151	10.901	10.601	10.301	10.001	9.701
Totaal Vaste Activa	**406.719**	**426.525**	**463.817**	**499.114**	**521.840**	**543.365**	**569.610**
Vlottende Activa							
Voorraden							
Uitzettingen met een looptijd < dan 1 jaar							
Liquide middelen	6.694	7.481	4.000	2.000	2.139	3.273	3.220
Kortlopende vorderingen	29.899	26.000	3.000	1.000	1.030	1.061	1.093
Overlopende activa	8.579	5.000	5.150	4.300	4.429	4.562	4.699
Totaal Vlottende Activa	**45.172**	**38.481**	**12.150**	**7.300**	**7.598**	**8.896**	**9.012**
Totaal Activa	**451.891**	**465.006**	**475.967**	**506.414**	**529.438**	**552.261**	**578.622**

Passiva	Jaarrek. 2025	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Vaste Passiva							
Eigen vermogen							
Algemene Reserves	15.661	15.661	15.661	15.661	15.661	15.661	15.661
Bestemmingsreserve Innovatiefonds	183	153	78				
Bestemmingsreserve DFB	26.169	30.779	30.917	30.519	31.705	32.380	34.094
Bestemmingsreserve Huisvesting	5.700	5.700	5.350	5.000	4.650	4.300	3.950
Nog te bestemmen resultaat	2.667						
Totaal Eigen vermogen	*50.380*	*52.293*	*52.006*	*51.180*	*52.016*	*52.341*	*53.705*
Voorzieningen	4.368	4.668	300	300	300	300	300
Langlopende schulden > 1 jaar	334.054	334.045	339.045	349.045	354.045	369.045	389.045
Totaal Vaste Passiva	**388.802**	**391.006**	**391.351**	**400.525**	**406.361**	**421.686**	**443.050**
Vlottende passiva							
Netto-vlottende schulden < 1 jaar	29.190	34.000	43.616	48.589	46.186	53.877	61.073
Overlopende passiva	33.899	40.000	41.000	57.300	76.891	76.698	74.499
Totaal vlottende passiva	**63.089**	**74.000**	**84.616**	**105.889**	**123.077**	**130.575**	**135.572**
Totaal Passiva	**451.891**	**465.006**	**475.967**	**506.414**	**529.438**	**552.261**	**578.622**

Tabel 8.4 Balans meerjarig

8.6 LOPENDE EN VOORGENOMEN INVESTERINGEN

De lopende en voorgenomen investeringen zijn opgenomen in de programma's. Investeringskredieten worden afzonderlijk ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd.

In de Perspectievennota 2027-2031 is het netto investeringsvolume voor 2027 vastgesteld op € 67,8 mln. Op basis van de huidige inzichten wordt voor 2027 een investeringsvolume van € 66,0 mln. geraamd. De lagere raming hangt voornamelijk samen met een geactualiseerde fasering van investeringen binnen het programma Afvalwaterketen. Daarnaast is voor het *project Uitbreiding gistingscapaciteit Nieuwgraaf* een provinciale subsidie van € 7,8 mln. verwerkt in de investeringsramingen voor 2027 en 2028.

De investeringsopgave blijft omvangrijk. Om projecten in een onzekere marktomgeving tijdig en binnen budget te realiseren, sturen we actief op planning, capaciteit en kosten. Eventuele afwijkingen worden tijdig gesignaleerd en waar nodig bijgestuurd.

Investeringsvolume op programma's *bedragen in € 1.000*

	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Veiligheid	18.620	21.573	21.406	25.893	58.465	70.862	52.223
Watersystemen	21.452	28.690	29.299	28.683	23.409	23.778	25.767
Afvalwaterketen	18.463	21.178	35.758	41.430	29.662	24.821	29.186
Vaarwegen	470	470	0	0	0	0	0
Saldo programma's bruto	**59.005**	**71.911**	**86.463**	**96.006**	**111.536**	**119.461**	**107.176**
Cofinanciering	-16.654	-21.218	-20.498	-28.845	-53.576	-61.283	-43.217
Investeringsvolume netto	**42.351**	**50.693**	**65.965**	**67.161**	**57.960**	**58.178**	**63.959**
PPN 2027-2031	***42.351***	***45.478***	**67.843**	***63.329***	***55.818***	***57.966***	***58.356***

Tabel 8.5 Investeringsvolume meerjarig

8.6.1 Programma Veiligheid

Tabel geraamde investeringen programma Veiligheid *bedragen in € 1.000*

	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
1. Beheer op maat	2.665	4.030	3.932	3.773	3.208	1.100	200
2. Inzicht in sterkte	0	0	0	0	0	0	0
3. Versterking reg. waterk.	200	0	0	0	0	0	0
4. Versterking prim. waterk.	9.403	10.715	10.182	15.235	48.273	55.779	37.186
5. Bijdrage HWBP	5.700	5.900	5.900	6.000	6.900	13.900	14.400
6. Bedrijfsvoering	216	414	315	417	35	21	437
6. Bedrijfsvoering-Huisvesting	437	514	1.077	468	49	62	0
Saldo programma bruto	**18.620**	**21.573**	**21.406**	**25.893**	**58.465**	**70.862**	**52.223**
Cofinanciering	-8.683	-10.332	-8.898	-14.121	-43.328	-51.783	-33.467
Investeringsvolume netto	**9.937**	**11.241**	**12.508**	**11.772**	**15.137**	**19.079**	**18.756**
PPN 2027-2031	***9.937***	***11.958***	**13.374**	***12.970***	***16.392***	***21.467***	***21.217***

Tabel 8.6 Lopende en voorgenomen investeringen programma Veiligheid

Belangrijkste ontwikkelingen in het investeringsvolume wordt veroorzaakt door:
Beheer opmaat; Waterkerende kunstwerken is op basis van fase 1 in 2026 extra krediet beschikbaar gesteld voor fase 2 waarvan de uitvoering start in 2027.
Versterking primaire keringen; Het investeringsvolume bij het project Den Elterweg Zutphen is verlaagd. En de jaarlijkse bijdrage aan het HWBP is verhoogd. De baten vallen lager uit omdat de cofinanciering van het HWBP in het verlengde van een lager investeringsniveau ook naar beneden gaat.

8.6.2 Programma Watersystemen

Tabel geraamde investeringen programma Watersystemen *bedragen in € 1.000*

	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
1. Systeem op orde	3.040	4.040	4.030	4.400	4.400	4.400	4.600
2. Systeem Klimaatrobuust	8.500	9.800	9.000	9.898	10.647	11.000	11.500
3. Systeem Schoon	5.051	8.851	7.500	7.500	5.000	5.000	5.000
4. Stedelijk Water	2.000	2.000	2.500	3.000	3.000	3.000	3.000
5. Bedrijfsvoering	823	1.600	1.245	1.699	134	88	1.667
5. Bedrijfsvoering-Huisvesting	2.038	2.399	5.024	2.186	228	291	0
Saldo programma bruto	**21.452**	**28.690**	**29.299**	**28.683**	**23.409**	**23.778**	**25.767**
Cofinanciering	-7.201	-9.201	-7.600	-8.624	-9.248	-9.500	-9.750
Totaal programma netto	**14.251**	**19.489**	**21.699**	**20.059**	**14.161**	**14.278**	**16.017**
PPN 2027-2031	***14.251***	***15.882***	**17.940**	***15.786***	***13.714***	***13.279***	***13.928***

Tabel 8.7 Lopende en voorgenomen investeringen programma Watersystemen

Belangrijkste ontwikkelingen in het investeringsvolume:
Binnen het deelprogramma Systeem op Orde wordt de komende jaren extra energie gezet om de lange termijn asset planning goed in beeld te krijgen en de belangrijke objecten betrouwbaar en functioneel te houden.

Bij Klimaatrobuust wordt verder gewerkt aan het systeemherstel op de landgoederenzone en het Achterhoeks plateau. En binnen EDDGI zal de inzet op spoor 2 en 3 leiden tot meer uitvoering. Binnen Gezonde leefomgeving worden de bestaande KRW-trajecten afgerond en de nieuwe verkend en voorbereid. De aandacht en inzet voor biodiversiteit en exoten worden voortgezet. Voor Stedelijk water verwachten we een toename in uitvoeringsomvang. De komende periode worden de stedelijke uitvoeringsagenda's concreet gemaakt.

8.6.3 Programma Afvalwaterketen

Tabel geraamde investeringen programma Afvalwaterketen *bedragen in € 1.000*

	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
1. Renovatie en vervanging	4.400	4.543	10.700	10.000	11.300	12.400	11.500
2. Wendbare keten	0	0	0	0	0	0	0
3. Water op maat	5.700	5.845	5.600	7.700	11.200	5.000	7.000
4. Circulaire economie	900	415	2.600	4.200	1.900	2.000	2.900
5. Klimaat positief	4.500	6.296	10.000	15.500	4.900	5.000	6.600
6. Slimme keten	0	30	0	0	0	0	0
7. Bedrijfsvoering	585	1.250	996	1.480	96	81	1.186
7. Bedrijfsvoering-Huisvesting	2.377	2.799	5.862	2.550	266	339	0
Saldo programma bruto	**18.463**	**21.178**	**35.758**	**41.430**	**29.662**	**24.821**	**29.186**
Cofinanciering	-300	-1.215	-4.000	-6.100	-1.000	0	0
Investeringsvolume netto	**18.163**	**19.963**	**31.758**	**35.330**	**28.662**	**24.821**	**29.186**
PPN 2027-2031	***18.163***	***17.638***	**36.529**	***34.573***	***25.712***	***23.220***	***23.211***

Tabel 8.8 Lopende en voorgenomen investeringen programma Afvalwaterketen

Belangrijkste ontwikkelingen in het investeringsvolume:
Via de investeringsvoorstellen voor waterketen op orde wordt periodiek krediet opgehaald voor renovatie en vervanging van asset in de waterketen. In lijn met het algemeen bestuursvoorstel van 10 maart 2026 zien we dat het investeringsvolume de komende jaren gestaag toeneemt.
Voor klimaatpositief is in 2027 en 2028 de renovatie en uitbreiding van de slibgisting Nieuwgraaf voorzien. Dit project resulteert in deze jaren voor een verhoogd investeringsvolume verdeeld over de onderwerpen renovatie en vervanging en klimaatpositief. Nadien volgen projecten voor emissiereductie van broeikasgassen, welke een kleiner investeringsvolume hebben.
Voor Water op Maat continueren we onze investeringen voor de KRW in de waterketen in 2027 voor de RWZI Aalten en volgen capaciteitsaanpassingen op RWZI's Etten Holten.
Voor circulair en klimaatneutraal wordt gewerkt aan de installatie voor terugwinning van stikstof op RWZI InnoFase/Nieuwgraaf en de Kaumera valorisatie unit in Zutphen.

8.6.4 Programma Vaarwegen

Tabel geraamde investeringen Vaarwegen *bedragen in € 1.000*

	Begroting 2026	BURAP 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
1. Vaarwegen	470	470	0	0	0	0	0
Cofinanciering	-470	-470	0	0	0	0	0
Investeringsvolume netto	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
PPN 2027-2031	***0***	***0***	**0**	***0***	***0***	***0***	***0***

Tabel 8.9 Lopende en voorgenomen investeringen programma Vaarwegen

Voor het Vaarwegbeheer worden investeringen geraamd die jaarlijkse voor 100% vergoed worden door de Provincie Gelderland. De netto-investeringen zijn daarom per saldo € 0.

Gekozen Algemeen Bestuur Waterschap Rijn en IJssel in 2023.

HOOFDSTUK 9

Verplichte paragrafen

HOOFDSTUK 9 Verplichte paragrafen

9.1 UITGANGSPUNTEN EN NORMEN FINANCIËLE UITGANGSPUNTEN

De Begroting 2027 en de Meerjarenraming 2027-2031 zijn opgesteld op basis van de financiële kaders en uitgangspunten zoals vastgesteld in de Perspectievennota 2027-2031.
Deze uitgangspunten vormen het financieel kader voor de opstelling van de begroting en de meerjarenraming en zijn hieronder nader uitgewerkt.

	Begroting 2026	Prognose 2026	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Rente omslagpercentage	2,31%	2,27%	2,20%	2,05%	1,98%	1,88%	1,79%
Loonkostenstijging personeel	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%	3,00%
Inflatie overige kosten	2,00%	2,00%	3,00%	2,00%	2,00%	2,00%	2,00%

Tabel 9.1 Financiële uitgangspunten meerjarig

Afschrijvingstermijnen en wijze van afschrijven
Investeringen waarvoor tot en met 2022 een uitvoeringskrediet is verstrekt, worden geactiveerd en lineair afgeschreven volgens de hieronder opgenomen afschrijvingstermijnen. Deze termijnen zijn gebaseerd op de verwachte levensduur en gelden als maximale afschrijvingstermijnen.

Immateriële vaste activa	# jaren
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (afschrijvingsjaren gewijzigd m.i.v. 2020)	20
Bijdrage aan activa van derden	35
Bestuursverkiezingen (wordt m.i.v. 2023 niet meer geactiveerd)	4
Overige immateriële vaste activa	5
Materiële vaste activa	
Waterkeringen, incl. aankoop grond en kunstwerken	50
Watergangen, incl. aankoop grond, kunstwerken en waterbodemsaneringen	35
Persleidingen	35
Gemalen incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Baggeren watergangen en vaarwegen	diverse
Rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's) incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Kantoorgebouwen en werkplaatsen, incl. grond en bouwkundig/elektrisch en mechanisch	35
Bruggen en wegen	50
Inventaris (kantoren en werkplaatsen)	10
Tractie (auto's, boten en machines)	7
Automatisering (hard- en software)	5
Overige gronden (niet als infrastructuur)	Geen

Tabel 9.2 Afschrijvingstermijnen tot begrotingsjaar 2023

Vanaf 2023 worden investeringen op basis van een componentenbenadering geactiveerd en lineair afgeschreven. Per component geldt een eigen afschrijvingstermijn, gebaseerd op de verwachte economische levensduur. De hieronder opgenomen termijnen gelden als maximale afschrijvingstermijnen.

Immateriële vaste activa		# jaren
Bijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma (afschrijvingsjaren gewijzigd m.i.v. 2020)		20
Bijdrage aan activa van derden		35
Bestuursverkiezingen (wordt m.i.v. 2023 niet meer geactiveerd)		4
Overige immateriële vaste activa		5
Materiële vaste activa		
Waterkeringen (incl. aankoop grond horende bij de investering) en kunstwerken		50
Watergangen (incl. aankoop grond horende bij de investering) en waterbodemsaneringen		35
Baggeren watergangen		diverse
Bruggen en wegen		50
Inventaris (kantoren en werkplaatsen)		10
Tractie (auto's, boten en machines)		7
Automatisering (hard- en software)		5
Overige gronden (niet als infrastructuur)		Geen
Kunstwerken, persleidingen, gemalen, rioolwaterzuiveringsinstallaties (RWZI's), kantoorgebouwen, werkplaatsen en eventueel aangekochte gronden horende bij de investering.	Civiel (bouwkundige werken)	50
	Mechanisch	15
	Elektrotechnisch	15
	Proces automatisering	15
	Overig	15

Tabel 9.3 Afschrijvingstermijnen vanaf begrotingsjaar 2023

Kapitaalslasten
De netto-kapitaalslasten stijgen ten opzichte van de Begroting 2026 met ongeveer € 2,5 mln. Ten opzichte van de PPN zien we een stijging van ca. € 0,5 mln. De afschrijvingslasten stijgen met ca. € 0,25 mln. als gevolg van een hoger verwachte investeringsvolume van 2026. De rentelasten stijgen met ca. € 0,26 mln.

Dividenden
In de Begroting 2027 wordt rekening gehouden met € 4,54 mln. aan dividendinkomsten. Van de Nederlandse Waterschapsbank verwachten we € 4,0 mln. en van Waterstromen B.V. € 0,54 mln. aan dividend. Het dividend van de Nederlandse Waterschapsbank wordt, rekening houdend met de doorrekening van het operationeel resultaat en om te komen tot een sluitende begroting per taak, verdeeld over beide taken. Het dividend van Waterstromen B.V. komt volledig ten gunste van de taak Zuiveringsbeheer.

Er wordt nog geen rekening gehouden met een dividenduitkering vanuit de Waterschap Rijn en IJssel windenergie Duiven B.V. Hiervoor moet eerst voldoende winst worden gemaakt en rekening worden gehouden met de uitkering aan de omgeving. Bij voldoende weerstandskapitaal kan op termijn dividend uitgekeerd worden aan de 100% aandeelhouder. Wanneer daar zekerheid over is zal deze dividendstroom ingerekend worden in de meerjarenraming.

Personeelslasten
De personeelslasten zijn berekend op basis van 569,3 fte inclusief 8 fte in het kader van de Participatiewet. Hierin is naast de formatieve groei van 25,7 fte in het kader van het Waterbeheerprogramma ook rekening gehouden met ontwikkelingen waarin het waterschap zich bevindt met haar opgave en doelen (zie ook o.a. paragraaf 7.4). In het begrotingsjaar 2027 wordt voor de personeelslasten (loon-, pensioenen en overige personeelsontwikkelingen) uitgegaan van een indexering van 3%. Voor het opstellen van de formatie, op basis van de besluiten m.b.t. de personele inzet uit de PPN en de begroting, wordt jaarlijks naar de volgende aspecten gekeken.
- *Nieuwe opgaven*; In het PPN-proces worden nieuwe opgaven gekwantificeerd en financieel voorgelegd aan het algemeen bestuur. Deze zijn bij de begroting in het formatieplan geland.
- *Verplichtingen uit wet- en regelgeving*; Bijvoorbeeld afspraken uit de CAO
- *Kwalitatieve wijzigingen*; Jaarlijkse worden autonome ontwikkelingen binnen units vertaald naar aanpassingen in de inschaling van functies. We nemen hier een stelpost voor op in de PPN. Voor deze begroting bleek de stelpost voldoende.
- *Slimme bedrijfsvoering (van flex naar vast)*; Criteria zijn structureel werk dat voor meerdere jaren nodig is, personeelsverloop, de verhouding flexibele inzet vs. vaste formatie en de ontwikkeling van projecten.

Overige lasten
De netto overige lasten dalen met ongeveer € 1,5 mln. t.o.v. de Begroting 2026. T.o.v. de PPN verwachten we een netto stijging van ca. € 0,75 mln.
Deze netto lastenstijging zijn o.a. het gevolg van een budget neutrale verschuiving tussen de personeels- en overige lasten. Daarnaast zijn er nog enkele ontwikkelingen.
De in 2026 gestarte project Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv) en het daaraan gerelateerde postproces vraagt budget wat we hiervoor niet hadden.
Om een goede invulling te geven aan de heffingstechnologie, de separate lozers moeten nu in eigen huis worden uitgevoerd, reserveren we budget.
Het opstarten van de projecten Grondig Gelderland, een DAW-project (Deltaplan Agrarisch Waterbeheer) en EDDGI Bodem duurt langer dan gedacht in 2026 waardoor de verwachte uitgaven en subsidies deels doorschuiven naar 2027.
Als gevolg van droogte, wat we nu een aantal jaren op rij meemaken, voorzien we een grotere waterinlaat uit het Twentekanaal waarvoor we meer budget reserveren dan eerder. Dit is een verplichte waterschapstaak wat is afgesproken tussen provincie, Rijkswaterstaat en waterschappen.
Ook gaan we in 2027 versneld inzetten op het Dynamisch peilbeheer om meer water vast te houden en beter om te kunnen gaan met risico's op wateroverlast. Hiertoe wordt het Parapluplan peilbeheer verder uitwerkt in verschillende verbetervoorstellen voor het peilbeheer.
Voor begrotingsjaar verwachten we ook een meevaller op de elektra kosten door een lagere energiebelasting en kWh prijs.

Vervanging financieel systeem
Het financiële systeem dat we al enkele jaren gebruiken wordt binnenkort niet meer ondersteund door de leverancier. Het systeem moet dan ook vervangen zijn. Daarvoor is het implementatietraject gestart in 2026 gestart. Naar verwachting nemen we het nieuwe systeem per 2027 in gebruik.

Onvoorzien
Op grond van artikel 99, lid 2 van de Waterschapswet bevat de begroting mede een bedrag voor onvoorziene uitgaven. Dit zijn uitgaven waarvan de aard en omvang nog niet zijn in te schatten. Het staat het waterschap vrij de hoogte van dit bedrag te bepalen voor de begroting. De post Onvoorzien is met ingang van begrotingsjaar 2019 gekoppeld aan de verwachte belastingopbrengsten. In begrotingsjaar 2027 is hiervoor 0,7% (€ 1,170 mln.) van de heffing geraamd.

9.2 UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE

Wet financiering decentrale overheden
Wanneer Waterschap Rijn en IJssel vreemd vermogen aantrekt, is het gebonden aan de financieringsvoorschriften die zijn vastgesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido). De Wet fido heeft, kort gezegd, tot doel een solide financiering en de kredietwaardigheid van de decentrale overheden te bevorderen. Om die doelstellingen te toetsen hanteert de wet twee instrumenten:
- de kasgeldlimiet om het renterisico te beperken bij financiering met kort geld (< 1 jaar);
- de renterisiconorm om het renterisico te beperken bij financiering met lang geld (> 1 jaar).

De kasgeldlimiet geeft aan tot welk bedrag lagere overheden hun activiteiten met 'kort geld' mogen financieren. Voor waterschappen is die limiet bepaald op 23% van het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet bedraagt € 40,5 mln. in 2027 oplopend tot € 44,9 mln. in het jaar 2031.

De renterisiconorm is ingevoerd om de looptijden van langlopende leningen te spreiden en daardoor de renterisico's te beperken. Het bedrag aan aflossingen en het leenbedrag die in aanmerking komen voor renteherziening mogen de renterisiconorm niet overschrijden. Voor de waterschappen is deze norm bepaald op 30% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm bedraagt € 52,8 mln. in 2027 oplopend tot € 58,6 mln. in het jaar 2031.

Treasury
Ook schrijft de Wet fido voor dat lagere overheden een treasurystatuut moeten hebben. Het algemeen bestuur heeft in 2014 het in december 2011 vastgestelde Treasurystatuut Waterschap Rijn en IJssel aangepast. In het treasurystatuut is het beleidskader vastgelegd waarbinnen de treasuryfunctie wordt uitgeoefend. Volgens artikel 6.1 van het Treasurystatuut Waterschap Rijn en IJssel krijgt het college van dijkgraaf en heemraden de bevoegdheid leningen aan te trekken of middelen uit te zetten volgens de bepalingen in de treasuryparagraaf. Het college kan volgens artikel 7 van het treasurystatuut de lijndirecteur machtigen om de daadwerkelijke transacties te verrichten.

Ontwikkelingen binnen en buiten het waterschap
De Europese Centrale Bank (ECB) heeft de deposito rente vastgesteld op 2,5% (september 2026). De lange rente is opgelopen naar ongeveer 3,6% (september 2026) voor een tienjaarslening. De rente is door oplopende inflatie de afgelopen maanden gestegen. Het conflict in het Midden-Oosten zorgt voor opwaartse druk op de prijzen. De Europese centrale bank verwacht dat de inflatie duidelijk boven de 2% zal blijven. In de eerste helft van 2027 zal de financierings- behoefte van het waterschap met kortlopende kasgeldleningen worden gefinancierd. Medio 2027 zal het waterschap naar verwachting een deel van de kortlopende (kleiner dan 1 jaar) financiering omzetten naar een langlopende lening. De rente gevolgen hiervan zullen naar verwachting in 2027 klein zijn.

Risicobeheersing rentelasten
Het waterschap heeft ruim € 335 mln. aan langlopende leningen. Hiervan heeft € 300 mln. een gemiddelde looptijd van 35 jaar en een rentepercentage rond de 2%. Bij het afsluiten van nieuwe leningen wordt nadrukkelijk gekeken naar een goede spreiding over de jaren. Hiermee is het risico op hogere rentelasten als gevolg van gestegen rente beperkt. We voldoen ruimschoots aan de wet Fido, die eisen stelt aan de spreiding in looptijd van onze leningen.

Vennootschapsbelasting
De waterschappen betalen vennootschapsbelasting (VPB) als zij ondernemingsactiviteiten verrichten waarbij zij winst maken. De plicht om vennootschapsbelasting te betalen geldt sinds 1 januari 2016 voor waterschappen. Dat betekent dat waterschappen ook VPB moeten betalen over de winst van bepaalde activiteiten. Bijvoorbeeld bij de productie en verkoop van biogas, elektriciteit en grondstoffen of bij detacheringen en aannemerswerk. Jaarlijks wordt er getoetst of het waterschap VPB-activiteiten heeft, hierover wordt VPB-aangifte gedaan.

Uitkomsten liquiditeitsbegroting
De liquiditeitsbegroting geeft de verwachte ontvangsten en uitgaven weer voor 2027. Als er geen leningen worden aangetrokken, is de financieringsbehoefte aan het einde van 2027 ca. € 46,0 mln. De financieringsbehoefte zal afhankelijk van de rentestand tijdelijk gefinancierd worden met een kasgeldlening (kortlopende lening) of met een nieuw af te sluiten langlopende geldlening.

Leningenportefeuille
Naast het sturen op sluitende baten en lasten hanteert een waterschap een investeringsagenda. Voor nieuwe investeringen moet geld worden geleend, als deze niet met eigen geld kunnen worden gefinancierd. Daarmee ontstaan nieuwe schulden die jaarlijks oude leningen op bezit aflossen. Doordat het jaarlijkse investeringsvolume bij ons waterschap hoger is dan de jaarlijkse afschrijving op bestaande investeringen neemt de schuldpositie ieder jaar nog toe. In 2027 moet € 0,126 mln. worden afgelost op de lopende leningen.

bedragen in € 1.000

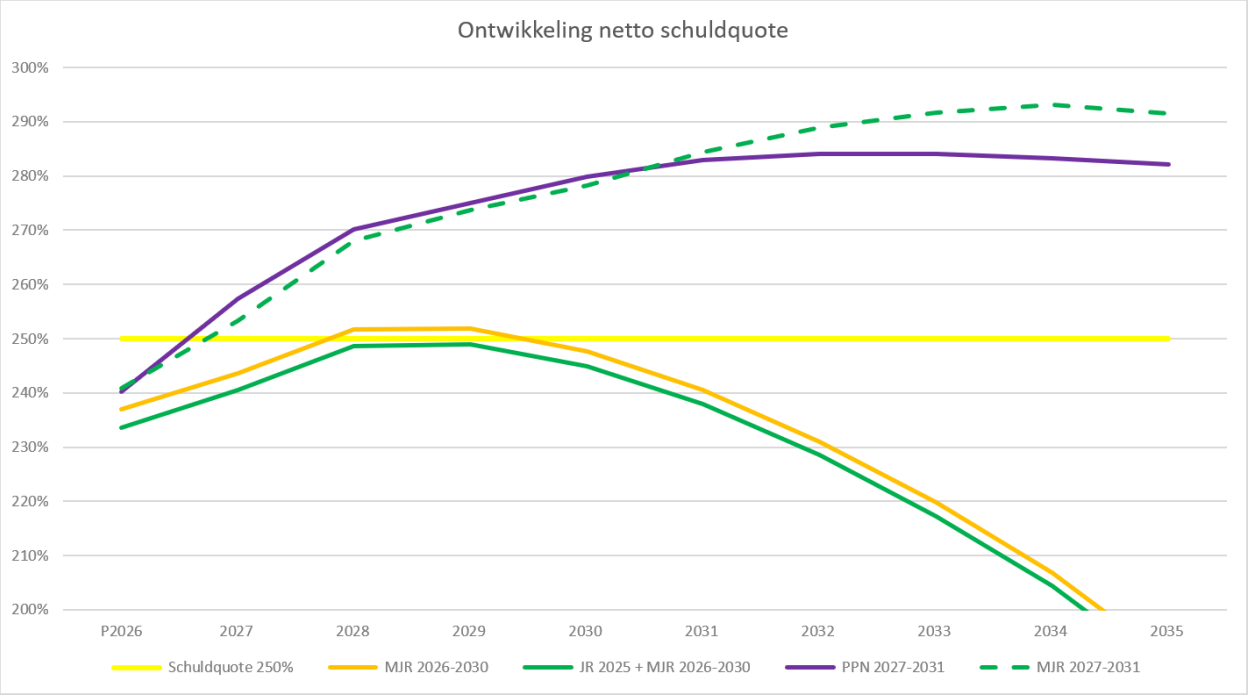
Ontwikkeling duurzame financiering	Begroting 2026	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Investeringsvolume	42.351	50.693	65.965	67.161	57.960	58.178	63.959
Vrijval kapitaallasten	26.127	26.096	28.443	31.564	34.934	36.354	37.414
Niet kostendekkende tarieven (uit reserve)	-290	-1.911	212	748	-836	-325	-1.364
Onttrekkingen aan voorzieningen	-300	300	-4.368	0	0	0	0
Ontwikkeling	**15.634**	**22.986**	**33.366**	**36.345**	**22.190**	**21.499**	**25.181**
Totale financiering op 31 december	**347.941**	**363.555**	**396.921**	**433.265**	**455.455**	**476.955**	**502.136**

Tabel 9.4 Ontwikkeling duurzame financiering

De schuldpositie stijgt de komende jaren in absolute zin. De verwachting is dat de netto schuldquote (% schuld van de begroting) eerst blijft stijgen als gevolg van onze voorgenomen investeringen en na 2034 de daling gaat inzetten. De stijgende schuldquote komt eind van deze planperiode uit op 284%. De stijging van de schuldquote is het gevolg van twee ontwikkelingen. Aan de ene kant groeit ons investeringsvolume in de komende periode. Wat ervoor zorgt dat wij een grotere schuldpositie aanhouden. Aan de andere kant varen we scherper aan de wind. In de praktijk resulteert dit in een lager resultaat en een beperkte(re) groei van onze begroting.

Schuld in % van de begroting (netto schuldquote)	Begroting 2026	Prognose 2026 bijg.	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Stand eind van begrotingsjaar	**228%**	**241%**	**253%**	**268%**	**274%**	**278%**	**284%**

Tabel 9.5 Netto schuldquote

Figuur 9.6 Netto schuldquote

Kengetallen
Een manier om naar de financiële positie van het waterschap te kijken is via kengetallen. Dit zijn ratio's of waarden die iets zeggen over de financiële gezondheid van de organisatie. De eerdergenoemde schuldquote is zo'n kengetal, alsook het weerstandsvermogen en het EMU-saldo. Twee andere kengetallen worden hier toegelicht. Het eerste kengetal is de wendbaarheid van de begroting. Deze ratio geeft de verhouding weer tussen de totale kapitaallasten en de totale (bruto-) exploitatiekosten. Hiermee wordt weergegeven welk deel van de begroting besteed wordt aan deze vaste kosten. Het geeft hiermee een beeld welk deel van de exploitatiekosten beïnvloedbaar zijn. Hieronder zijn deze percentages weergegeven.

Wendbaarheid van de begroting	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Waterschap Rijn en IJssel	**22%**	**23%**	**24%**	**24%**	**24%**

Tabel 9.7 Kengetal wendbaarheid van de begroting

Een ander kengetal is de lastendruk. De lastendruk laat voor een meerpersoonshuishouden met een eigen woning zien hoe hoog de (waterschaps)lasten zijn. En vergelijkt dit met het landelijk gemiddelde. Ook deze gegevens zijn hieronder opgenomen.

Lastendruk	Begroting 2026	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Waterschap Rijn en IJssel	€ 441,20	**€ 451,61**	€ 463,57	€ 472,30	€ 481,26	€ 490,13
Gewogen landelijk gemiddelde lastendruk *)	€ 511,00	**p.m.**	p.m.			

Tabel 9.8 Kengetal lastendruk meerpersoonshuishouden
**) Lastendruk voor een meerpersoonshuishouden koopwoning, WOZ-waarde € 370.000, afvalwater 3 ve.*

Meerjarig financieel perspectief
Gedurende de planperiode van de meerjarenraming blijft onze financiële positie solide. Dit kan worden opgemaakt uit de volgende gegevens. Allereerst is de meerjarenbegroting sluitend. Vervolgens is de flexibiliteit van de begroting, het aandeel kapitaallasten t.o.v. van de totale lasten, ruim onder de 30%. Onze weerstandscapaciteit blijft gedurende de planperiode op de vastgestelde € 5,0 mln. Op het moment van opstellen van dit document betekent dit dat onze weerstandsratio 1,1 is. Als laatste stijgt de verwachte schuldquote gedurende de planperiode, deze stijging is echter in verhouding met de opgaven die op ons afkomen. De totale financiële positie overziend is de stijging van de schuldquote geen verontrustende ontwikkeling.

9.3 ASSETMANAGEMENT

Het waterschap beheert veel verschillende objecten. Deze objecten helpen bij het uitvoeren van de taken van het waterschap. Voorbeelden zijn dijken, zuiveringen en stuwen.
Het is belangrijk dat deze kapitaalgoederen in goede staat blijven. Alleen dan kunnen zij hun functie goed vervullen.
In deze paragraaf leggen we uit hoe het waterschap deze kapitaalgoederen beheert en onderhoudt. Ook beschrijven we hoe de kosten hiervan worden betaald.
Daarbij geven we een overzicht van:
- de kapitaalgoederen die het waterschap in beheer heeft;
- de regels en plannen voor beheer en onderhoud;
- de kosten van het benodigde onderhoud en de manier waarop deze in de begroting zijn opgenomen.

9.3.1 Waterkeringen en bijbehorende kunstwerken
Waterkeringen, zoals dijken, en bijbehorende kunstwerken beschermen mensen en het achterliggende gebied tegen hoge waterstanden in de rivieren.

Overzicht kapitaalgoederen

Objecten	
Primaire keringen	138 km
Regionale keringen	46 km
Zomerkades	50 km
Waterkerende kunstwerken	123 stuks

Beleidskader
Beoogd beheer- en onderhoudsniveau
De beheerder heeft de wettelijke taak om ervoor te zorgen dat primaire en regionale waterkeringen voldoen aan de veiligheidseisen. Ook moet de beheerder zorgen voor het nodige preventieve beheer en onderhoud.

Daarom inspecteert het waterschap de waterkeringen regelmatig. Tijdens deze inspecties wordt bekeken of de waterkeringen nog in goede staat zijn en voldoen aan de gestelde eisen.

Door veroudering of schade kan een waterkering minder veilig worden. Als een waterkering niet meer aan de eisen voldoet, neemt de beheerder maatregelen. Denk hierbij aan onderhoud, reparaties of herstelwerkzaamheden.
Het Kader voor de Zorgplicht geeft aan wat er van de beheerder wordt verwacht. De beheerder is zelf verantwoordelijk voor de inrichting en uitvoering van de zorgplicht. Ook zorgt de beheerder voor intern toezicht op deze werkzaamheden.
De Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT) houdt toezicht op de naleving van de zorgplicht voor primaire waterkeringen. Voor regionale waterkeringen doet de provincie Gelderland dit.
Met de Integrale Veiligheidsrapportage geeft het waterschap ieder jaar inzicht in de veiligheid van de waterkeringen en de kwaliteit van de beheerorganisatie.

Doel Onderhoud
We voeren het onderhoud uit volgens het Onderhoudsplan voor primaire en regionale waterkeringen.
Het belangrijkste doel van het onderhoud is dat de waterkeringen veilig blijven en in goede staat zijn. Waar dit mogelijk is, houden we ook rekening met andere functies. Denk hierbij aan natuur, vervoer en recreatie.
Bij het uitvoeren van het onderhoud letten we daarnaast op een doelmatige inzet van mensen en middelen. We zorgen ervoor dat het onderhoud goed wordt uitgevoerd tegen zo laag mogelijke kosten.

Planning onderhoud
De waterkeringen hebben ieder jaar onderhoud nodig. Dit onderhoud voeren we volgens een vaste planning uit. De dijkbeheerder geeft hiervoor jaarlijks opdracht aan het onderhoudsteam.
Voor deze werkzaamheden zetten we naar verwachting ruim 5.200 uur van onze eigen medewerkers in. Daarnaast besteden we voor meer dan € 0,5 mln. aan werkzaamheden uit aan externe partijen. Hiervoor voeren we onder andere de volgende werkzaamheden uit:
- 145 ha grasbekleding op primaire waterkeringen gemaaid en afgevoerd.
- 11 ha grasbekleding op regionale waterkeringen gemaaid en afgevoerd.
- 3 ha zetsteen vrijgehouden van begroeiing.
- 10 ha stortsteen vrijgehouden van begroeiing.
- 6 km kademuur vrijgehouden van begroeiing.
- 48 kilometer kruinverharding onderhouden.

Financiën in begroting

Type onderhoud	*in € 1.000*
Regulier	800
Groot	200
Totaal	**1.000**

9.3.2 Watergangen, waterkwantiteitskunstwerken en gemalen
De watergangen, stuwen en gemalen zijn belangrijk voor het waterbeheer in ons gebied. Met deze voorzieningen zorgen we ervoor dat er voldoende water is wanneer dat nodig is en dat overtollig water zo goed mogelijk wordt afgevoerd.
Zo ondersteunen we de verschillende functies in het gebied, zoals wonen, landbouw, natuur en recreatie. Ons doel is om overlast door te veel of te weinig water zoveel mogelijk te voorkomen.

Overzicht kapitaalgoederen

Objecten	
Hoofdwaterlopen	3.500 km
Gemalen	19.400
Stuwen	1.867
Zwemwaterlocaties	16

Beleidskader
Beoogd beheer- en onderhoudsniveau
We onderhouden de onderdelen van het watersysteem op basis van risico's. Dit betekent dat we meer aandacht geven aan objecten die belangrijk zijn voor een goed werkend watersysteem en waarbij een storing grote gevolgen kan hebben.
De kunstwerken met een hoger risico, zoals grote stuwen en gemalen, inspecteren we regelmatig.

Dit geldt ook voor kleinere kunstwerken die belangrijk zijn voor de waterafvoer. Als dat nodig is, voeren we preventief onderhoud uit om problemen te voorkomen.
Kunstwerken met een lager risico, zoals veel houten damwandstuwen in kleine watergangen, vervangen we wanneer zij het einde van hun levensduur bereiken.
Voor watergangen werken we op een vergelijkbare manier. Van het hoofdwatersysteem van ongeveer 1.250 kilometer meten we elk jaar een deel in. Zo brengen we in beeld hoeveel bagger aanwezig is en waar baggerwerk nodig is.
Op basis van deze gegevens stellen we een meerjarige planning voor baggerwerkzaamheden op en passen we deze zo nodig aan.
Bij kleinere watergangen met een lager risico bepalen we de baggernoodzaak o.b.v. meldingen en bevindingen van onze onderhoudsdienst. Vervolgens voeren we de werkzaamheden uit.

Planning voor het onderhoud
In de exploitatiebegroting reserveren we jaarlijks ongeveer € 11,7 *mln.* voor het reguliere onderhoud van de onderdelen van ons watersysteem.
Van dit bedrag voeren onze eigen medewerkers ongeveer € 5,5 mln. aan werkzaamheden uit. De overige werkzaamheden, ter waarde van ongeveer € 6,2 mln., laten we uitvoeren door externe aannemers en adviesbureaus.

Financiën in begroting

Type onderhoud	*in € 1.000*
Regulier	11.700
Groot	0
Totaal	**11.700**

9.3.3 Zuiveringstechnische werken
De zuiveringstechnische werken vervoeren afvalwater naar de rioolwaterzuiveringen (RWZI's). Daar wordt het afvalwater schoongemaakt, zodat het veilig kan worden geloosd op het oppervlaktewater. Een deel van het gezuiverde water kan ook worden gebruikt als proceswater voor bedrijven.
Bij het zuiveren van afvalwater komen reststoffen vrij. Uit deze reststoffen winnen we waardevolle grondstoffen, zoals biogas en Kaumera.

Overzicht kapitaalgoederen

Objecten	
Rioolwaterzuiveringsinstallaties	13
Persleidingen	430 km
Gemalen	125
Slibgistingsinstallaties	4

Beleidskader
Samen met de basistaak Watersysteem werken we verder aan een professionele manier van assetmanagement. Daarbij gebruiken we het Strategisch Asset Management Plan (SAMP) als uitgangspunt.
Om beter inzicht te krijgen in risico's, stellen we voor elk type asset een risicoregister op. Hierin leggen we vast welke risico's er zijn en welke maatregelen nodig zijn om deze te beheersen.
Voor het uitvoeren van assetmanagement volgen we de Koers Waterketen. Deze koers is verder uitgewerkt voor iedere zuiveringskring.
De koers beschrijft welke investeringen en onderhoudswerkzaamheden nodig zijn om de zuiveringsinstallaties en andere assets goed te laten functioneren. Daarbij kijken we naar de lange termijn en wegen we verschillende belangen en opgaven integraal af. De koers vormt daarmee een belangrijke basis voor het assetmanagementproces.

Beoogd onderhoudsniveau
De maatregelen die we nemen en het niveau van onderhoud hangen af van het risico dat we ermee verminderen. Ook kijken we naar de waarde die deze maatregelen opleveren voor het watersysteem.
De risicoregisters geven inzicht in de belangrijkste risico's. Op basis hiervan bepalen we welke maatregelen en onderhoudswerkzaamheden voorrang krijgen.

Planning voor het onderhoud
Voor de zuiveringstechnische werken houden we van alle assets bij wat hun staat is en wanneer zij naar verwachting vervangen moeten worden. Deze informatie staat in de Lange Termijn Asset Planning (LTAP).

De LTAP vormt de basis voor het plannen van onderhoud en vervangingen. Zo zorgen we ervoor dat installaties en systemen betrouwbaar blijven werken. Hiervoor gebruiken we onder andere de resultaten van inspecties en de kennis van onze medewerkers.
Met deze informatie stellen we een meerjarige investeringsplanning op voor het programma *Waterketen op orde* voor 2027 en 2028.
Voor regulier en storingsonderhoud aan transportleidingen, rioolgemalen en rioolwaterzuiveringen (RWZI's) is jaarlijks € 5,2 mln. beschikbaar. Regulier onderhoud voeren we planmatig uit. Storingsonderhoud voeren we uit wanneer zich een storing voordoet.
Voor groot onderhoud is € 1,5 mln. beschikbaar. De werkzaamheden zijn opgenomen in een meerjarenprogramma dat is opgesteld op basis van risicomanagement.

Financiën in begroting

Type onderhoud	*in € 1.000*
Regulier	5.224
Groot	1.490
Totaal	**6.714**

9.3.4 Vaarweg met bijbehorende kunstwerken
De provincie Gelderland is verantwoordelijk voor het vaarwegbeheer van de regionale vaarwegen. Voor de Oude IJssel heeft de provincie een deel van deze taak overgedragen aan het waterschap. Dit geldt voor de aangewezen vaarweg tussen Doesburg en Doetinchem.

Vaarwegbeheer gaat over het aanleggen en onderhouden van voorzieningen die nodig zijn voor de scheepvaart. Op de Oude IJssel heeft het waterschap twee taken:
- Beheer van de vaarweg tussen Doesburg en Doetinchem;
- Nautisch beheer op de hele Oude IJssel.

Nautisch beheer gaat over het veilig en vlot laten verlopen van het scheepvaartverkeer.

De Oude IJssel is verdeeld in twee trajecten:
- Van Doesburg tot Gaanderen (16,8 km) is de vaarweg geschikt voor beroepsvaart en recreatievaart. De kosten voor dit deel worden voor het grootste deel betaald door de provincie.
- Van Gaanderen tot Ulft (7,8 km) is de vaarweg alleen geschikt voor recreatievaart. De kosten voor dit deel komen voor rekening van het waterschap.

In de rest van het beheergebied is het waterschap geen vaarwegbeheerder of nautisch beheerder. Daar voert het waterschap alleen het beheer van het watersysteem uit.

Overzicht kapitaalgoederen (in vaarwegbeheertaak provincie)

Objecten	
Vaarweg Oude IJssel (beroepsvaart)	16,8 km
Kunstwerken (1 sluis en 2 beweegbare bruggen)	3 stuks

Beleidskader
Beoogd onderhoudsniveau
De provincie bepaalt welk onderhoud aan de vaarweg nodig is en welk onderhoudsniveau daarbij hoort. Het waterschap voert dit onderhoud uit.
Het huidige beheerplan voor de vaarweg wordt geactualiseerd. Daarbij kijken we zowel naar de beroepsvaart als naar de recreatievaart.

Planning voor het onderhoud
De vaarweg en de bijbehorende kunstwerken hebben ieder jaar onderhoud nodig. Dit onderhoud voeren we uit volgens een vaste planning. De vaarwegbeheerder geeft hiervoor jaarlijks opdracht aan het onderhoudsteam.
In 2026 is het project voor groot onderhoud aan de beweegbare bruggen en de sluiscomplexen De Pol en Doesburg afgerond.
Ook het project voor de vervanging van de bediening en besturing van de Vaarweg Oude IJssel verloopt volgens planning. De werkzaamheden worden begin 2027 afgerond.

Financiën in begroting

Type onderhoud	*in € 1.000*
Regulier	Betaald door provincie
Groot	Betaald door provincie
Totaal	**0**

9.4 BEDRIJFSVOERING

2027 op hoofdlijnen Stand van zaken van de Bedrijfsvoering
Sinds eind 2025 werkt de organisatie volgens de nieuwe organisatiestructuur van Kr8. In 2027 ligt de nadruk op het verder bestendigen van deze werkwijze en het doorontwikkelen van de aangepaste processen. Het programma voor wet- en regelgeving op het gebied van data en informatie wordt voortgezet, waarbij wordt ingespeeld op toenemende eisen ten aanzien van transparantie, rechtmatigheid, informatiebeveiliging en cyberweerbaarheid.
Daarnaast wordt uitvoering gegeven aan de kantoorverbouwing en wordt het nieuwe financiële systeem na de ingebruikname per 1 januari 2027 verder geoptimaliseerd en ingebed in de organisatie.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
- We voeren de Wet open overheid (Woo) uit via een integraal programma en versterken de kwaliteit en toegankelijkheid van onze informatievoorziening.
- We vergroten de kennis en het verantwoord gebruik van AI binnen de organisatie.
- We toetsen en versterken de weerbaarheid van onze vitale infrastructuur en implementeren benodigde verbetermaatregelen.
- We ondersteunen medewerkers bij het verder toepassen van de Kr8-werkwijze.
- We professionaliseren het Datalab en versterken datagedreven werken.
- We begeleiden de verdere inrichting en optimalisatie van het nieuwe financiële systeem.
- We starten met de uitvoering van de kantoorverbouwing volgens de vastgestelde planning.

2027 op hoofdlijnen De beleidsvoornemens ten aanzien van de bedrijfsvoering
In 2027 richten de beleidsvoornemens zich op een toekomstbestendige bedrijfsvoering. Hierbij staan een wendbare organisatie, een betrouwbare informatievoorziening en een beheerste uitvoering van wet- en regelgeving centraal. De belangrijkste speerpunten zijn:
- Verdere verankering van de Kr8-organisatie;
- Implementatie van nieuwe wet- en regelgeving op het gebied van data, informatie en transparantie;
- Verantwoord en doelmatig gebruik van AI;
- Versterking van informatiebeveiliging en cyberweerbaarheid;
- Duurzame huisvesting en modernisering van ondersteunende systemen.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
We versterken de sturing op wet- en regelgeving door heldere kaders vast te stellen voor openbaarheid, informatiebeheer, AI-gebruik en rechtmatigheid. Daarnaast verbeteren en standaardiseren we processen om risico's te beperken en de naleving van wet- en regelgeving te borgen. Privacybescherming blijft hierbij een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering.

2027 op hoofdlijnen Financiële rechtmatigheid
Het dagelijks bestuur legt in de jaarstukken verantwoording af over de financiële rechtmatigheid van het gevoerde beleid en beheer. Met de rechtmatigheidsverantwoording wordt inzicht gegeven in de mate waarin financiële handelingen hebben plaatsgevonden binnen de geldende wet- en regelgeving en de door het algemeen bestuur vastgestelde kaders.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
In 2027 wordt de verdere doorontwikkeling van de rechtmatigheidsverantwoording voortgezet. Hierbij ligt de focus op het versterken van de interne beheersing, het verbeteren van proces- en risicoanalyses en het tijdig signaleren van afwijkingen. Specifieke aandacht gaat uit naar de naleving van aanbestedingsregels, begrotingsrechtmatigheid en de toepassing van interne financiële kaders. Afwijkingen boven de door het algemeen bestuur vastgestelde verantwoordingsgrens worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording en toegelicht in de jaarstukken. Hiermee wordt invulling gegeven aan een transparante en betrouwbare financiële verantwoording.

9.5 PARAGRAAF OPENBAARHEID

2027 op hoofdlijnen beleidsvoornemens over de uitvoering van de Wet open overheid
Het waterschap voldoet aan de wettelijke regels van de Wet open overheid (Woo). We maken informatie actief openbaar wanneer dit verplicht is. Ook behandelen we verzoeken om informatie van inwoners, bedrijven en andere organisaties. We proberen deze verzoeken zoveel mogelijk binnen de wettelijke termijn af te handelen.

Wat gaan we hiervoor doen in de organisatie?
In 2027 werken we verder aan de invoering van de Wet open overheid. We publiceren de verplichte informatie actief volgens de wettelijke regels.
Daarnaast verbeteren we onze informatiehuishouding. We registreren informatie op een eenduidige manier en maken documenten beter vindbaar en toegankelijk.
Ook verbeteren we de werkprocessen voor openbaarmaking en informatiebeheer. Daarmee zorgen we ervoor dat we blijven voldoen aan de eisen van de Wet open overheid. Nieuwe ontwikkelingen volgen we actief en voeren we waar nodig door in onze organisatie.

2027 op hoofdlijnen Kwantitatieve en kwalitatieve informatie
We volgen de uitvoering van de Wet open overheid aan de hand van verschillende indicatoren, zoals:
- het aantal Woo-verzoeken;
- de tijdigheid van de afhandeling van deze verzoeken;
- het aantal bezwaren;
- het aantal openbaar gemaakte documenten;
- de voortgang van de verbetering van de informatiehuishouding.

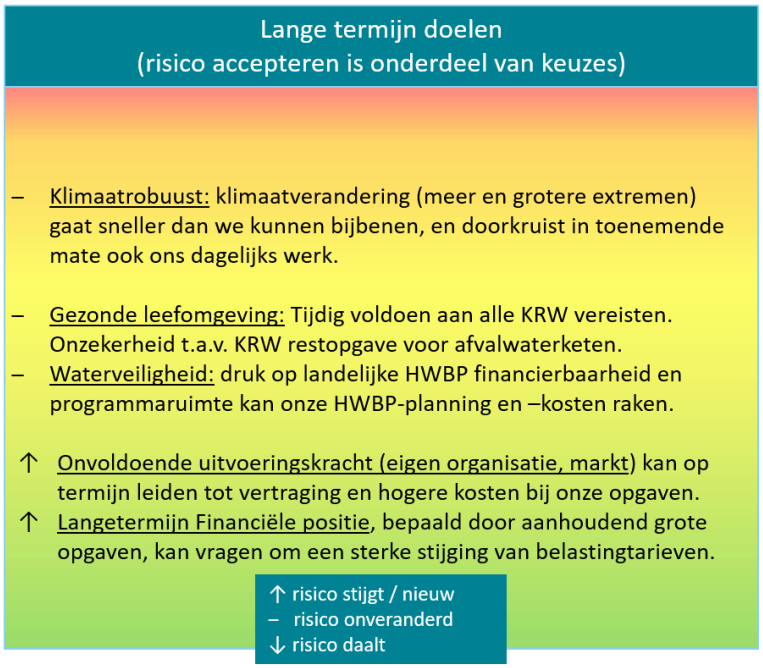
9.6 RISICO'S, WEERSTANDSCAPACITEIT, BESTEMMINGSRESERVES EN VOORZIENINGEN

9.6.1 Risicomanagement
Deze paragraaf geeft, aanvullend op de voorgaande hoofdstukken over de opgaven en basistaken van het waterschap, inzicht in de belangrijkste risico's op concernniveau. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen strategische risico's met een langetermijnkarakter en operationele en tactische risico's die betrekking hebben op de dagelijkse bedrijfsvoering en uitvoering.

De geïdentificeerde risico's zijn weergegeven in de onderstaande figuren. De kleurcodering geeft de relatieve impact en prioriteit van de risico's weer. Daarnaast wordt per risico inzicht gegeven in de ontwikkeling ten opzichte van de vorige rapportageperiode.

Voor een nadere toelichting op de risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen wordt verwezen naar de hoofdstukken 3 tot en met 7 van deze begroting.

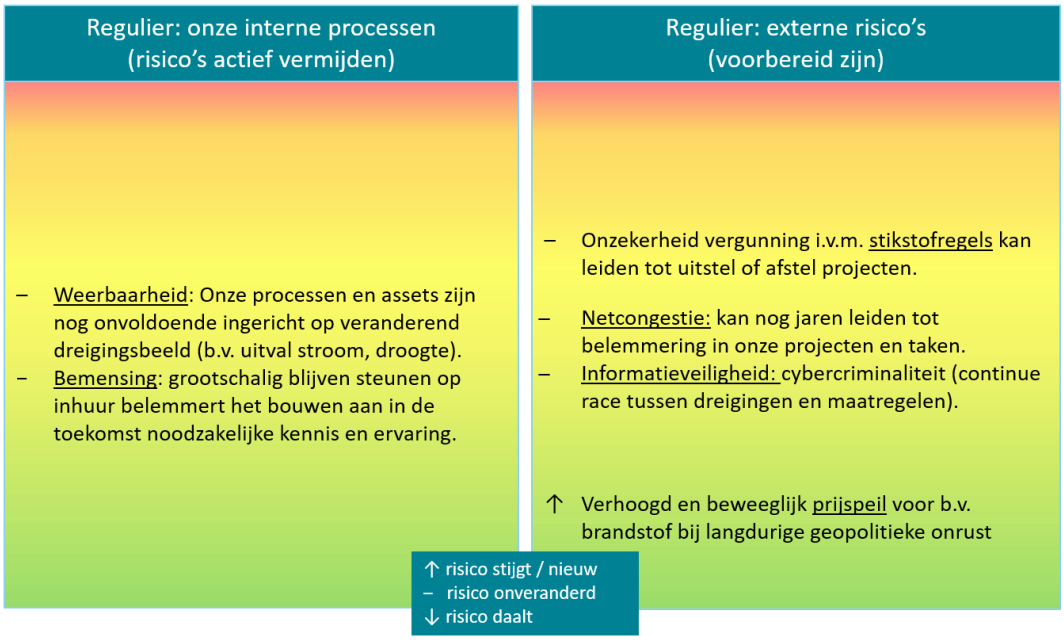
Strategische risico's (op koers naar de gewenste toekomst)

Bij de uitvoering van onze langetermijndoelstellingen, zoals opgenomen in het Waterbeheerprogramma, worden wij geconfronteerd met onzekerheden die zowel kansen als risico's met zich meebrengen. Omdat externe ontwikkelingen en hun effecten niet altijd volledig voorspelbaar zijn, maakt het omgaan met onzekerheden een integraal onderdeel uit van besluitvorming en uitvoering. Risicomanagement is erop gericht deze onzekerheden tijdig te signaleren, te beheersen en waar mogelijk kansen te benutten.

Figuur 9.9 Strategische risico's

Risico's in onze reguliere activiteiten (beheerste processen)
Wij sturen actief op de beheersing van projecten, processen en bedrijfsvoering en monitoren relevante externe ontwikkelingen. Risico's kunnen zowel financiële als niet-financiële gevolgen hebben, waaronder effecten op doelbereik, dienstverlening en reputatie.

Figuur 9.10 Actuele tactisch/operationele risico's

Bijzondere onderwerpen:
Weerbaarheid: de minister van I&W heeft laten weten dat ons waterschap (net als de andere waterschappen) is aangewezen als kritieke entiteit m.b.t. fysieke dreigingen in het kader van de Wet weerbaarheid kritieke entiteiten. Dit gaat hand in hand met de Cyberbeveiligingswet die eveneens voor ons waterschap van toepassing is. Er is een strategienota in voorbereiding om richting te geven aan dit onderwerp. Deze nota bouwt voort op eerdere verkenningen voor ons waterschap. En op wat er al in gang is.

Mitigeren, verzekeren, accepteren
Risico's worden bij voorkeur voorkomen of beperkt door passende beheersmaatregelen, zoals een robuuste inrichting van installaties, duidelijke procedures, adequaat opgeleid personeel en een goed functionerende crisisorganisatie. Wanneer het beperken van risico's niet mogelijk of niet doelmatig is, kan ervoor worden gekozen de financiële gevolgen af te dekken door middel van verzekeringen.
Voor risico's die niet kunnen worden voorkomen, beperkt of verzekerd, wordt bewust acceptatie overwogen. De mogelijke financiële gevolgen van deze restrisico's worden opgevangen binnen de beschikbare weerstandscapaciteit, waaronder de algemene reserves.

9.6.2 Weerstandscapaciteit en weerstandsvermogen
De Waterschapswet schrijft voor dat waterschappen inzicht geven in de financiële risico's en in de beschikbare middelen om deze risico's op te vangen. Hiermee wordt geborgd dat het waterschap zijn taken ook bij onverwachte financiële tegenvallers kan blijven uitvoeren.
De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen die beschikbaar zijn om financiële risico's op te vangen waarvoor geen andere voorziening is getroffen, bijvoorbeeld via een verzekering. Binnen ons waterschap wordt de weerstandscapaciteit gevormd door de algemene reserves. Andere financieringsmogelijkheden, zoals de post onvoorzien, bestemmingsreserves of toekomstige belastingverhogingen, worden hierbij niet meegerekend.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van het risicoprofiel van het waterschap. Hiervoor wordt een actueel overzicht bijgehouden van de financiële restrisico's, dat wil zeggen de risico's die resteren nadat beheersmaatregelen zijn getroffen.

De financiële risico's kunnen zowel incidenteel als structureel zijn. De benodigde weerstandscapaciteit is gebaseerd op het risicoprofiel van het waterschap en wordt voor de periode 2027-2031 weergegeven in onderstaande tabel.

bedragen in € 1.000

Weerstandsvermogen	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Weerstandscapaciteit Begroting 2026 en MJR 2027-2030	2.411	2.589	5.000
Mutatie benodigde weerstandscapaciteit 2027	0	0	0
Weerstandscapaciteit Meerjarenraming 2028-2031	**2.411**	**2.589**	**5.000**
Beschikbaar weerstandscapaciteit per 01-01-2027	2.411	2.589	5.000
Beschikbaar weerstandscapaciteit per 31-12-2027	2.411	2.589	5.000

Tabel 9.11 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de mate waarin het waterschap beschikt over financiële buffers om onverwachte risico's en tegenvallers op te vangen. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit op basis van het risicoprofiel.
Een weerstandsratio tussen 1,0 en 1,4 wordt algemeen beschouwd als voldoende. Voor de periode 2027-2031 hanteert het waterschap een streefwaarde van 1,1. Hiermee wordt een evenwicht nagestreefd tussen het aanhouden van voldoende financiële buffers en een doelmatige inzet van beschikbare middelen.

Gevolgen invoering van de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF)
De Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF) heeft als doel bij te dragen aan gezonde overheidsfinanciën. Deze wet stelt grenzen aan de omvang van de gezamenlijke tekorten van het Rijk en de decentrale overheden, waaronder waterschappen.

Voor decentrale overheden is een deel van de beschikbare EMU-tekortruimte gereserveerd. Binnen deze ruimte kunnen gemeenten, provincies en waterschappen hun investeringen uitvoeren zonder dat dit leidt tot overschrijding van de nationale begrotingsnormen. Voor Waterschap Rijn en IJssel bedraagt de referentiewaarde voor de EMU-tekortruimte in 2027 € 26,0 mln.

De beschikbare EMU-tekortruimte biedt naar verwachting voldoende ruimte voor de uitvoering van de voorgenomen investeringen en wettelijke taken van het waterschap. Indien op landelijk niveau blijkt dat aanvullende ruimte nodig is, treden de decentrale overheden hierover in overleg met het Rijk.

9.6.3 Bestemmingsreserves
Waterschap Rijn en IJssel beschikt over één algemene reserve per taak en drie bestemmingsreserves: het Innovatiefonds, de reserve Huisvesting en de reserve Duurzaam Financieel Beleid. Een deel van de algemene reserves wordt aangehouden als weerstandscapaciteit voor het opvangen van financiële risico's.
Bij het reservebeleid hanteert het waterschap de volgende uitgangspunten:
- Het vormen van bestemmingsreserves vindt alleen plaats wanneer hiervoor een duidelijke bestuurlijke noodzaak bestaat.
- Positieve rekeningresultaten worden, na aanvulling van het weerstandsvermogen tot het gewenste niveau, toegevoegd aan de bestemmingsreserve Duurzaam Financieel Beleid.

De onderstaande overzichten geven inzicht in de verwachte ontwikkeling van de algemene reserves en bestemmingsreserves gedurende de meerjarenraming.

bedragen in € 1.000

Vrij inzetbare reserves	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Vrij inzetbare reserve per 01-01-2026	**3.934**	**6.727**	**10.661**
Toevoeging/onttrekking reserve	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 31-12-2026	**3.934**	**6.727**	**10.661**
Mutatie benodigde weerstandscapaciteit 2027	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 01-01-2027	**3.934**	**6.727**	**10.661**
Toevoeging/onttrekking reserve	0	0	0
Vrij inzetbare reserve per 31-12-2027	**3.934**	**6.727**	**10.661**

Tabel 9.12 Vrij inzetbare reserves

bedragen in € 1.000

Bestemmingsreserves	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Bestemmingsreserve Innovatiefonds per 31-12-2026	**151**		**151**
Bestemmingsreserve Huisvesting per 31-12-2026	**3.023**	**2.677**	**5.700**
Bestemmingsreserve DFB per 31-12-2026	**17.848**	**12.932**	**30.779**
Toevoeging/onttrekking BR Innovatiefonds	-30		-30
Toevoeging/onttrekking BR Huisvesting	-178	-172	-350
Toevoeging/onttrekking BR DFB	-265	403	138
Bestemmingsreserve Innovatiefonds per 31-12-2027	**121**		**121**
Bestemmingsreserve Huisvesting per 31-12-2027	**2.845**	**2.505**	**5.350**
Bestemmingsreserve DFB per 31-12-2027	**17.582**	**13.334**	**30.917**

Tabel 9.13 Bestemmingsreserves

9.6.4 Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor toekomstige uitgaven en verplichtingen waarvan de oorzaak in het verleden of in het huidige begrotingsjaar ligt. Het betreft lasten waarvan de omvang en het moment van optreden redelijkerwijs zijn in te schatten.
Voorzieningen worden onder meer gevormd voor:

- Lasten in toekomstige begrotingsjaren die hun oorsprong vinden in het huidige of voorgaande jaren;
- Bestaande verplichtingen en verwachte verliezen waarvan de omvang op balansdatum redelijkerwijs kan worden bepaald;
- Risico's voortvloeiend uit verplichtingen of verwachte verliezen waarvan de financiële gevolgen voldoende betrouwbaar kunnen worden ingeschat.

Het waterschap heeft een voorziening voor arbeidsgerelateerde verplichtingen. Deze voorziening is bedoeld voor toekomstige uitgaven die voortvloeien uit verplichtingen aan (voormalige) bestuurders en medewerkers. De voorziening bestaat uit de volgende onderdelen:

- Voorziening wachtgeld voormalig bestuurders voor uitkeringsverplichtingen aan voormalige bestuurders.
- Voorziening latente pensioenverplichtingen bestuurders voor de opgebouwde pensioenrechten van huidige en voormalige bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.
- Voorziening pensioenverplichtingen bestuurders voor de pensioenuitkeringen aan voormalige bestuurders die de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt.
- Voorziening bovenwettelijke WW voor uitkeringsverplichtingen, aangezien het waterschap eigenrisicodrager is voor de Werkloosheidswet.

Per 1 januari 2028 gaan de pensioenregelingen voor politieke ambtsdragers over naar het nieuwe pensioenstelsel. Vanaf dat moment worden deze pensioenen ondergebracht bij het ABP.
Daarom hebben we de pensioenvoorziening opnieuw berekend en aangepast aan de ontwikkelingen van het ABP.
Naar verwachting heeft deze overgang weinig financiële gevolgen voor het waterschap.

In onderstaande tabel is het verwachte verloop van de voorzieningen opgenomen.

bedragen in € 1.000

Voorzieningen	Watersysteem-beheer	Zuiverings-beheer	Totaal
Voorzieningen per 31-12-2025	**1.991**	**2.377**	**4.368**
Verwachte vermeerdering / vermindering 2026	150	150	300
Voorzieningen per 31-12-2026	**2.141**	**2.527**	**4.668**
Verwachte vermeerdering / vermindering 2027	-1.991	-2.377	-4.368
Voorzieningen per 31-12-2027	**150**	**150**	**300**

Tabel 9.14 Voorzieningen

9.7 WATERSCHAPSBELASTINGEN ALGEMEEN

Met de wijziging van de Waterschapswet per 1 januari 2026 zijn de regels voor de toedeling van de kosten van het watersysteembeheer aan de verschillende belastingcategorieën aangepast. Daarnaast schrijft de wet voor dat de kostenaandelen van de vier belastingcategorieën ten minste eenmaal per vijf jaar worden herijkt op basis van de gebiedskenmerken binnen het beheergebied. De verdeling van de lasten voor het watersysteembeheer in de Begroting 2027 en de Meerjarenraming 2028-2031 is gebaseerd op de kostentoedelingsverordening die per 1 januari 2026 in werking is getreden.

Om de stijgende lasten te kunnen dekken, wordt uitgegaan van de belastinginkomsten-stijging zoals opgenomen in de Perspectievennota, inkomstenstijging van 4%. Voor de jaren daarna is rekening gehouden met een jaarlijkse stijging van de belastinginkomsten met 3%.
Door het toepassen van de Kostentoedelingsverordening 2026 leiden de inkomsten tot de nieuwe belastingtarieven voor 2027.

In de volgende paragrafen wordt de ontwikkeling van de opbrengsten en tarieven per waterschapstaak nader toegelicht.

9.7.1 Watersysteemheffing
De verdeling van de netto lasten binnen de taak Watersysteembeheer is gebaseerd op de kostentoedelingsverordening watersysteemheffing Waterschap Rijn en IJssel 2026. De lasten worden volgens de daarin vastgelegde kostenaandelen toegerekend aan de verschillende belastingcategorieën. De geldende percentages per 1 januari 2026 zijn hieronder opgenomen.

Kostentoedeling	**Ingezetenen**	**Gebouwd**	**Ongebouwd**	**Natuur**
% verdeling van de belastingcategorieën	30,0%	58,2%	11,5%	0,3%

Tabel 9.15 Kostentoedeling Watersysteemheffing

Verdeling belastinginkomsten per categorie *bedragen in € 1.000*

	Totaal	**Ingezetenen**	**Gebouwd**	**Ongebouwd**	**Natuur**	**Directe lozers**
Begroting 2026	**82.872**	24.721	47.991	9.476	214	469
Begroting 2027	**86.809**	25.883	50.248	9.922	224	531

Tabel 9.16 Belastinginkomsten per categorie

De raming van de WOZ-waardeontwikkeling is gebaseerd op gegevens van de Waarderingskamer en macro-economische prognoses. Voor 2027 wordt uitgegaan van een waardestijging van 5,0% en voor de jaren 2028-2031 van 3,0% per jaar.
Voor de overige belastingcategorieën wordt uitgegaan van een ontwikkeling van de belastingeenheden die in lijn ligt met de bestaande ramingen.

WOZ-waarde in € mln.

Watersysteemheffing in eenheden	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Ingezetenen in # woonruimte	279.929	281.884	283.284	284.684	286.084	287.484
Geb. woningen binnendijks in WOZ waarde	€ 130.532	€ 137.601	€ 142.288	€ 147.133	€ 152.140	€ 157.315
Geb. woningen buitendijks in WOZ waarde	€ 398	€ 405	€ 410	€ 414	€ 418	€ 422
Geb. niet-woningen binnend. in WOZ waarde	€ 4.130	€ 4.336	€ 4.466	€ 4.600	€ 4.738	€ 4.880
Geb. niet-woningen buitend. in WOZ waarde	€ 31	€ 31	€ 32	€ 32	€ 32	€ 32
Ongebouwde eigendom. binnendijks in # ha	114.185	113.985	113.785	113.585	113.385	113.185
Ongebouwde eigendom. buitendijks in # ha	2.374	2.374	2.374	2.374	2.374	2.374
Ongebouwd wegen binnendijks in # ha	5.104	5.104	5.104	5.104	5.104	5.104
Ongebouwd wegen buitendijks in # ha	23	23	23	23	23	23
Natuur in # ha	34.071	34.071	34.071	34.071	34.071	34.071
Directe lozers (verontreinigingsheffing)	6.630	6.967	6.967	6.967	6.967	6.967

Tabel 9.17 Eenheden Watersysteemheffing

Totale belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen aan de reserves
Onderstaand overzicht toont de totale belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen aan de reserves op basis van de voorgestelde tarieven.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belastingopbrengsten incl. kwijtschelding en oninbaar Watersysteembeheer	82.718	**85.924**	88.504	91.161	93.897	96.715
Netto kosten	85.005	**88.367**	90.733	93.426	96.320	98.553
Operationeel resultaat	**-2.288**	**-2.443**	**-2.229**	**-2.265**	**-2.423**	**-1.838**
Dividend NWB	2.691	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Resultaat voor bestemmen	**403**	**-443**	**-229**	**-265**	**-423**	**162**

Tabel 9.18 Belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen Watersysteemheffing

Door het toepassen van de Kostentoedelingsverordening 2026 leiden de inkomsten tot de nieuwe belastingtarieven voor 2027.

Voorgestelde tarieven / percentages per categorie

Categorie	Vastgesteld tarief / percentage 2026	**Voorgesteld tarief / percentage 2027**
Ingezetenen	€ 87,98	€ 91,82
Gebouwde woningen binnendijks	0,0360%	0,0354%
Gebouwd woningen buitendijks	0,0090%	0,0089%
Gebouwde niet-woningen binnendijks	0,0393%	0,0355%
Gebouwd niet-woningen buitendijks	0,0098%	0,0089%
Ongebouwde eigendommen binnendijks	€ 75,71	€ 79,50
Ongebouwde eigendommen buitendijks	€ 18,93	€ 19,88
Ongebouwd wegen binnendijks	€ 151,42	€ 159,00
Ongebouwd wegen buitendijks	€ 37,86	€ 39,76
Natuur	€ 6,29	€ 6,58
Directe lozers (verontreinigingsheffing)	€ 73,34	€ 76,27

Tabel 9.19 Tarieven Watersysteemheffing

9.7.2 Zuiveringsheffing

Voor de taak Zuiveringsbeheer geldt één belastingcategorie, gebaseerd op de Verordening op de zuiveringsheffing Waterschap Rijn en IJssel 2027. De zuiveringsheffing dient ter dekking van de kosten voor het zuiveren van afvalwater volgens het principe dat de vervuiler betaalt.

Voor 2027 wordt een daling van het aantal vervuilingseenheden bij bedrijven verwacht als gevolg van voorzuivering door een grote lozer en het uitblijven van enkele incidentele pieklozingen die in 2026 zijn opgetreden. Het aantal belastingeenheden bij woonruimten ontwikkelt zich naar verwachting in lijn met de groei van het aantal huishoudens binnen het beheergebied.

Separate lozers

Bij de separate lozers wordt voor 2027 een stijging van het aantal vervuilingseenheden verwacht als gevolg van autonome groei bij een aantal grote lozers.

Zuiveringsheffing en separate lozers in eenheden	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
VE's Woonruimten	642.977	644.377	645.777	647.177	648.577	649.977
VE's Bedrijven – meetbedrijven	68.203	61.187	47.687	47.687	47.687	47.687
VE's Bedrijven - overig bedrijven	110.700	110.700	110.700	110.700	110.700	110.700
Subtotaal zuiveringsheffing	***821.880***	***816.264***	***804.164***	***805.564***	***806.964***	***808.364***
VE's Separate lozers	173.086	182.480	183.145	183.395	183.395	183.395
Totaal vervuilingseenheden	**994.966**	**998.744**	**987.309**	**988.959**	**990.359**	**991.759**

Tabel 9.20 Eenheden Zuiveringsheffing

Totale belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen aan de reserves

Onderstaand overzicht toont de geraamde belastingopbrengsten en de mutaties in de reserves op basis van de voorgestelde tarieven voor 2027.

bedragen in € 1.000

	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Belastingopbrengsten incl. kwijtschelding en oninbaar Zuiveringsbeheer	68.231	**70.758**	73.082	75.280	77.521	79.832
Netto kosten	69.954	**73.067**	76.141	76.719	79.312	81.170
Operationeel resultaat	**-1.723**	**-2.309**	**-3.059**	**-1.439**	**-1.792**	**-1.338**
Dividend NWB en Waterstromen	3.231	2.540	2.540	2.540	2.540	2.540
Resultaat voor bestemmen	**1.508**	**231**	**-519**	**1.101**	**748**	**1.202**

Tabel 9.21 Belastingopbrengsten en onttrekkingen/toevoegingen Zuiveringsheffing

Door het toepassen van de Kostentoedelingsverordening 2026 leiden deze inkomsten tot de nieuwe belastingtarieven voor 2027.

Voorgestelde tarieven per vervuilingseenheid

	Begroting 2026	Begroting 2027	Eenheid
Vastgestelde / voorgestelde tarieven	€ 73,34	**€ 76,27**	VE

Tabel 9.22 Tarieven Zuiveringsheffing

9.7.3 Kwijtschelding en oninbaar

Kwijtschelding

Het waterschap hanteert voor kwijtschelding een inkomensnorm van 100% van de bijstandsnorm. Hierdoor komen huishoudens met een inkomen op of onder dit niveau in aanmerking voor volledige kwijtschelding van de daarvoor aangewezen waterschapsbelastingen.

Kwijtschelding is uitsluitend van toepassing op de zuiveringsheffing, de verontreinigingsheffing voor woonruimten en de watersysteemheffing ingezetenen. Sinds 2023 kunnen ook kleine ondernemers kwijtschelding aanvragen voor het privégedeelte van hun belastingaanslag.
Op basis van eerdere ramingen wordt het kwijtscheldingsvolume geraamd op € 2,2 mln. in 2027, oplopend tot € 2,4 mln. in 2031. In deze raming is rekening gehouden met de verwachte ontwikkeling van de belastingtarieven in de planperiode.

Oninbaar
Niet alle opgelegde belastingaanslagen kunnen volledig worden ingevorderd. In sommige gevallen is inning niet mogelijk, bijvoorbeeld door faillissement of schuldsanering. Daarnaast kan om doelmatigheidsredenen worden besloten om verdere invorderingsmaatregelen achterwege te laten. Op grond van de Waterschapswet kan een belastingaanslag geheel of gedeeltelijk oninbaar worden verklaard. Deze bevoegdheid is gemandateerd aan het dagelijks bestuur van GBLT.
In overeenstemming met de uitgangspunten uit de perspectievennota wordt voor de periode 2027 tot en met 2031 uitgegaan van een oninbaarheid van ongeveer € 0,5 mln. per jaar. Het niveau van de hiervoor benodigde voorziening sluit aan bij deze raming.

9.8 KOSTENTOEREKENING

De lasten worden toegerekend aan de beleidsproducten volgens de BBP-systematiek. Personeelslasten worden verdeeld op basis van de werkelijk bestede uren. Ondersteunende kosten worden waar mogelijk toegerekend volgens het kostenveroorzakingsprincipe. Wanneer dit niet mogelijk is, vindt toerekening plaats op basis van het aandeel in de netto lasten.

9.9 VERBONDEN PARTIJEN

Verbonden partijen ondersteunen het waterschap bij de uitvoering van zijn taken en doelstellingen. Omdat het waterschap in deze organisaties zowel een bestuurlijk als financieel belang heeft, worden zij in deze paragraaf toegelicht. Daarbij wordt inzicht gegeven in de bijdrage van deze partijen aan de beleidsdoelen en de eventuele financiële en bestuurlijke risico's.

De onderstaande rechtspersonen worden aangemerkt als verbonden partij.

Aqualysis	
Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	Aqualysis is een waterlaboratorium dat zich richt op chemisch, hydrobiologisch en bacteriologisch onderzoek.
Relatie met thema's:	Gezonde leefomgeving, Klimaatrobuust gebied
Ontwikkelingen	De hoogte van de bijdrage wordt jaarlijks bepaald op basis van de werkelijk afgenomen diensten, uitgedrukt in ILOW-punten. De bijdrage van ons waterschap aan Aqualysis voor 2026 is begroot op € 2,5 mln.
Financiële bijdrage	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Risico	Geen
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Het bestuur van Aqualysis bestaat uit vijf bestuursleden; elk bestuurslid vertegenwoordigt een deelnemend waterschap.
Waterstromen B.V.	
Vestigingsplaats	Lochem
Doelstelling	Waterstromen exploiteert industriële waterzuiveringsinstallaties en installaties om organische reststromen te verwerken
Relatie met thema's:	Gezonde leefomgeving
Ontwikkelingen	De financiële positie van Waterstromen B.V. is de afgelopen jaren verbeterd. Het eigen vermogen groeide. Naar verwachting zal de omzet en winst in 2027 stabiel blijven.
Financiële bijdrage	Zie hiervoor Financieel belang.
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 1 januari 2023 € 9,0 mln.
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder en heeft een aandelenkapitaal van € 9,0 mln. Over het verslagjaar 2026 wordt in 2027 voor € 0,54 mln. dividend verwacht, welke is verwerkt in deze begroting.
Bestuurlijk belang	Het waterschap is enig aandeelhouder

Euregio	
Vestigingsplaats	Gronau (D)
Doelstelling	De Euregio heeft als taak de regionale grensoverschrijdende samenwerking van haar leden te bevorderen, te ondersteunen en te coördineren.
Relatie met thema's:	Klimaatrobuust gebied, Gezonde leefomgeving
Ontwikkelingen	Per 1 januari 2016 is het gemeenschappelijk grensoverschrijdend openbaar lichaam Euregio opgericht.
Financiële bijdrage	De bijdrage van ons waterschap bedraagt € 0,009 mln. per jaar.
Risico	Geen
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De Euregio heeft twee bestuurslagen t.w. een Algemeen bestuur en een Raad. De Euregio-Raad bestaat uit 84 vertegenwoordigers, 42 uit Duitsland en 42 uit Nederland. Het Waterschap Rijn en IJssel neemt zitting in de Raad.
GBLT	
Vestigingsplaats	Zwolle
Doelstelling	GBLT is opgericht op 1 januari 2011 en heft en int Waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen voor vijf waterschappen en tien gemeenten. Voor deze gemeenten geeft GBLT ook uitvoering aan de Wet WOZ. Uitgangspunt daarbij is de hoogste kwaliteit, tegen zo laag mogelijke lasten.
Relatie met thema's:	Allen
Financiële bijdrage	Elke deelnemer betaalt de voor het jaar verschuldigde algemene en bijzondere bijdragen op basis van de begroting van GBLT. De bijdrage van ons waterschap aan GBLT voor 2027 is begroot op € 2,9 mln.
Risico	Het jaarresultaat wordt verrekend met de deelnemende partijen.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Het algemeen bestuur is het hoogste besluitvormend orgaan van GBLT.
	De bestuursleden zijn allen afgevaardigden van de vijf waterschappen en tien gemeenten. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een dagelijks bestuurslid van de waterschappen en een dagelijks bestuurslid van de gemeenten.
Het Waterschapshuis (hWh)	
Vestigingsplaats	Amersfoort
Doelstelling	Het Waterschapshuis heeft als taak om als ondersteunende organisatie en aankoopcentrale te fungeren voor de waterschappen en daarmee een bijdrage te leveren aan het verbeteren van de informatie- en bedrijfsprocessen ter bevordering van de kwaliteit en efficiëntie van de taakuitvoering door de waterschappen.
Relatie met thema's:	Allen
Financiële bijdrage	De deelnemers betalen de instandhoudingskosten voor het Waterschapshuis. De kostenverdeelsleutel voor de instandhoudingskosten ligt vast in de bijdrageverordening. De bijdrage van ons waterschap aan hWh voor 2027 is begroot op € 1,8 mln.
Risico	Het risico beperkt zich tot de kosten van de producten waaraan het waterschap deelneemt en de kosten van de bedrijfsvoering.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap heeft invloed op cruciale besluiten, zoals de vaststelling van de begroting, de toetreding van nieuwe deelnemers en wijziging van de regeling.
NWB-bank	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling	De Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB Bank) financiert de publieke waterschap sector, overheden, instellingen voor volkshuisvesting, gezondheidzorg en onderwijs, hiernaast is de NWB-bank en financieringspartner voor de verduurzaming van Nederland.
Relatie met thema's:	Gezonde leefomgeving, Klimaatrobuust gebied, Circulair & Klimaatneutraliteit
Financiële bijdrage	Zie "Financieel belang"
Risico	Het aandelenkapitaal bedraagt per 1 januari 202'7 € 0,7 mln.
Financieel belang	Het waterschap heeft ongeveer 10% van het totale geplaatste aandelenvermogen van de NWB-bank. Over het verslagjaar 2026 wordt in 2027 voor € 4,0 mln. dividend verwacht welke is verwerkt in deze begroting.
Bestuurlijk belang	Het waterschap is medeaandeelhouder van de NWB-bank en heeft stemrecht in de jaarlijkse aandeelhoudersvergadering.

Unie van Waterschappen	
Vestigingsplaats	Den Haag
Doelstelling	De Unie van Waterschappen is de vereniging van de Nederlandse waterschappen. De Unie van Waterschappen vertegenwoordigt de waterschappen in het nationale en internationale speelveld, behartigt de belangen van de 21 waterschappen en stimuleert kennisuitwisseling en samenwerking.
Relatie met thema's:	Gezonde leefomgeving, Klimaatrobuust gebied, Circulair & Klimaatneutraliteit
Financiële bijdrage	De contributie over 2027 is begroot op € 0,85 mln.
Risico	De NWB heeft een kredietfaciliteit verstrekt ad € 2,0 mln. aan de Unie van Waterschappen. De waterschappen staan garant naar rato van hun deelname.
Financieel belang	N.v.t.
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap heeft invloed op cruciale besluiten, zoals de vaststelling van de begroting en wijziging van de regeling.
Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding B.V.	
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling	Waterschap Rijn en IJssel Energie Holding is in 2021 opgericht om deel te nemen in initiatieven en activiteiten voor alternatieve, duurzame of hernieuwbare energieproductie en het opzetten en financieren en in stand houden en/of exploiteren van deze deelnemingen. In 2021 is er één deelneming Waterschap Rijn en IJssel windenergie Duiven B.V. Waarvan de H olding enig aandeelhouder is.
Relatie met thema's:	Circulair & Klimaatneutraliteit
Financiële bijdrage	Zie hiervoor Financieel belang
Risico	Het gestort aandelenkapitaal is € 0. Het algemeen bestuur van het Waterschap Rijn en IJssel heeft op 3 november 2020 ingestemd met een financiële garantstelling van € 21 mln.
Financieel belang	Het waterschap is enig aandeelhouder het gestort aandelenkapitaal is € 0.
Bestuurlijk belang	Het waterschap is enig aandeelhouder
Faunabeheer Water	
Vestigingsplaats	Tiel
Doelstelling	Muskusratten en beverratten vormen een risico voor dijken en de natuur. De landelijke strategie is om de muskusratten terug te dringen naar de landsgrenzen. Waterschap Rivierenland voert het muskusrattenbeheer uit voor de waterschappen Vallei en Veluwe, Rijn en IJssel, Hollandse Delta en Rivierenland. De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening. Per 1 juli veranderde de naam Muskusrattenbeheer Rivierenland in Faunabeheer Water.
Relatie met thema's:	Klimaatrobuust gebied
Financiële bijdrage	De bijdrage voor 2027 is begroot op € 1,14 mln.
Risico	De deelnemende waterschappen nemen deel via een vaste verdeelsleutel. Eventuele over- of onderschrijdingen worden ook op deze wijze verdeeld.
Financieel belang	Geen
Bestuurlijk belang	De bestuurlijke samenwerkingsvorm is gebaseerd op een overeenkomst van kosten voor gemene rekening.
Coöperatie Samenwerking Kaumera U.A.	
Vestigingsplaats	Doetinchem
Doelstelling	De coöperatie sluit overeenkomsten met haar (Waterschaps)leden om zo tot een doorontwikkeling van de kwaliteit en modaliteit van de grondstof Kaumera te komen. Als ook (waar nodig) het vergroten van het productievolume van de grondstof Kaumera. Dit met het doel om een bedrijf te bedienen in de uitvoering van haar taken.
Relaties met thema's	Gezonde leefomgeving, Circulair en klimaatneutraliteit
Risico	- Als het door ontwikkelen van Kaumera niet succesvol is dan leveren de kosten geen toekomstige baten op. - De coöperatie neemt voor 50% deel in de in 2024 opgerichte B.V., namelijk de Kaumera Sales and Services B.V., samen met commerciële partij Royal HaskoningDHV. De financiële bijdrage aan de B.V. is opgenomen in hieronder genoemd financieel belang. Afhankelijkheden maken echter dat hier meer risico's aan kleven dan enkel financiële risico's.
Financieel belang	HDSR, Waterschap Limburg, Waterschap Vallei en Veluwe en Waterschap Rijn en IJssel zijn gelijkwaardige deelnemers aan de coöperatie. De jaarlijkse bijdrage bedraagt in 2027 € 163.000 per jaar
Bestuurlijk belang	Ieder deelnemend waterschap benoemt een vertegenwoordiger die de belangen van het waterschap behartigt in de Ledenvergadering, het hoogste orgaan van de coöperatie. In deze vergadering worden de belangrijkste besluiten rondom deze organisatie genomen.

9.10 EMU-SALDO

Het EMU-saldo laat zien wat het verschil is tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid.
Voor Waterschap Rijn en IJssel is de referentiewaarde voor de EMU-tekortruimte in 2027 vastgesteld op € 26,0 mln.
Door de grote investeringen die het waterschap de komende jaren doet, komt het geraamde EMU-saldo in 2027 boven deze referentiewaarde uit.
De beoordeling van het EMU-saldo vindt plaats op landelijk niveau. Daarbij wordt gekeken naar het gezamenlijke EMU-saldo van alle decentrale overheden, zoals waterschappen, gemeenten en provincies.
Voor het waterschap heeft de referentiewaarde daarom vooral een signalerende functie. Het geeft inzicht in de ontwikkeling van het EMU-saldo, maar wordt niet afzonderlijk beoordeeld.

bedragen in € 1.000

Opbouw EMU-saldo	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
1. Exploitatiesaldo voor bestemming van reserves	**-212**	**-748**	**836**	**325**	**1.364**
2. Invloed investeringen (zie staat vaste activa)					
-/- bruto-investeringsuitgaven WRIJ	86.463	96.006	111.536	119.461	107.176
-/- bruto-investeringsuitgaven Vaarwegen	0	0	0	0	0
+ investeringsbijdragen WRIJ	20.498	28.845	53.576	61.283	43.217
+ investeringsbijdragen Vaarwegen	0	0	0	0	0
+ verkoop materiële activa en immateriële activa	0	0	0	0	0
+ afschrijvingen	28.443	31.564	34.934	36.354	37.414
3. Invloed voorzieningen (zie staat van reserves en voorzieningen)					
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	0	0	0	0	0
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0	0	0	0	0
-/- onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	4.368	0	0	0	0
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	0	0	0	0	0
4. Invloed reserves (zie staat van reserves en voorzieningen)					
-/- eventuele betalingen rechtstreeks uit reserves	0	0	0	0	0
+ eventuele externe vermeerderingen reserves	0	0	0	0	0
5. Deelnemingen en aandelen					
-/- boekwinst	0	0	0	0	0
+ boekverlies	0	0	0	0	0
EMU-saldo	**-42.102**	**-36.345**	**-22.190**	**-21.499**	**-25.181**
EMU-referentiewaarden Rijn en IJssel					
EMU-saldo normering *)	**-26.000**	**-27.100**	**-28.100**	**-29.200**	**-30.100**

Tabel 9.23 EMU-saldo

*) *Bron: Brief van 16-09-2026 UvW EMU-referentiewaarden waterschappen 2027-2031. De referentiewaarden voor de periode 2028-2031 zijn indicatief.*

9.11 RISICO'S M.B.T. FRAUDE EN INTEGRITEIT

Het waterschap streeft naar een integere en betrouwbare organisatie. Daarom besteden wij structureel aandacht aan het voorkomen, signaleren en beheersen van fraude- en integriteitsrisico's.
Onze aanpak is gebaseerd op drie pijlers:

- Interne beheersing door middel van duidelijke processen, functiescheiding, autorisaties en het vierogenprincipe.
- Bewustwording door medewerkers te ondersteunen bij integer handelen, het bespreekbaar maken van dilemma's en het stimuleren van een open meldcultuur.
- Onafhankelijke toetsing via de Verbijzonderde Interne Controle (VIC) en periodieke risicoanalyses.

Met deze aanpak versterken wij een integere organisatiecultuur en beperken wij de risico's op fraude en integriteitsschendingen

9.12 CONTINUÏTEITSPARAGRAAF

Bij het opstellen van de Begroting 2027 en de Meerjarenraming 2028-2031 is uitgegaan van de continuïteit van het waterschap. Op basis van de huidige inzichten zijn er geen omstandigheden die aanleiding geven te veronderstellen dat het waterschap zijn wettelijke taken en activiteiten niet duurzaam kan blijven uitvoeren.

9.13 REKENKAMERONDERZOEKEN WATERSCHAP RIJN EN IJSSEL

De Rekenkamer voert onafhankelijk onderzoek uit naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het handelen van het waterschap. Aanbevelingen uit deze onderzoeken worden waar mogelijk vertaald naar verbetermaatregelen. De voortgang van de uitvoering wordt periodiek gevolgd en aan het algemeen bestuur gerapporteerd.

HOOFDSTUK 10 Overige gegevens

10.1 VASTSTELLINGSBESLUIT

Het algemeen bestuur van Waterschap Rijn en IJssel;
gelet op de artikelen 99 tot en met 102 van de Waterschapswet;

besluit

1. Vast te stellen de Begroting 2027, te weten

Rekening van lasten en baten	*bedragen in € 1.000*
Totaal van de lasten en baten	€ 176.166
Resultaat voor bestemmen	€ -212

2. De financieringsbehoefte voor 2027 vast te stellen op € 46,1 mln.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van het algemeen bestuur van 3 november 2026.

de secretaris-directeur, de dijkgraaf,

mr. G.A. Karssenberg MBA drs. H.Th.M. Pieper

bedragen in € 1.000

Omschrijving beleidsveld	Aanschafwaarde per 1-1-2027	Afschrijvingen t/m 1-1-2027	Boekwaarde 01-01-2027	Investeringen / Mutatie	Afschrijving 2027	Boekwaarde 31-12-2027	Rente 2027	Kapitaal-lasten totaal
Immateriële activa								
Planvorming	318	256	62	10	33	39	1	34
Aanleg en onderhoud waterkeringen	93.600	31.351	62.249	6.151	4.998	63.402	1.316	6.314
Inrichting en onderhoud watersystemen	4.094	3.166	928	130	560	498	14	574
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	3.600	2.539	1.061	50	165	946	22	187
Bestuur en externe communicatie	910	877	33		33			33
Ondersteuning	181	89	92		36	56	2	38
subtotaal immateriële activa	***102.703***	***38.278***	***64.425***	***6.341***	***5.825***	***64.941***	***1.355***	***7.180***
Materiële activa								
Aanleg en onderhoud waterkeringen	36.654	12.816	23.838	4.889	917	27.810	511	1.428
Inrichting en onderhoud watersystemen	198.545	80.029	118.516	13.867	5.949	126.434	2.540	8.489
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	361.611	185.601	176.010	24.849	11.844	189.015	3.750	15.594
Vergunningverlening en handhaven keur	240	240						
Beheersen van Lozingen	70	70						
Heffing en invordering	101				20		2	
Bestuur en externe communicatie	3.555	1.728	1.827		102	1.725	40	142
Ondersteuning	58.202	27.444	30.758	16.019	3.786	42.991	620	4.406
subtotaal materiële activa	***658.978***	***307.928***	***350.949***	***59.624***	***22.618***	***387.975***	***7.463***	***30.059***
Financiële vaste activa								
Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	9.000		9.000			9.000	200	200
Bestuur en externe communicatie	691		691			691	15	15
Ondersteuning	1.460		1.460	-250		1.210	30	30
subtotaal financiële activa	***11.151***		***11.151***	***-250***		***10.901***	***245***	***245***
Totaal	**772.832**	**346.206**	**426.525**	**65.715**	**28.443**	**463.817**	**9.063**	**37.484**

BIJLAGE 2 BEREKENING VAN DE RENTEOMSLAG

Renteberekening		*bedragen in € 1.000*		
Boekwaarde 1-1-2027		426.525		
Boekwaarde 1-1-2027 (inclusief IV)	463.817			
Investeringen 2027	65.715			
Boekwaarde 31-12-2027 (exclusief IV)		398.102		
Gemiddelde boekwaarde per jaar				**412.314**
Leningen				
Vaste financieringsmiddelen 1-1-2027		334.045		
Vaste financieringsmiddelen 31-12-2027		339.045		
Gemiddelde leningen per jaar				**336.545**
Reserves en voorzieningen 1-1-2027		56.959		
Reserves en voorzieningen 31-12-2027		52.349		
Gemiddelde reserves per jaar				**54.654**
Netto kapitaaltekort				**21.115**
Omslagpercentage:				
Rente van geldleningen	9.063	x 1%	=	**2,20%**
Gemiddelde boekwaarde 2027	412.314			

BIJLAGE 3 EXPLOITATIELASTEN OP PROGRAMMA

Totale lasten programma Veiligheid

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2026-2030	Begroting 2026	Prognose 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	*Raming 2031*
Totaal exploitatielasten	***18.091***	***18.091***	***18.483***	***19.014***	***19.659***	***20.633***	
Totaal exploitatiebaten	***1.854***	***1.854***	***1.866***	***1.865***	***1.879***	***1.853***	
Netto exploitatielasten	**16.237**	**16.237**	**16.617**	**17.149**	**17.779**	**18.780**	

Mutaties BURAP 2026-1 en PPN

Netto exploitatielasten		**528**	**1.022**	**936**	**917**	**589**	**0**

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***18.091***	***18.615***	***19.579***	***20.073***	***20.700***	***21.356***	***22.320***
Totaal exploitatiebaten	***1.854***	***1.850***	***1.940***	***1.988***	***2.004***	***1.988***	***1.983***
Netto exploitatielasten	**16.237**	**16.765**	**17.639**	**18.086**	**18.696**	**19.369**	**20.337**

Mutaties BURAP 2026-2 en MJR

Netto exploitatielasten		**38**	**1.548**	**1.596**	**1.718**	**1.885**	**1.858**

Meerjarenraming 2027-2031	Begroting 2026	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***18.091***	***18.463***	***19.664***	***20.146***	***20.884***	***21.694***	***22.638***
Totaal exploitatiebaten	***1.854***	***1.660***	***477***	***465***	***471***	***440***	***444***
Netto exploitatielasten	**16.237**	**16.803**	**19.187**	**19.681**	**20.413**	**21.253**	**22.194**

Totale lasten programma Watersystemen

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2026-2030	Begroting 2026	Prognose 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	*Raming 2031*
Totaal exploitatielasten	***70.838***	***70.838***	***70.920***	***72.641***	***74.786***	***76.599***	
Totaal exploitatiebaten	***3.148***	***3.148***	***3.056***	***3.013***	***3.051***	***2.837***	
Netto exploitatielasten	**67.689**	**67.689**	**67.865**	**69.628**	**71.735**	**73.762**	

Mutaties BURAP 2026-1 en PPN

Netto exploitatielasten		**1.645**	**2.987**	**3.182**	**2.726**	**2.702**	**0**

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***70.838***	***73.022***	***74.710***	***76.308***	***78.002***	***79.832***	***81.113***
Totaal exploitatiebaten	***3.148***	***3.688***	***3.858***	***3.499***	***3.540***	***3.368***	***3.331***
Netto exploitatielasten	**67.689**	**69.334**	**70.852**	**72.809**	**74.462**	**76.464**	**77.782**

Mutaties BURAP 2026-2 en MJR

Netto exploitatielasten		**-1.075**	**-1.672**	**-1.758**	**-1.449**	**-1.397**	**-1.424**

Meerjarenraming 2027-2031	Begroting 2026	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***70.838***	***72.156***	***76.373***	***77.650***	***79.481***	***81.361***	***82.695***
Totaal exploitatiebaten	***3.148***	***3.897***	***7.193***	***6.598***	***6.469***	***6.294***	***6.336***
Netto exploitatielasten	**67.689**	**68.259**	**69.180**	**71.052**	**73.013**	**75.067**	**76.359**

Totale lasten programma Afvalwaterketen

bedragen in € 1.000

Meerjarenraming 2026-2030	Begroting 2026	Prognose 2026	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	*Raming 2031*
Totaal exploitatielasten	***78.181***	***78.181***	***79.934***	***82.530***	***83.857***	***85.441***	
Totaal exploitatiebaten	***5.126***	***5.126***	***5.102***	***4.882***	***5.411***	***5.224***	
Netto exploitatielasten	**73.055**	**73.055**	**74.833**	**77.649**	**78.446**	**80.217**	

Mutaties BURAP 2026-1 en PPN

Netto exploitatielasten		**-3.682**	**-3.278**	**-2.538**	**-3.962**	**-3.827**	**0**

bedragen in € 1.000

Perspectievennota 2027-2031	Begroting 2026	Begroting 2026 bijg.	Raming 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***78.181***	***74.486***	***76.867***	***80.339***	***81.648***	***83.395***	***84.836***
Totaal exploitatiebaten	***5.126***	***5.113***	***5.312***	***5.229***	***7.164***	***7.005***	***7.016***
Netto exploitatielasten	**73.055**	**69.373**	**71.555**	**75.111**	**74.485**	**76.390**	**77.820**

Mutaties BURAP 2026-2 en MJR

Netto exploitatielasten		**524**	**1.512**	**1.030**	**2.235**	**2.922**	**3.349**

Meerjarenraming 2027-2031	Begroting 2026	Prognose 2026-2	Begroting 2027	Raming 2028	Raming 2029	Raming 2030	Raming 2031
Totaal exploitatielasten	***78.181***	***74.398***	***76.899***	***79.748***	***82.246***	***84.745***	***86.538***
Totaal exploitatiebaten	***5.126***	***4.501***	***3.832***	***3.607***	***5.527***	***5.433***	***5.368***
Netto exploitatielasten	**73.055**	**69.897**	**73.067**	**76.141**	**76.719**	**79.312**	**81.170**